

EGYSÉGES
IFJÚSÁGNEVELÉSI
KÉZIKÖNYV

egységek

Szerkesztette:

Constantinovits Milán csst (46.)

Németh-Nagy Melinda cst (412.)

Solymosi Balázs cst (205.)

Tekse Balázs cst (958.)

Vargáné dr. Balogh Orsolya csst (25.)

Felelős szerkesztő:

Solymosi Balázs cst (205.)

Olvasószerkesztő:

Constantinovits Milán csst (46.)

Grafika: Huszár Márton

ISBN 978-963-8305-29-9

Hálasan köszönjük mindazoknak, akik hozzászóltak az EINK anyaghoz:

Ábel Csaba csst, †Ádám János SJ cst (KMCSSZ), Asbót András csst (25.), Amberboy Zsolt cst (412.), Babos Fruzsina csst (1926.), Babos Gábor cst (1507.), Bácsi László csst (431.), Bakos Judit csst (547.), Bardócz Csaba cst (RMCSSZ), Barlay Ö. Szabolcs cst, Bence Domonkos csst (32.), †Benedek László cscst (KMCSSZ), Bénik Tamás csst (811.), Bitai (Németh) Judit cst (708.), Bodonovich Katalin csst (442.), Bodor Mihály csst (192.), Bokody József cst, dr. Constantinovits-Csóka Sarolta csst (832.), Constantinovits Milán csst (46.), Csémi Ildikó csst (SZMCS), Csémi Szilárd cst (SZMCS), Cserta Erzsébet csst (466.), dr. Csobolyó Eszter cst (724.), Dernovics Mátyás csst (25.), Divényi Dániel csst (148.), Edöcsény Zita csst (442.), Farkas Dóra csst (412.), Fausztné dr. Edöcsény Katalin cst (442.), Evetovics Zorka öv (85.), Fodor Ádámné (Subai Klára) csst (442.), Forgács Ferenc csst (1108.), Gecsey Renáta cst (923.), Gerencsér Balázs csst (442.), dr. Grynaeus András cst (205.), Gunda Levente csst (1212.), Hadi Kristóf csst (950.), Halmi Erzsébet csst (1926.), Hegedűs Odó OSB cst, Hegedűs Szilveszter csst (19.), Hodász András csst (442.), Hoffmann Ferenc cst (118.), Hornyák Péter csst (1212.), Hoványi Márton csst (2.), Jakab Rita csst (16.), Jeremiás Béla cst (121.), Joós Andrea csst (25.), Kádár Cecília csst (608.), Kapusy Pál csst (293.), Kispál György cst (1402.), Kiss (Drexler) Klára csst (1030.), Kokaveczné Bánki Judit cst (550.), Kósa László csst (1514.), Kosár Gábor csst (547.), Kovács Árpád csst (25.), Kováts Brigitta csst (442.), Krasznai Gergely csst (815.), Kuti Veronika csst (1604.), Lakatos Júlia csst (121.), Lászlóné Pátkai Zsuzsanna csst (241.), Laurinyecz Mihály cst (550.), Lendvay Endre cst (1909.), Lisovszki Orsolya csst (285.), Litter Anna csst (118.), Magó Gábor cst (118.), Magyar László cst (47.), dr. Magyar Péter csst (944.), Makra Jenő Szilveszter csst (955.), Márialigeti Anna csst (439.), Matusik Ágnes csst (25.), Mészáros Judit Ágnes (1926.), Metz Márk csst (831.), Mező Bálint csst (878.), Molnár Eszter csst (443.), Molnár Nikolett csst (412.), Molnár Szabolcs csst (1907.), Molnár Szilárd cst (KMCSSZ), Molnár-Gál Sarolta csst (RMCSSZ), Morandini Pál csst (148.), Morvay Levente cst (309.), Nagy Gergely csst (KMCsSz), Németh Géza csst (241.), Óbis Barbara öv (412.), Opor Gergely csst (205.), Opor Károly csst (205.), Orosz László csst (2.), Palotai Márton csst (25.), Papp Zsolt cst (878.), Parditka Zsófia csst (293.), †Párkányi Balázs cst (320.), Pataki József cst (100.), Pej András csst (400.), Péntek Attila, Pilinszky Katalin cscst (KMCSSZ), Pótó Judit csst (673), Rácz Zoltán cst (1907.), Rettegi Zsolt (51), Rudan János csst (25.), Ruskó Norbert csst (118.), Salló Emőke cst (RMCSSZ), Schelling Sebestyén csst (437.), Sefcsik Mária csst (1026.), Sergyán Szabolcs csst (320.), Sinka Nóra cst (85.), Somogyi Betti csst (10.), Stampf Ildikó csst (51.), Steiger Anita öv (412.), Steinbach Gábor csst (293.), Surján Márta csst (400.), Szabó Gergely csst (1909.), Szabó György csst (486.), Szabó Péter cst (1004.), Szár Gergely OPraem csst (62.), Szemerédi Tibor cscst (KMCSSZ), Szentirmay Józsefné cst (100.), Szentkirályi Pál cscst (KMCSSZ), Szilágyi Szabolcs csst (1909.), Sztrakay Ferenc Balázs csst (173.), Tamási Enikő csst (46.), Tarnai Edit cst (314.), Tárnok Nándor csst (400.), Téglás Gergely csst (929.), Tegzes László cst (1004.), Tekse Balázs csst (958.), Tisztartó Dávid csst (1415.), Tombor Katalin csst (293.), Tomka Ferenc, Turányi Zoltán Richárd cst (293.), Tutsek Réka csst (25.), dr. Udvarhelyi Beatrix cst (25.), Ugron András csst (800.), Vajna Balázs csst (205.), Vajtay István cscst (KMCSSZ), Vidovszky István csst (426.), Vidovszky Márton csst (426.), dr. Völgyesi Levente cst (1047.), Wintsche-Mikesch Viktor csst (903.);

15/A STVK: Ambrus György csst (105.), André Krisztina csst (1942.), Balajti Zsuzsanna csst (412.), Báló András csst (955.), Balogh Alex csst (815.), Bartha Katalin csst (1945.), Bence Győző csst (32.), Bodonovich Márta csst (442.), Doszpod Gergely csst (1507.), Haraszti Anna csst (442.), Horváth Anna csst (937.), Kanczler Réka csst (442.), Kiss Róbert csst (815.), Kovács Rita csst (298.), Kováts Zsófia csst (442.), Körmöczy Gábor csst (192.),

Papp Miklós csst (46.), Pozna Borbála csst (30. RMCSSZ), Rabár Ferenc csst (25.), Sonnevend Ilona csst (1909.), Soós Árpád csst (192.), Surján Péter csst (442.), Szabó Márton csst (426.), Szabó Zsófia csst (426.), Szekeres Dénes csst (127. RMCSSZ), Szentiványi Mátyás csst (442.), Szőke Ilona csst (913.), Tari Szabolcs csst (41. VMCSSZ), Tarjáni Zoltán csst (298.), Vukov Anna csst (903.);

16/A STVK: Ábrányi-Balogh Péter csst (25.), Albert József csst (70.), Balogh Emese csst (1507.), Balogh Endre csst (1507.), Bartók Nagy Tamás csst (436.), Bede Blanka csst (1909.), Biró Ildikó csst (21. RMCSSZ), Bódi László csst (304.), Borka Botond csst (43. RMCSSZ), Cilip Emőke csst (104. RMCSSZ), Csáki Viktor csst (811.), Csók Zoltán csst (929.), Csóka Sarolta Krisztina csst (832.), Deák Réka csst (327.), Fóris Borbála csst (432.), Gál Eszter csst (293.), Gál Tibor csst (433.), Gáspár Laura csst (929.), Gyenizse Anikó csst (289.), Halmágyi István Levente csst (30. RMCSSZ), Heizler Norbert László csst (25.), Hoffmann Ferenc csst (118.), Holndonner Péter csst (775.), Horváth Domonkos csst (148.), Huszár András csst (217.), Janusch Zsolt csst (944.), Kékesi Márton csst (831.), Koncz Gábor csst (836.), Kontra Mónika (1942.), Kovács Judit csst (105.), Maurer Mihály Tamás csst (950.), Mihály Margit csst (412.), Nagy Gábor (519.), Németh-Nagy Melinda csst (412.), Oláh Eszter csst (1507.), Pálovics Ráhel csst (433.), Piross Antal csst (16.), Ráncsik Mónika csst (1999.), Salánki Orsolya csst (16. RMCSSZ), Sárdi Gabriella csst (1106.), Stocker Anikó csst (944.), Thuróczy Piroska csst (426.), Ware Áron Vince csst (126.), Weigang Tamás csst (811.);

17/A STVK: Barabási Enikő (21. RMCSSZ), Bobok Anna Ilona csst (412.), Bobor Ágnes csst (293.), Boros Gábor Szabolcs csst (196.), Csizmazia Tardos csst (1401.), Gera Barnabás (293.), Gere Dávid Márk csst (1426.), Hartai Gábor István csst (17.), Hauser Veronika csst (442.), Herczeg Zsuzsanna csst (802.), Horváth Ágoston csst (148.), Horváth Antal csst (432.), Jezerszky Orsolya csst (442.), Joós Ágnes Borbála (304.), Józsné Földesi Anna csst (165.), Kirst Enikő csst (432.), Koncz Benedek csst (1000.), Kovács Csilla csst (799.), Kovács Tamás (1203.), Lőrincz Zsófia csst (432.), Mátyus Ákos csst (37. VMCSSZ), Mezei Orsolya csst (412.), Mirczik Bálint csst (1227.), Modor Bálint (831.), Nagy Beáta csst (192.), Norek Regina csst (118.), Paholics Zsófia csst (327.), Pichner Dóra csst (1426.), Rakovszky Hanna csst (831.), Réder Kristóf csst (148.), Révész László csst (105.), Ribiánszky Gergely csst (442.), Smeller Antal Márton csst (309.), Sneider Zsófia Ágnes csst. (165.), Stenszky Cecília csst (126.), Székely Csaba csst (304.), Szentiványi Dorottya öv (442.), Szilágyi Bence Péter csst (25.), Takácsik Zsombor Áron csst (903.), Techet Gábor csst (433.), Telek Zsuzsa csst (17.), Tomcsányi Emese (836.), Turóczy Krisztina csst (831.), Velkey Kristóf csst (1227.), Vörös Márton csst (105.), Weisz Lara csst (93.), Zsidi Kristóf csst (320.)¹

¹ A feltüntetett képesítések a véleményezéskori állapotot mutatják.

Tartalom

1. Bevezetés.....	1
1.1 Országos vezetőtishti köszöntő.....	1
1.2. Az Egységes Ifjúságnevelési Konceptió (EINK).....	3
1.3. Az EINK elemei.....	3
2. A cserkészzet alapjai.....	1
2.1. A cserkészzet meghatározása.....	1
2.2. A cserkészzet célja.....	2
2.3. A cserkészzet alapelve.....	3
2.4. A cserkész módszer.....	4
2.4.1. A cserkész fogadalom és a cserkész törvény.....	5
2.4.1.1. A cserkész fogadalom.....	5
2.4.1.2. A cserkész törvény.....	5
2.4.2. A kisközösségi (őrsi) rendszer.....	8
2.4.3. A cselekedve tanulás.....	8
2.4.4. Folyamatos és ösztönző, vonzó és hasznos programok főként a természetben megvalósítva.....	9
2.4.5. A magyar kultúra ápolása, különös tekintettel népi hagyományainkra.....	10
3. A magyar cserkészmozgalom értékei.....	1
3.1. A magyar cserkészpedagógia és cserkészideál sajátosságai.....	1
3.1.1. A keretmese mint élménypedagógiai eszköz.....	4
3.2. A magyar vezetőképzés.....	5
3.3. A magyar cserkészzet vallásossága.....	7
3.4. A magyar cserkészzet politikamentessége.....	8
3.5. A magyar cserkészzet magyarságtudata, a népi hagyományok fontossága, a regőscserkészzet.....	9
3.6. A magyar cserkészzet természetközelsége, a nomád táborok.....	10

4. A cserkésznevelés.....	1
4.1. A cserkésznevelés végső célja.....	1
4.2. Az emberi élet részterületei.....	2
4.3. A cserkésznevelés végső célja a részterületek szerint.....	3
4.3.1. Lelki jellemzők.....	4
4.3.2. Ézelmi jellemzők.....	4
4.3.3. Testi jellemzők.....	5
4.3.4. Értelmi jellemzők.....	6
4.3.5. Társas jellemzők.....	6
4.4. A cserkészzet mint életforma.....	7
4.5. A cserkészzet pedagógiai vonatkozásai.....	8
4.5.1. Tudásanyag elsajátításában rejlő eszközök.....	8
4.5.1.1. Tanulás.....	9
4.5.1.2. Szocializáció a cserkészzetben.....	10
4.5.1.3. Készségek.....	11
4.5.2. A harmónia megteremtése és fenntartása a közösség és az egyén életében.....	12
4.5.2.1. A fegyelmezés szempontjai.....	13
4.5.2.2. A fegyelemre nevelés gyakorlati eszközei.....	17
4.6. A cserkészzet pszichológiai alapjai.....	18
4.6.1. Az erkölcsi nevelés fejlődésszakaszai.....	20
4.6.2. Személyiségtipológia.....	21
4.6.3. Szeretetnyelvek.....	22
4.7. Családi életre nevelés.....	23
4.7.1. Nemi szerepek a cserkészzetben.....	23
4.7.2. Nemi identitás kialakítása.....	24
4.7.2.1. A szexualitás témaköre a cserkésznevelésben.....	25
4.7.2.2. Nemi identitás kialakítása.....	26
4.7.2.3. A saját nemiségünk megismerése, megértése.....	26
4.7.2.4. A másik nem megismerése, megértése.....	27
4.8. Veszélyforrások, szenvedélybetegségek.....	28

5. A cserkészzet társadalmi kapcsolatai.....	1
5.1. A család: a nevelés elsődleges színtere.....	1
5.1.1. A családi közösség.....	2
5.1.2. Feladatok a családban.....	4
5.1.3. A családi minta.....	5
5.2. A (templom) egyház: kapcsolat fontossága, cserkészcsapat és az egyházközség/gyülekezet kapcsolata.....	7
5.2.1. A vallásos közösség.....	8
5.2.2. A közösségi feladatok.....	10
5.2.3. A vallásosság mintája.....	11
5.3. Az iskola szerepe a nevelésben.....	12
5.3.1. Az iskolai minta.....	16
6. Korosztályok a cserkészletben.....	1
6.1. A cserkésznevelés korosztályonkénti célja a részterületek szerint.....	5
6.1.1. Lelki terület.....	5
6.1.2. Érzelmi terület.....	6
6.1.3. Testi terület.....	7
6.1.4. Értelmi terület.....	8
6.1.5. Társas terület.....	9
7. A cserkésznevelés eszközei.....	1
7.1. Őrsi keretekben lévő eszközeink.....	1
7.1.1. Az őrs.....	1
7.1.1.1. Őrsi rendszerek.....	2
7.1.1.2. Polihisztor és specialista őrsvezető.....	4
7.1.2. Megbízatások.....	5
7.1.3. Egyszeri feladatok.....	6
7.1.4. Az őrsgyűlés keretei.....	7
7.1.5. Az őrsvezető személyes példája.....	12
7.1.6. Kortárs vezetők.....	14

7.2. Rajkeretekben lévő eszközeink.....	14
7.2.1. A raj.....	14
7.2.2. Megbízások.....	15
7.2.3. Egyszeri feladatok.....	16
7.2.4. Rajgyűlés keretei.....	16
7.2.5. A rajparancsnok személyes példája.....	16
7.2.6. A rajparancsnok mint nevelő vezető.....	18
7.3. A csapat.....	19
7.3.1. A csapatparancsnok szerepe a nevelésben.....	20
7.3.2. Megbízások.....	21
7.3.3. A csapat közös alkalmai.....	22
7.4. A vezetői órs.....	25
7.5. Csapatprogramok.....	26
7.6. Körzeti, kerületi programok.....	27
7.6.1. Szakági, szövetségi, szervezeti, nemzetközi programok.....	30
7.7. Kiscsapatok korosztályos nevelése (Dunakanyar-modell).....	33
7.8. Intenzív nevelési alkalmak.....	34
7.8.1. Túra, portya.....	34
7.8.2. Tanya, tábor.....	36
8. A cserkészlet sajátágaiban rejlő eszközök.....	1
8.1. A cserkészközösség részévé válni – beavatások, szertartások a cserkészletben.....	4
8.1.1. Fogadalmaink és beavatásaink.....	5
8.1.1.1. A cserkészek fogadalmai.....	5
8.1.1.2. Egyenruha.....	7
8.1.1.3. Táborút.....	8
8.2. Cserkészkiadványok, -anyagok, honlapok.....	10
9. Cserkészlet történelem.....	1
9.1. A cserkészlet történelem áttekintése.....	1
9.1.1. Baden-Powell búcsúüzenete.....	3

I. Bevezetés

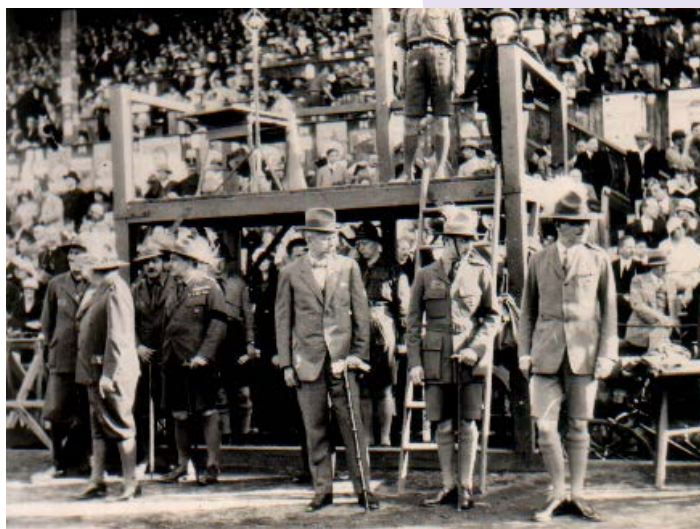
I. Bevezetés

II. Országos vezetőtiszti köszöntő

Kedves vezető cserkésztestvérem!

Amikor Sík Sándor, a magyar cserkészzet egyik legnagyobb nevelőegyénisége megfogalmazta a magyar cserkészzet célját, egy, a maga korában nagyon is helyénvaló jelszót adott ki: „*Krisztusibb ember, magyarabb magyar!*” Ezt a jelszót emelték magasba elődeink, és a kor szellemének megfelelően fordították le a maguk nyelvére. Ma ez kicsit nehezebb. Sokat segít, ha van kézzel fogható, sorvezetőként alkalmazható segédanyag.

Ilyen volt Sík Sándor *Magyar cserkészvezetők könyve* (és annak későbbi kiadásai), ami számos gondolatot átvett az 1914-ben megjelent *A magyar cserkészzet kézikönyvéből*, melyet Kreybig Rudolf írt. Ezekhez több segédanyag is született, támogatva a cserkészek nevelését, oktatását: Major Dezső, Temessy Győző, Sztrilich Pál, és még sok más cserkészvezető meglátásaival. Ezek mind Kreybig Rudolf és Sík Sándor írásain alapultak, és mindenkor támaszt nyújtottak a cserkészmunkához.

Az EINK is ilyen sorvezetőnek készült. Ott van minden cserkészvezető polcán, és megadja azt az alapot, ami a cserkészneveléshez szükséges. A kiadvány alapvetéseket tartalmaz. Olyanokat, amelyek nélkül nem lehet a cserkészteket megvalósítani. Tehát nem módszertani kézikönyvet tartasz a kezében. (Hogy a nevelési alapok miként válnak gyakorlattá, a vezetői és módszertani könyvek lapjaira tartozik.)

A cserkésztvény leírja, milyen a cserkész. Minden nap egy küzdelem, hogy a lehető legközelebb kerüljünk ehhez az eszményhez. Mi, vezetők elsősorban önmagunkat neveljük ennek érdekében, majd a ránk bízottakat. A cserkészeink esetében a közelítés a feladatunk, nem a beleillesztés vagy a kényszerítés!

Vezetői munkánk során számtalan kihívással találkozunk. Éppen ezért előfordul, hogy az itt leírtakhoz képest máshogy valósítunk meg valamit. De akárhogy is legyen, nem lehet eltérni a cserkészte alapjaitól (a meghatározástól, a céltól, az alapelvektől és a módszertől). Hasonlóan nem érdemes a gyerekeknek olyat adni, ami

nem érdekli őket, amivel nem akarnak foglalkozni, amit nem éreznek magukénak. Ne akarj Kim-játékot játszani egyetemistákkal, vagy mélyenszántó beszélgetést folytatni a közéletéről kiscserkészekkel. Azonban akard átadni azt, amiben hiszel, hogy a cserkészsedben is ott kell lennie! Mindazt, amit te is fontosnak tartasz, ami jót te is megkaptál.

Cserkészvezetőként igényt akarunk kelteni azon értékek iránt, amelyek továbbadását fontosnak tartjuk, ahelyett, hogy a gyerekek igényeit akarnánk kiszolgálni. Használjuk ki azt, hogy érdeklődnek, motiváltak, szívesen kipróbálják magukat, hogy alkotni tudnak és akarnak stb. Ezek mind lehetővé teszik számunkra, hogy elültessük bennük a cserkészstudást, hozzáállást, szemléletmódot, elköteleződést, és mindent, amitől a mozgalom működik, amitől a cserkészlet élő szövetként van jelen a mindennapjainkban.

Cserkészeink nem önmagukban létező, „előzmények nélküli” fehér lapok, amelyekre mindenfajta nehézség nélkül írhatunk. Sokféle háttérrel és előzetes élménnyel rendelkező, nyitott fiatalokkal foglalkozunk. Erre a befogadó készségre tudunk építeni. Ezt pedig úgy kell tennünk, hogy a gyerekek és fiatalok megélhessék a maguk korosztályát, mindeközben pedig fejlesztenünk kell őket. Ebben áll a művészetünk!

Ha bármilyen észrevételed van, kérlek, jelezd (ovt@cserkesz.hu). Akár csak egy elütés, akár egy meghaladott hasonlat. Mert ez az anyag a mindenkori magyar cserkészvezetés segédanyaga kíván lenni, állandóan megújulva, frissítve.

Forgasd haszonnal, és járj a boldogulás ösvényein, hogy a boldogság útjára lelj!

Az EINK csapata nevében

Balu

Solymosi Balázs cst (205.)

országos vezetőtisz

I.2. Az Egységes Ifjúságnevelési Konceptió (EINK)

Az EINK az a keret, amely meghatározza a cserkészletünkben a cserkésznevelési folyamat végére elérendő **nevelési célt**. Rögzíti a cserkésznevelés elméleti alapjait, tudatosítja a cserkészletünkben rejlő értékeket és sajátosságokat. Kijelöli a cserkészmunka irányvonalait, amely megvalósulási formáiban sokszínű, ám lényegét, értékeit tekintve mégis azonos tevékenységet jelent bármely cserkészcsapatnál.

Ez a munka nem egy eseménynaptár vagy egy négyéves ciklus munkaterve, hanem olyan átfogó iránymutatás, amely túllép a stratégiai tervezés rövidtávú (2-3 év) programján. A nevelőmunka jellemzően csak kitartó és következetes munkával közép- (4-6 év) és hosszú távon (8-10 év) fog valódi sikereket eredményezni a gyakorlatban.

Az EINK az **egységesség** jegyében született, hogy a magyar cserkészlet e szemlélet alapján nevelje a rábízottakat, és vezetők ezen útmutatás alapján a lehető leghatékonyabban végezzék a cserkésznevelés összetett feladatát. Fontos tudatosítani ugyanakkor, hogy bár e koncepció minden vezető munkáját egyformán áthatja, a nevelési folyamat a cserkészek saját személyiségével összhangban érhet csak célt. Minden cserkészt önmagán keresztül kíván a megfogalmazott eszményképhez (lásd: 2.4.1.2. *A cserkészörvény* fejezet) a lehető legközelebb juttatni.

I.3. Az EINK elemei

Az EINK az a keret, amely meghatározza a cserkészletünkben azt a nevelési célt, amelyet el akarunk érni a cserkésznevelési folyamat végére. Ennek a koncepciónak a részei:

- a cserkésznevelés meghatározása,
- a korosztályi felosztás,
- az emberi élet részterületei, amelyekben neveljük,
- a cserkésznevelés végső célja,
- a cserkésznevelés az élet részterületei szerinti célja az önnevelési túlsúlyig¹,
- a cserkésznevelés korosztályi és életterületenkénti célja,
- a cserkész módszerek jelenléte és alkalmazása az életterületeken és a korosztályokban,
- a próbarendszer (alap- és különpróbákkal) korosztályokra bontva²,
- a nevelési eszközök jelenléte az egyes korosztályokban,
- a cserkészletbe belépők életútja a cserkészletben,
- az életútra épülő vezetőképzés és
- a vezetőképzésre épülő rendszeres vezetői tudásfejlesztés.

¹ Ennek mibenlétét lásd 4.1. A cserkésznevelés végső célja alatt.

² A próbarendszer szerepéről és korosztályokra bontott próbapontjairól a korosztályi vezetői kézikönyvekben olvashatsz.

2. A cserkészzet alapjai

2. A cserkészzet alapjai

"A cserkészzet titka: felelősséget adni a cserkész kezébe."

(Baden-Powell: Cserkészzet fiúknak)

2.1. A cserkészzet meghatározása

A cserkészzet önkéntes, politikamentes, vallásos, ifjúságnevelő mozgalom.

Fontos magunkban is tudatosítani: nem lesz mindenkből cserkész, nem célunk, hogy minden magyar fiatal csatlakozzon hozzánk. Olyan emberekre van szükségünk, akik vállalják a cserkészéletet, képesek értékeinket magukénak érezni, és a cserkésztvény szerint élni.

A meghatározásban szereplő politikamentesség azt jelenti, hogy sem a mozgalom, sem annak tagjai nem vesznek részt a napi politikai életben cserkészként. De a politika, a szó eredeti jelentése szerinti közügy, igenis része a cserkészek életének, és a cserkészmozgalom értékei szerint esetenként kiállásra készíti a mozgalom képviselőit.

Fontos tudatosítanunk, hogy a vallásosság nem zárja ki a cserkészzet missziós szerepét a társadalomban, azonban nem teszi lehetővé, hogy fogadalmat tegyen az, aki nem vallásos, akinek nincsen Istennel kapcsolata.

Hangsúlyos a fenti definíció záró eleme is: a cserkészlet ifjúságnevelő mozgalom. Nevelési feladatát elsősorban a fiatalság körében kívánja beteljesíteni, ugyanakkor életformaként az egyén egész életét befolyásolni, meghatározni képes.

Végül el kell különíteni a cserkészlet szervezetét a mozgalmától. A mozgalomhoz lehet csatlakozni, belekerülni, tevékenykedni benne. A szervezet, vagyis a Szövetség a mozgalmi munkát segíti, támogatja, de az ifjúságnevelés és a cserkészlet megélésének elsődleges színtere a mozgalom.

2.2. A cserkészlet célja

A magyar cserkészlet társadalmi jövőképe

A cserkészlet céljai nem csak az egyénre irányulnak, tágabb környezetét, a társadalmat is érintik. Eszményünk szerint **a társadalmat olyan életrevaló, elkötelezett, felelős, egészséges polgárok alkotják, akiknek fontos, hogy önmaguk folyamatos nevelése által Isten³ felé növekedjenek.**

A magyar cserkészlet küldetése

A magyar cserkészlet önkéntes tagjai által ifjúságnevelést végez, illetve életmodellt nyújt az általános iskola első osztályától mindenkinek, aki nyitott az alapelvekre, és közössége életében tevékenyen részt vállal. Mindezt a saját nem-formális nevelési módszereivel, a helyi közösségekkel együttműködve végzi.

A WOSM jövőképe

A magyar cserkészlet a WOSM részeként a cserkész világszövetség jövőképével is azonosul, amely angolul így hangzik: „Creating a better world!” Magyarul: „Építünk egy jobb világot!”⁴

A WOSM küldetése

A WOSM küldetése szintén iránymutató számunkra:

³ A magyar kultúrkörben nevezzük Istennek, megengedve a más vallásúak eltérő istenképét vagy transzcendens valóságát.

⁴ OE-17/2008 hivatalos magyar fordítása

„Educating young people to play a constructive role in society.”

„Arra nevelni a fiatalokat, hogy építő szerepet vállaljanak a társadalomban.”⁵

2.3. A cserkészzet alapelve

A cserkészzet alapelve a kötelességteljesítés Isten, embertársaink és önmagunk iránt.

Az Isten felé irányuló kötelességek megjelennek a cserkészzet meghatározása és céljai közt is. A cserkészzet alappillére:

- a vallásos életvitel,
- a személyes istenkapcsolat és
- a cselekvő vallásos, közösségi jelenlét.

Az embertársak iránti kötelességek általánosan és az egy közösségbe tartozók (család, haza, nemzet, egyház-község/gyülekezet, baráti társaság, cserkészek) felé is megnyilvánulnak, és összecsengenek a magyar cserkész-szövetségek által megfogalmazott haza, embertárs és esetenként a nemzet iránti kötelezettséggel.

Az önmagunkkal szembeni kötelességek fontosságát nem szabad alábecsülni! Ahogy a jézusi tanítás is fogalmaz: „Szeresd felebarátodat, mint magadat!”⁶

⁵ OE-10/2009 hivatalos magyar fordítása

⁶ Máté 22:39.

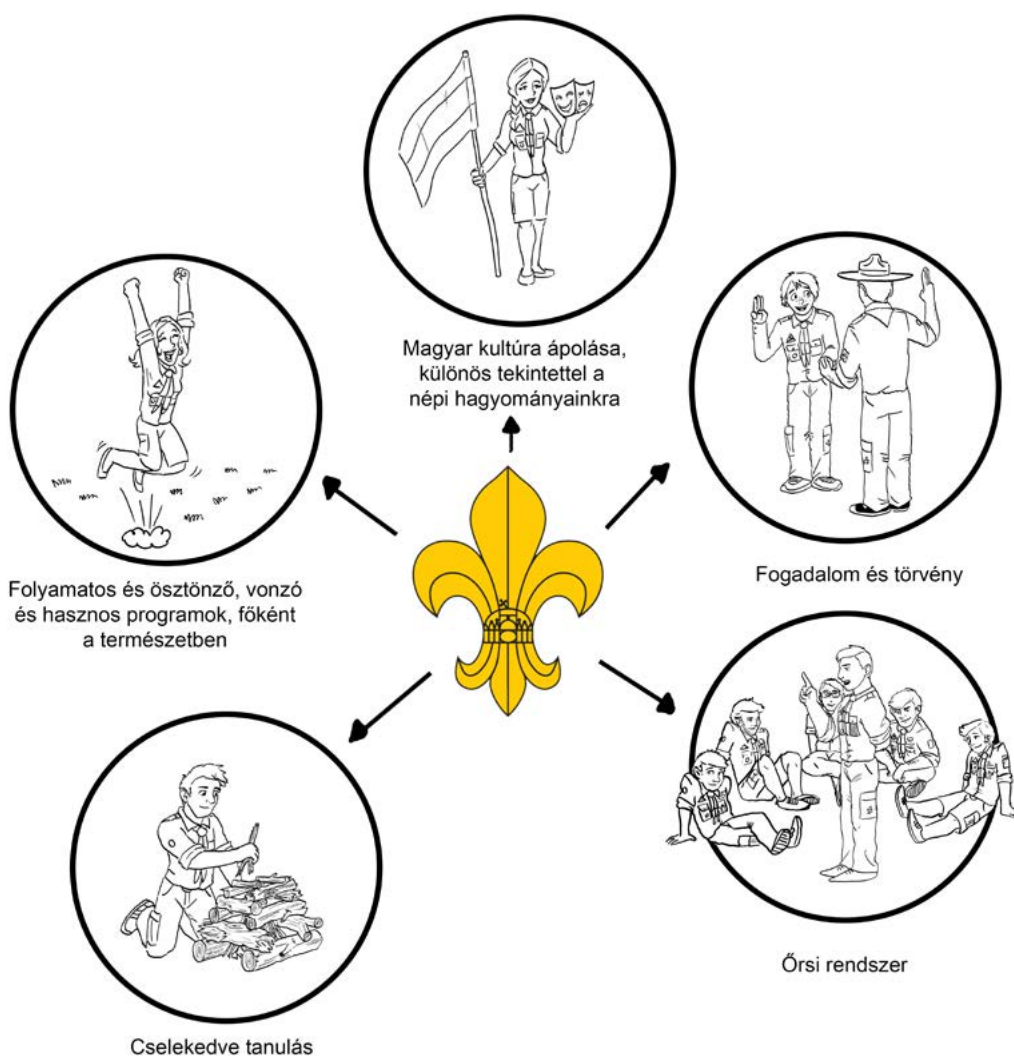

2.4. A cserkészmódszer

A cserkészmódszert az alapító, Lord Baden-Powell határozta meg. A módszer elemeinek együttes jelenléte szükséges ahhoz, hogy egy közösségi tevékenységet cserkészetnek lehessen tekinteni. A cserkészmódszert mindig a helyi közösség igényeihez és lehetőségeihez kell igazítani. Ezért lehetséges, hogy a cserkészmunkának, a cserkészetnek számos árnyalata, megjelenési formája van, azonban a cserkészmódszer mindenütt azonos, együttes megtartásuk elengedhetetlen.

Az alábbiakban a cserkészmódszer öt elemét tárgyaljuk részletesen, ezek pedig:

- a **cserkészfogadalom és cserkésztvörvény**,
- a **kisközösségi (őrsi) rendszer**,
- a **cselekedve tanulás**,
- a **folyamatos és ösztönző, vonzó és hasznos programok főként a természetben megvalósítva**,
- és a **magyar kultúra ápolása, különös tekintettel népi hagyományainkra**.

2.4.1. A cserkészfogadalom és a cserkésztvény

2.4.1.1. A cserkészfogadalom

A fogadalom az elköteleződés kifejezője. A letételével a közösség teljes jogú tagjává válik a cserkész. Azonban a fogadalom szerinti élet még csak cserkésszerű élet, mert a cserkészéletnek része a közösségi lét. A fogadalom szövege kifejezi mindazt, amit a cserkészélet alapvetésének tartunk. Ezért bármilyen is legyen egy fogadalom, magában hordozza az alábbiakat:

- Névre szóló, a letevője magára nézve tesz vállalást.
- Cselekvő kifejezés, önkéntes vállalás.
- Elköteleződés a cserkészszme, a mozgalom mellett.
- Kifejezi a cserkészzet alapelveit (kötelességteljesítés).

A fogadalom esemény- és élményszerűsége miatt mélyebben megélhető, mint a törvény. A fogadalom meghitt viszonyt teremt a tisztt és a cserkész között, ami a nevelőmunka alapját jelentő bizalom egy fontos eleme.

A cserkészfogadalom szövege:

Én (NÉV) fogadom, hogy híven teljesítem kötelességeimet, amelyekkel Istennek, hazámnak és embertársaimnak tartozom. Minden lehetőt megteszek, hogy másokon segítsek. Ismerem a cserkész-törvényt, és azt mindenkor megtartom.

2.4.1.2. A cserkésztvény

A cserkésztvény a cserkészzet alapjait (meghatározás, cél, alapelv és módszer) tükrözi vissza, a cserkészzet által képviselt értékeket mutatja meg.

A cserkésztvény végigkíséri a cserkész életét újonc korától felnőttcserkész koráig. Ez a törvény vonatkozik mindenkire, a cserkészektől kezdve az őrvezetőkön át a tisztekig.

„A cserkésztörvény az alap, amelyen az egész cserkésznevelés nyugszik.”⁷ hangsúlyozta Bi-Pi. Az eredeti angol cserkésztörvényt csekély módosítással vette át a néhány évvel később induló magyar cserkészlet. A cserkésztörvény magyar változatának végleges szövegét a Magyar Cserkészszövetség megalakulásaként számon tartott összejövetelen, 1912. december 28-án fogalmazták meg, és ez azóta sem változott.

A cserkésztörvény:

- 1. A cserkész egyenes lelkű, és feltétlenül igazat mond.**
- 2. A cserkész híven teljesíti kötelességeit, amelyekkel Istennek, hazájának és embertársainak tartozik.**
- 3. A cserkész, ahol tud, segít.**
- 4. A cserkész minden cserkészt testvérének tekint.**
- 5. A cserkész másokkal szemben gyöngéd, magával szemben szigorú.**
- 6. A cserkész szereti a természetet, jó az állatokhoz, és kíméli a növényeket.**
- 7. A cserkész feljebbvalóinak jó lélekkel és készségesen engedelmeskedik.**
- 8. A cserkész vidám és meggondolt.**
- 9. A cserkész takarékos.**
- 10. A cserkész testben és lélekben tiszta.**

A pontok száma némely országban több, másutt kevesebb, mint tíz; a szövegük is többé-kevésbé eltér egymástól.⁸ A törvény lényege azonban az a szellemiség, amely ebben a tíz mondatban megfogalmazódik.

A cserkésztörvény a cserkészlet emberideálját írja le. Nem kényszerű kritériuma, hanem átélhető tartalma mindeknek.

„A cserkésznevelés egyik legnagyobb ereje az a szuggesztív hatás, amelyet a cserkésztörvény tartalma, rövid, szabatos, határozott fogalmazása és a vezető részéről való következetes kezelése kelt. A Baden-Powell-féle módszernek, az alapvető mű, a *Scouting for Boys* egész felépítésének ez az alapgondolata: A cserkész ilyen és ilyen; aki nem ilyen, az nem cserkész. Mi, cserkészek így és így teszünk; aki tehát cserkész akar lenni, az így tesz. A törvény sem így szól: Cserkészek, legyetek tiszták! – hanem egyszerűen konstatálja: A cserkész testben és lélekben tiszta. Ha egy helyzetet kell megítélni, ha egy hibát kell helyreigazítani, a megoldás mindig ez: A cserkész ilyenkor így tesz, mi cserkészek ezt így csináljuk.”⁹ (Sík Sándor)

„A cserkésztörvény a minket fegyelmező erő. A cserkészt nem a Ne tedd!, hanem a Tedd! irányítja. A cserkésztörvény inkább cselekvéseinek vezérfonala, iránymutatója, mint hibáinak elnyomója. A cserkészlet módszereinek – a nevelés lehetőségeinek – ez felel meg jobban: A cserkész aktívan jó, és nem passzívan: teszi a jót, és nem egyszerűen csak jó.”¹⁰ (Bi-Pi)

„Az egyes cserkésztörvények párba állíthatók az őszövetségi tízparancsolattal, de megfogalmazásukkal tiltás helyett pozitív cselekvésre szólítanak fel. A cserkész pedig, miközben a törvények cselekvő megtartása a célja, szinte észrevétlenül harcol ugyanazon kerülendő bűnök ellen is, amelyekkel a mózesi parancsolatok is küzdöttek. „Abból indul ki ez a felfogás, hogy aki gyermekkorában megszokta a helyes cselekvést, és el tud igazodni a

⁷ Baden-Powell: A cserkészvezető. 40. o.

⁸ http://en.wikipedia.org/wiki/Scout_Law [Letöltés ideje: 2010.02.01.]

⁹ Sík Sándor–Teleki Pál–Arató László: A cserkészlet. 2002. 15. o.

¹⁰ Baden-Powell: A cserkészvezető. 30. o.

maga kis életének csak a távolról szemlélő előtt apró, de az ő életében döntően nagy problémái közt, az meg fogja találni a feleletet későbbi életének nehéz helyzetei között is."¹¹ (Sík Sándor)

A cserkész törvény tehát egy **folyamatos önevelési módszer vezérfonala** azzal, hogy a cserkész és vezetője elé rajzolja a bennük, belőlük kialakítandó (cserkészember) eszményképét.

„A növekvő ifjúval azt is meg kell értetnünk, hogy ezeket a törvényeket józan emberész, ép erkölcsi érzék és isteni akarat egyformán diktálja, hogy ezek az emberi jellem egészséges fejlődésének természetes feltételei, hogy egyszerűségük mellett is kimeríthetetlen gazdagság és termékenység lakik bennük, és hogy alkalmasak egy egész tartalmas, szép, áldásos emberi élet alapjaiul."¹² (Sík Sándor)

A tizenegyedik cserkész törvény, ahogy Bi-Pi mondta: „A cserkész nem bolond. A többi tíz csak ennek a részletezése.”¹³

A cserkész törvényt minden cserkésznek ismernie kell, pontosan, szóról-szóra. Ezt segíti elő, hogy minden cserkészpróba anyagában benne van, és hogy minden cserkészfogadalom előtt elhangzik.

A törvény iránymutató, segédeszköz, kapaszkodó, mankó az élethez, a cserkészélethez. De csak akkor hat a cserkészekben, akkor ér el hozzájuk a valódi tartalma, ha tudatosítjuk bennük.

Nem elég azonban szó szerint ismerni a törvényt, annak pontjait, azokat a cserkészek számára értelmezni kell. Ugyan például az 1. pont meglehetősen egyértelmű, mégis sokat lehet vele kapcsolatban vitatkozni (pl. kegyes hazugság). Sokszor a törvényben rejlő gazdagságot az azt megelőzőnek kell előhozni a közösségében, hogy annak tagjai együtt gondolkodhassanak rajta.

A törvény szerinti életet legelőször a vezető gyakorolja, számon kérnie csak így lehet.

A cserkész törvény a korosztályos igényekhez is alkalmazkodik, ezért a kiscserkészeknek van külön törvényük is:

1. A kiscserkész uralkodik önmagán.

2. A kiscserkész vezetőjére hallgat.

A külön törvény a korosztályi sajátosságok miatt elengedhetetlen, hiszen a pontok számában, megfogalmazásában alkalmazkodni kell ahhoz a nagyon fiatal csoporthoz, amelynek szól. Ettől a korosztálytól felfelé azonban nem változnak a cserkész törvény pontjai. A fiatalokban a felnőtté válás során egyre jobban bővülnie kell a cserkész törvény és a fogadalom jelentésének és horderejének. Ha vezetőként komolyan vesszük, hogy a cserkész törvény és a fogadalom ott legyen minden őrsgyűlésen, portyán, táborban, akkor előbb-utóbb a gyerekek hétköznapijaiba is beépül. Ha törekszünk arra, hogy a törvény valójában iránytűvé váljon, akkor az is lesz. Ha korosztályról korosztályra adunk időt a cserkész törvény és a fogadalom jelentésének újbóli megértésére és a cselekvés általi megélésére, akkor valós eredményeket érünk el, és a cserkész eszmény felé tartó fiatal felnőtteket nevelünk. Ehhez az kell, hogy a cserkész törvény állandó, tartós tényező legyen az egyén életében, és ne egy négyévente változó „munkaterv”.

A törvény és a fogadalom keretei a korosztályok igényei szerint változhatnak, de létük nem elhagyható. A különböző korosztályok igényeihez igazítva jelenik meg a fogadalom is, esetleg más néven nevezve (kiscserkész ígéret, felnőtt cserkész fogadalom).

¹¹ Sík Sándor–Teleki Pál–Arató László: A cserkész. 2002. 17. o.

¹² Sík Sándor–Teleki Pál–Arató László: A cserkész. 2002. 18. o.

¹³ Baden-Powell: A boldogulás ösvényein. 214. o.

2.4.2. A kisközösségi (őrsi) rendszer

A cserkésznevelő erejének alapja, hogy a kortárs csoportok által is neveli az egyént. Azokon a helyeken, ahol fiatalok találkoznak (iskola, utca, sportpályák stb.), spontán csoportokba szerveződnek, és saját érdeklődésüknek, nemüknek megfelelő közösségi életet élnek. Ezt a jelenséget használja ki a cserkésznevelés, amikor őrsökkel dolgozik.

Az őrs legalább 4, legfeljebb 15 cserkésznek (tevékenyen jelen lévő egyénnek – létszám a korosztály függvénye), közös célért létrehozott, legalább középtávú (legalább 6 éves) együttműködésre kialakított közössége, amelyet vezetője irányít. Az őrs általában azonos korosztályú és azonos nemű cserkészekből áll, vezetőjük neme általában egyezik a vezetettek nemével.

2.4.3. A cselekedve tanulás

Kung Fu Ce szerint: „*Mondd és elfelejtem, mutasd meg és megjegyzem, engedd, hogy csináljam, és megértem.*” A cserkésznevelés is éppen így törekszik arra, hogy a tudás, amit közvetít, megélhető, megtapasztalható legyen.

A cselekedve tanulás azt jelenti, hogy minden, amit tanítani akarunk, nem csak verbálisan vagy egyszerűen bemutatva jelenik meg, hanem megélhető, kipróbálható, **megtapasztalható tudásként**. Célunk, hogy a cserkészek ne csak megértsék, amit közvetítünk, hanem alkalmazni is tudják. A cselekvés által a tanulás közben rögzvest számot is adnak tudásukról. Akkor lehetünk eredményesek, ha az átadott ismeretek összessége már az alkalmazás képességével is erősítve jelenik meg.

2.4.4. Folyamatos és ösztönző, vonzó és hasznos programok főként a természetben megvalósítva

A cserkészprogramok folyamatossága segít szintről szintre közelebb kerülni a nevelési célhoz és az eszményképhez. Az ösztönző jelleg azért fontos, mert ezzel hívhatjuk, tarthatjuk meg őket. Ez egy önkéntes mozgalom. Ha a programjaink, tevékenységeink ösztönzőek, akkor az egyének belülről fakadóan fognak ebben részt venni, és ezáltal önmagukat fejleszteni. A programoknak azért kell vonzónak lenniük, hogy a cserkészlet megőrizhesse „versenyképességét” a szabadidős tevékenységek között. A cserkészlet ugyanis több azoknál, és erre utal a hasznosság kritériuma is.

Ha a programunk nem hasznos, a benne résztvevő sem fogja annak tartani: sem magára, sem környezetére nézve. Programjaink által tudunk nevelni, megvalósítva a cselekedve tanulás módszerét.

A természetbeniség lehetőséget ad a cserkész képességeinek fejlesztésére, erőforrásainak jó felhasználására és arra, hogy megtapasztalhassa az alkotás örömét, megismerje a természet titkait. Ilyen közegben a fiatal kifejezheti önmagát, és a teremtett világ által a lehető legközelebb létezhet Istenhez. A természet közelsége engedi ugyanis kibontakozni az Istentől adott teljességében az egyént.

Összegezve a cserkészprogramok olyanok, amelyekre a résztvevők szívesen jönnek, fejlődésüket szolgálják, azaz jobbak és többek lesznek általa, és mindazt, amit megtapasztalnak, kamatoztatni tudják a jövőben. Mindezeknél természetesen messzemenőig figyelembe kell venni a résztvevők életkori sajátosságait és egyéni igényeit.

2.4.5. A magyar kultúra ápolása, különös tekintettel népi hagyományainkra

1939-41 között Ábrahámhegyen gyűltek össze Teleki Pál hívására a cserkészvezetők, hogy a cserkészet pedagógiai programját újragondolják. Az itt megfogalmazott iránymutatást vitte magával kisbarnaki Farkas Ferenc a menekülttáborokban meginduló magyar cserkészletbe is, és őrizte meg nekünk a KMCSSZ. Ez a hagyaték a magyar cserkészletet két alappillérre helyezte: a Szentíráásra és a magyar népi kultúrára.

Az ábrahámhegyi alapok a mai napig érvényesek. Ezért sikerült megőriznünk a magyar cserkészletet vallásosnak, és ezért van benne a regösség sokféle eleme, kezdve a tábortűzek népdalaitól a népszokások ismeretén

át a regös napokig. Ez a sajátosan magyar módszer segít megőrizni hagyományainkat, segít megismerni önmagunkat, a közösségünket, a nemzetünket. Nem csak a népművészet útján, hanem mindazon értékek által, amelyek a magyar kultúra kincsei a pentaton dallamoktól az *István, a királyig*, a jurtától az Országházig. Itt válik kézzelfoghatóvá az embertársainkkal, a hazánkkal szembeni kötelességünk.

A magyar kultúra (és itt kiemelendő, hogy a magyar kultúra igen sokféle, hiszen a Kárpát-medence közösségének minden hatása érezhető rajta) mint közös alap és mint közös nyelv jelenik meg. Minden rezdülésünkben magunkban hordozzuk. A nyelvhasználat, a fantáziánkkal, a gondolatainkkal mind teszünk azért, hogy ezt a kultúrát ápoljuk. Ezért minden olyan megmozdulásunkon, amit a cserkészethez kötünk, a magyar kulturális értékeknek is helyet kell biztosítani.

A cserkész módszer elemei egy akrosztikonba foglalva:

Cselekedve tanulás

Elköteleződés (fogadalom és törvények)

Részvétel a folyamatos és ösztönző, vonzó és hasznos programokon

Kisközösségi (őrsi) rendszer

Életforma

Szeretni és szolgálni a magyarságot

Ezek azok a keretek, amelyeket Bi-Pi hagyott ránk (kivéve a cserkész módszerben a magyar kultúra ápolását), és amelyekre a Cserkészmozgalom Világszervezete (WOSM) is támaszkodik. Ezek fényében végezzük nevelőmunkánkat, ám a cserkész módszer megvalósítása során támaszkodunk minden cserkész és vezető véleményére, a szülők, a lelkipásztorok, a pedagógusok és a kívülállók segítő kritikájára is. Cserkészletünk eme módszerek segítségével a gyermeket akarja nevelni a család, a templom és az iskola társaként. Ezért fontos, hogy láthassuk, hallhassuk azt is, hogy ők mit gondolnak rólunk, munkánkról. A valósághoz kell igazodnunk, és minden egyes cserkész esetében újra kell gondolnunk az alapokon túl leírtakat.

Ez a könyv arra ad iránymutatást, hogy hogyan tudjuk a fenti kereteket ma, Magyarországon, valósággal megtöltve úgy használni, hogy a ránk bízottak a boldogság útján járjanak, és a boldogulás ösvényén jussanak előre. Mindezekben ad segítséget az EINK.

Háttériródalom:

Lord Baden-Powell of Gilwell: *A boldogulás ösvényein*. Márton Áron Kiadó, Budapest, 2003.

Lord Baden-Powell of Gilwell: *Cserkészlet fiúknak*. MCSCSSZ, Budapest, 1994.

Bodnár Gábor: *A magyarországi cserkészlet története*. Püski Kiadó, Budapest, 1989.

Gergely Ferenc: *A magyar cserkészlet története 1910-1948*. Göncöl Kiadó Kft., Budapest, 1989.

Páva István: *Bi-Pi élete és kora*. Márton Áron Kiadó, Budapest, 1995.

Sík Sándor–Teleki Pál–Arató László: *A cserkészlet*. Márton Áron Kiadó, Budapest, 2002.

Dr. Várnagy Elemér: *Mi a cserkészlet?* Márton Áron Kiadó, Budapest

A WOSM honlapja: <http://www.scout.org>

A Magyar Cserkészszövetség honlapja: <http://www.cserkesz.hu>

3. A magyar cserkészmozgalom értékei

3. A magyar cserkészmozgalom értékei

„Aki engem ajándékkal akar meglepni, végezzen el egy jótettet!”¹⁴

(Baden-Powell)

A cserkészlet tökéletesen illesztette pedagógiai koncepciójába azokat az elemeket, amelyek a serdülő fiúkat érdekelték, és egyben a cserkésznevelés céljait szolgálták. Az egyes országok cserkészmozgalmai azonban a lényegi azonosság mellett egyéni arculatukat is kialakították, így történt ez hazánkban is.

Magyar cserkészvezetőként ismernünk kell a magyar cserkészlet önálló értékeit, hagyományait, amelyek az elmúlt száz évben kristályosodtak ki. Ezek alatt nemcsak a magyar cserkészpedagógia sajátos elemeit értjük, hanem a külsőségekben megnyilvánuló egyediségeket és a magyar cserkészmozgalomra jellemző módszertani elveket is. E vonások rajzolják meg a magyar cserkészlet önálló karakterét. Számos hagyomány, jellegzetesség a KMCSSZ égisze alatt végzett cserkészmunkának köszönhető (pl. a vezetőképzési rendszer kialakítása), és ezek ugyanúgy az összmagyar cserkészletet gazdagítják.

A magyar cserkészlet egyik sajátossága, hogy bármerre fordulunk, találunk magyar cserkészeket. Összeköt bennünket számos dolog, a sajátosságaink, az egyenruhánk szinte azonos mivolta, az 1912-ben alapított MCSSZ-hez kötődésünk. Könnyen lépünk egymással kapcsolatba, s számos közös emlékünkhöz lehet a szövetségi nagytáborok, a V4-es vagy dzsemboris közös megjelenések okán.

Értékeink a cserkészlet meghatározásából, alapelveiből, céljából és módszereiből fakadnak. Mindezeket gazdagítják a múltunk, a hagyományaink és azok az értékek, amelyeket magunkénak tartunk, bárhonnét is kerülnek látókörnkhöz.

A cserkészletben nevelésünkkel nem egy-egy életterületet vagy egyféle kompetenciát fejlesztünk, hanem az **egész embert** (nyitottak és befogadóak vagyunk a világra, és ez hozzásegít az egyéni képességek legteljesebb kifejlesztéséhez). A cserkészlet **folyamatos önképzést követelő életmodell**, amely az elköteleződéssel kezdődik.

Az alábbiakban áttekintjük a magyar cserkészlet egyedi értékeit a pedagógiai sajátosságoktól kezdve a külső (program jellegű vagy formai) jellemzőkig.

3.1. A magyar cserkészpedagógia és cserkészideál sajátosságai

A magyar cserkészlet értékteremtő közösségi **nevelőtevékenységet** folytat, elősegítve az önnevelést és az ebből fakadó egyéni fejlődést. Ehhez időtálló és a kor kihívásaihoz alkalmazkodó pedagógiát kell követni. A magyar cserkésznevelés ezért a következő alapelvek mentén fejti ki tevékenységét:

- **Modern, korszerű** pedagógia, neveléstudományi és pszichológiai szempontból egyaránt.

¹⁴ http://library.hungaricana.hu/hu/view/Koszeg_17835_bences_gimnazium_17915_1940/?pg=27&layout=s [Letöltés ideje: 2015.05.05.]

- **Hatékony** pedagógia: tízezrek nőttek fel e nevelési elvek szellemében; tízezreknek biztosított derűs egyéni és közösségi fejlődést eredményező gyermek- és ifjúkort. A cselekedve tanulás által az ismeretek elsajátítása közben a készségei közé is beépül, és a cserkész bármikor alkalmazni is tudja a tanultakat.
- **Humánus** pedagógia: az emberek egyenlőségét, az emberek közötti szolidaritást és szeretetet, a megkülönböztetés nélküli segítőkészséget, a személyiség tiszteletét hirdeti.
- **Személyiségközpontú** fejlesztés: Ma hazánkban is egyre jellemzőbbé válik az a pedagógiai szemlélet, amely szerint a gyermeket egyénként kell kezelni, tehát saját képességeinek megfelelő, személyére koncentrált oktatási-nevelési folyamatban is részesíteni kell őket. Ez az igény és az erre adott válasz a magyar cserkészmozgalomban a kezdetektől jelen van.¹⁵

A magyar cserkészpedagógia jeles személyiségei sokat foglalkoztak a cserkészideál körvonalazásával, az eszményi magyar cserkész archetípusának megfogalmazásával. Sík Sándor egy 1915-ben tartott előadásában felhívta a figyelmet arra, hogy a cserkészlet fő célja a **jellemes személyiség kialakítása**. Néhány pontban összefoglalva már akkor rámutatott a magyar cserkészmozgalom egyedi karakterére, érdemes ezért felidézni összefoglalóját:

„I. A cserkészlet nem tömegmozgalom. Csapat csak ott keletkezhet, ahol van kipróbált vezető. Tehát: előbb a parancsnok, aztán a csapat.

II. A cserkészlet legfőbb ereje az önkéntesség.

III. A cserkészlet keresztény életforma. Nem szabadidő mozgalom, nem szórakozás, sport, természetjárás, oktatás vagy rossz fiúk javítótanfolyama. A cserkészlet a fiút egészen akarja.

IV. A cserkészlet nevelő mozgalom és csakis neveléstani alapon vezethető. Nevelő céljaiban ragaszkodik az örök krisztusi igazságokhoz.

V. A cserkészletet csakis hivatott, önkéntes vezetők vezethetik! Ez a hivatottság tisztára lelki, érte fizetés nem járhat.

VI. A vezető és a fiú egyaránt maga viseli költségeit.

VII. A cserkészlet munkarendje független létszámtól! Alappillére a mély vallásosság, az öntudatos magyarság.

VIII. A magyar cserkészmozgalom tősgyökeresen magyar!

IX. A cserkészlet alulról épült! A fiúra és a felnőttre egyaránt kötelező a 10 törvény, mely az egész életre szól.

X. Cserkészruhában a fiú érzi, hogy egy nagy összetartó, eszményeiért küzdő szervezetbe tartozik.”¹⁶

Sík Sándor úgy határozta meg a cserkészlet legfőbb célját, hogy a fiatalokat, támogatni kell abban, hogy ki tudják bontakoztatni teljes fizikai, szociális, szellemi és lelki adottságaikat, miáltal majd egyházuk, közösségük, nemzetük és az egész emberiség értékes és felelősségteljes tagjai lesznek. Ez a mai napig érvényesnek tekinthető célkitűzése a magyar cserkészmozgalomnak.

E célok eléréséhez kulcsfontosságú a vezetői minta. Ahogy Bi-Pi több alkalommal kijelentette: **„A fiú nevelésének eredményessége elsősorban cserkészvezető személyes példáján múlik.”¹⁷**

¹⁵ Sík Sándor–Teleki Pál–Arató László: A cserkészlet. 2002. 15. o.

¹⁶ Sík Sándor: *Mi a cserkészlet?*

¹⁷ Baden-Powell: A cserkészvezető. 11. o.

A magyar cserkészlet értékrendszerében ezért hangsúlyosan megjelenik a hitelesség igénye, hiszen csak úgy lehet példát mutatni, ha valódi tartalom, életpélda van a cserkészvezető mögött. Ez felfogásunk szerint megköveteli a személyes istenkapcsolatot és hitéletet, illetve az erkölcsös életvitelt is.

Napjainkban is szükséges – a Sík Sándor-i hagyományokra építve – tudatosítani legfontosabb értékeinket, a magyar cserkészideált. Ma is valljuk, hogy az eszményi cserkész az, aki a cserkésztvényben és a fogadalomban megfogalmazottakat valóra váltja. A cserkésztvényben foglalt értékek a tíz pont sorrendjében a következők:

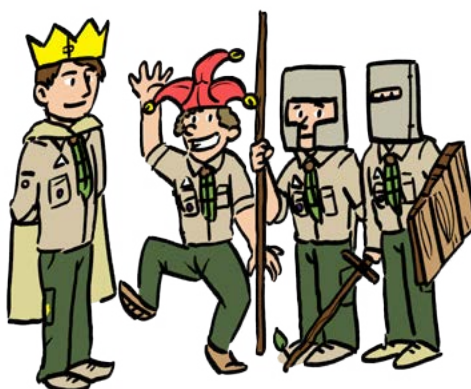
- **Becsület:** Tartást és kiállást ad, hitelességet, igazmondást jelent.
- **Kötelességteljesítés:** Hálát adni Istennek, hogy vagyunk, hogy szeret minket, felismerni és hirdetni Teremtőnk jelenlétét a világban. Aktív, tevékeny felelősség az országért, a magyarságért. Hagyományaink és múltunk, földrajzi, közösségi, történelmi gyökereink ismerete és tisztelete. Önzetlenség, a szeretet tevékeny megélése, különösen azokkal szemben, akik iránt felelősséggel tartozunk. A családi életre nevelés és a család értékeinek tisztelete. A nemi identitás tudatos vállalása, a másik nem tudatos tisztelete.
- **Segítőkézség:** Önzetlenség, minőségi idő és esetenként anyagiak felajánlása másoknak, hogy hasznosak legyünk a környezetünknek. Helyzetfelismerés és önismeret. Önmagunk, képességeink fejlesztése.
- **Testvériség:** Elfogadás, empátia, a másik megismerése, különbözőségeink megértése, tisztelet, példaadás, irgalmasság. Egy közösséget alkotunk, melyet szeretetteljes kapcsolatok jellemeznek.
- **Lovagiasság:** Megbocsátás, tisztelet mások iránt. Értékvezérelt életvitel, egészséges életmód, önvizsgálat, önreflexió.
- **Természetszeretet:** Tisztelet a teremtett világ iránt, a természetes környezet védelme és az ezzel összhangban megvalósuló életvitel.
- **Engedelmesség:** Tisztelet és alázatosság mások iránt, példaadás és tudatos példakövetés.
- **Vidámság és meggondoltság:** Felszabadult öröm és örömszerzés, példamutatás, higgadtság, önfegyelem.
- **Takarékosság:** Idő, pénz, energia (fizikai és lelki) felelős kezelése.
- **Tisztaság:** Testi és lelki tisztaság. Erkölcsös életvitel: függetlenedés a világ kísértő gyakorlatától. Akár látnak mások, akár csak a lelkiismeretünk felé kell elszámolnunk.

Ugyanezekre az értékekre utalnak vissza az egyén elkötelezettségét jelentő fogadalmunkban megfogalmazottak:

- **Kötelességteljesítés** és **segítőkézség**, amelyeket fentebb már tárgyaltunk.
- **Törvénytartás**: Hitelesség, tartás, értékvezérelt életvitel, tisztelet a vezetettek iránt, egészséges életmód, a kapott értékek továbbadása másoknak, példaadás.

3.1.1. A keretmese mint élménypedagógia eszköz

Magyar cserkészszajátosságnak tekinthető a cserkészprogramok kerettörténettel övezése, amely egyfelől élménypedagógiai eszköz, másfelől a kerettörténet kulturális, történelmi, társadalmi, környezeti háttérét (irodalmi művek, történelmi események, korok stb.) is megismerteti a cserkészekkel. A túrákhoz, portyákhoz, tanyázáshoz, táborozásokhoz igazított keretmese rendszerességet ad a programnak, illetve ideális esetben aktivitásra, döntési helyzetek megoldására, kreativitásra ösztönzi a résztvevőket.

A keretmese alkalmazása kiscserkész korban általános, akár az egész cserkészévet végigkísérheti. Számos csapat épít *A dzsungel könyve* világára, amelyet már Bi-Pi is alkalmazott a kiscserkész nevelés eszközeként. A keretmeséknek a kósza és vándor korban is lehet létjogosultságuk, a korosztály lelki, értelmi és érzelmi fejlettségének megfelelő mélységű háttértörténettel.

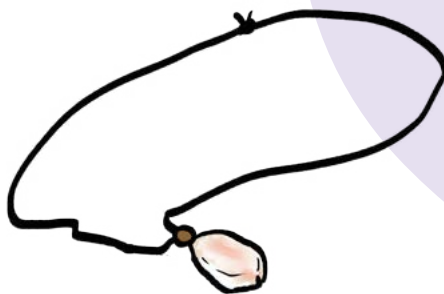
3.2. A magyar vezetőképzés

A magyar cserkészmozgalom értéke a Sík Sándor-i elképzelésekre építő vezetőképzési rendszer. Mind az őrsvezetőképzés, mind pedig a segédtishti-vezetőképzés több évtizedes hagyományokkal rendelkezik.

Az őrsvezetők foglalkoznak közvetlenül a cserkészekkel, az ő képzésük a vezetőképzés és tágabban a cserkészlet működésének alapja. A Dr. Ádám János SJ által kimunkált és útjára indított ún. NLÁ-s őrsvezetői vezetőképzés Bi-Pi módszerét, a célzott felelősség- és feladatkiosztást alkalmazza évtizedek óta sikeresen. Mindezt közösségformáló, élménypedagógia metodikával végzi.

Segédtishtképzés már a 30-as évektől működött Magyarországon, de mai jellegét a KMCSSZ keretein belül Kővári Lajos atya munkája révén nyerte el. Ő integrálta a magyar vezetőképzési hagyományokat a Gilwell-rendszerű vezetőképzésbe, és szervezte meg az első „kagylós” táborokat. Ennek nyomán az 1989-es újrainduláskor a magyarországi segédtishtképzés is a kagylós módszertanon alapult.

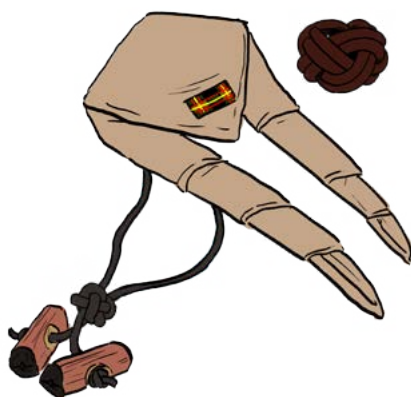
E vezetőképzés sajátossága, hogy Magyarországon és a világ minden táján, a külföldi magyar cserkészkerületekben szervezett kagylós táborok hasonló módszertannal dolgoznak, így a kagylójelvény jelentése és a hozzá kapcsolódó élmény közel azonos minden résztvevő számára.

A csapatparancsnoki vezetőképzés az országos vezetőtiszt kezdeményezésére jött létre, és 2008 óta a Magyar Cserkészszövetség vezetőképzési rendszerének része. A csapatparancsnokok képzése azért fontos feladat, mert egy cserkészközösség teljes körű irányításához már olyan ismeretek és kompetenciák is szükségesek, amelyek elsajátítása külön képzést igényel.

A cserkésztishti vezetőképzés 1923 óta része az MCSSZ vezetőképzésének. Az egyéves képzési időszak célja, hogy szervezeti szintű vezetéshez (kerületi és országos szint) megfelelő tudást, képességeket és készségeket sajátítsanak el a résztvevők. 2010 óta a WOSM elvárásainak megfelelően az MCSSZ CSTVK-ja csatlakozott a Bi-Pi által alapított és nemzetközileg jól ismert Wood Badge képzések köréhez.

A csapatparancsnoki és a cserkésztszti vezetőképzés előfeltétele a cserkészsegédtszti képesítés megszerzése, mivel a szervezeti szintű felelős vezetői döntések meghozatalához elengedhetetlenek a beható nevelési ismeretek és csst képesítés után szerzett tapasztalatok.

Fontos szempontként mindig jelen volt a vezetőképzésben a hitelesség igénye. Példát mutatni pedig csak úgy lehet, ha valódi tartalom áll a mintát jelentő vezető mögött. Bi-Pi szerint: „A *fiú nem azt teszi, amit hall, hanem azt, amit lát.*” Ennek jegyében a magyar cserkészvezető-képzés egyik sarokpontja, hogy a vezető számára az egyéni korosztályi élet nem erőn felüli elvárás, hanem a cserkészletben folytatott alaptevékenység, amelyhez képest többlet az a feladat, amit vezetőként végez. Ahogyan nem lehet senki sem egyedül cserkész (vö. cserkész módszer – kisközösségi rendszer), úgy nem lehet senki sem csak vezető (vö. példaadás pl. a tevékeny, kisközösségi létben, cserkészélet).

A Sík Sándor által megfogalmazott vezetői erények is ezt tükrözik: felelősségtudat, együttműködési készség, szolgálat, elkötelezettség és az áldozatokkal járó vezetés tudatos vállalása. A vezetőképzés nem valamely korosztálynak szóló, életkori sajátosságokra választ adó program, hanem nevével összhangban: vezetők képzése, felkészítése a cserkészletben betöltendő nevelőfeladatukra.

A cserkészvezető felelőssége kiemelkedő abban, hogy a cserkészek elé vázolt életpálya a kiscserkész korosztálytól (vagy a belépéstől) az emberélet végéig tartó, a fogadalomhoz való hűségben végigélt, tisztességes és cserkészies élet legyen.

A magyar cserkészlet olyan nevelési ívet nyújt, amely minden korosztályban a korosztályi igényekre ad választ programjaival és kihívásaival. Minden olyan fiatal, aki egy cserkészközösség része lesz, lehetőséget kap arra, hogy önmagát kibontakoztassa, és a boldogulás útjára lépjen.

3.3. A magyar cserkészzet vallásossága

A cserkészzet vallásos, ahogy ezt a meghatározásában is kifejezi. Ez tevékeny, azaz cselekvések által hitelesített életvitelt jelent. A WOSM mai alapszabálya az Isten iránti kötelesség alatt a következőt határozza meg: a spirituális elvekhez való ragaszkodást, az azokat kifejező valláshoz való hűséget, valamint az ebből fakadó kötelességek elfogadását. A Magyar Cserkészszövetség Alapszabálya már a megalakulásakor megfogalmazta, hogy a hazai cserkészzet vallásos alapokon áll, és a cserkészek életvitelében kiemelt szerepet kap, hogy felekezetük előírásai szerint gyakorolják vallásukat.

A cserkészzet vallásossága nagyszerű lehetőség az egy valláson belüli felekezetek együttműködésére, sőt a vallásközi párbeszédre is. Ezzel egyszerre juttatjuk a cserkészünket közelebb Istenhez, és tanítjuk meg elfogadni és megérteni más vallások vagy felekezetek követőit.

A magyar cserkészzet vallásossága kifejezésre kerül akkor, amikor az összejöveteleinken, a táborok napjainak kezdetén és végén, a tanácskozásokon stb. imádsággal fordulunk a Teremtőhöz. A táborban is, évközi programként is megtalálható lelki nap(ok), áhítatok, csendes napok természetes részei a cserkészprogramoknak. Ahogy az egyik VK kiképzője kezdte a portyáról szóló képzést: „A portya időbeosztásában a legfontosabb, hogy mikor veszünk részt misén és istentiszteleten.”

A táboraink elengedhetetlen része a tábor központi helyén a táborkereszt, amely a magyar cserkészzet Szentírásra építettségét is kifejezi. A közös imádságaink túlnyúlnak a felekezeteken, és összekötnék a Mindenhatóval.

A fogadalmunk és a törvényünk kifejezetten említi az Istennel szembeni kötelességeket, hangsúlyossá téve ezt a feladatot. Így a magyar cserkészzet nyitott a nem vallásos érdeklődők iránt is, azonban a fogadalom letétele-

kor megkerülhetetlen a vallásosság felvállalása. Mert hogyan is lehet magyar cserkész, a magyar cserkésztestvérny mindenkori megtartását vállaló az a személy, aki nem teljesíti Istennel szembeni kötelességeit.

A vezetőképzésben kiemelten fontos a vallásosság! Hiszen a fentiekre való vezetés, a fentiekre való eljuttatásban csakis a hiteles példa lehet mérvadó. Azaz a vezetőnek sokkal jobban kell figyelnie, hogy a maga életvitеле olyan legyen, ami példaként van jelen, és példája a rábízottaknak minden szempontból. Ezért a vezetőképzésben erre is nagy hangsúlyt fektetünk, s példaadó vallásos életvitelre neveljük a jelölteteket. Így mind tudásban, mind lelkipásztori együttműködésben magasabb mércét teszünk jelöltjeink elé, hogy hazaérve ezt a példát tartsa magától elvárhatónak.

3.4. A magyar cserkésztestvér politikamentessége

A magyar cserkésztestvér a múlt század húszas-harmincas éveiben is ellenállt minden militarizációs törekvésnek és politikai nyomásnak, s nem volt hajlandó „katonai előképzővé” silányítani a mozgalmat. „Nekünk nem kell katonákat nevelnünk”¹⁸ – hangoztatta Sík Sándor.

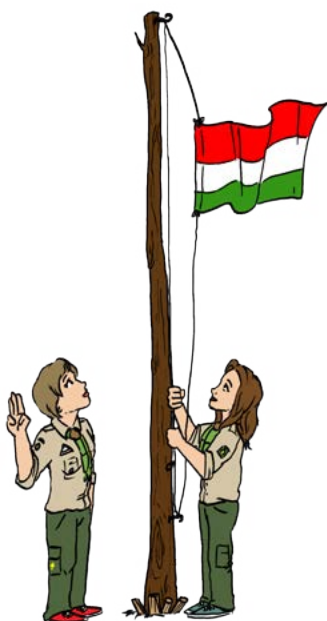
¹⁸ <http://magyar-irodalom.elte.hu/nevelestortenet/11.03.html> [Letöltés ideje: 2015.05.05.]

A magyar cserkészmozgalom kezdetektől hangsúlyosan képviselte a politikamentesség elvét, ahogy ezt ma is teszi. A Szövetség társadalmi beágyazottsága és civil kapcsolatai ma sem jelentenek, és nem jelenthetnek pártpolitikai kötődést. Lényeges ugyanakkor, hogy a Cserkészszövetség része legyen a civil és ifjúsági szférát érintő döntéshozatalnak, ezt diktálja az állampolgári felelősség elve is.

3.5. A magyar cserkészzet magyarságtudata, a népi hagyományok fontossága, a regőscserkészzet

A hazai cserkészmozgalom már a kezdetektől sajátos karakterrel bír: a nemzeti és keresztény értékek már az első világháború előtt is a magyar cserkészzet vezérmotívumai voltak. „**Krisztusibb ember, magyarabb magyar**” – hangzik Sík Sándor szállóigéje.

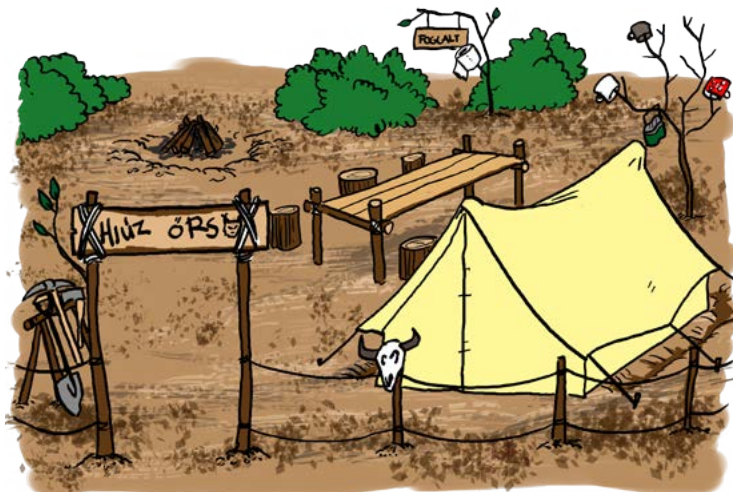

A krisztusibb ember a hitben gazdagabb, erősebb és határozottabb fiatalokat jelenti, akik hajlandóak küzdeni és kiállni az igazukért, amely Isten ígében alapszik. A magyarabb magyar pedig nem csupán hangoztatja nemzeti öntudatát, de valóban tesz is a hazájáért, ismeri szülőföldje nagyjait, példaképként tekint rájuk, ezen felül pedig maga is azon fáradozik, hogy szellemi-lelki vagy épp gazdasági téren gyarapítsa országát. Ismeri és megéli hagyományait, kultúráját, tisztában van gyökereivel.

A cserkészlet kiemelkedő fontosságúnak tekinti a magyar népi kultúra megismerését, a néphagyományok továbbörökítését. A Cserkészszövetség már indulásától fogva figyelemmel kíséri és gondozza a magyar népdalkincset; a cserkészénekek dallamának alapjait a népdalok és katonadalok adják. A magyar táncagyományok, ősi mesterségek, népviselet és népdalkultúra megismerésére, ennek intenzív megélésére, és eme értékek továbbadására a regőscserkészlet vállalkozott a 1920-as évektől kezdve, és mind a mai napig sikerrel végzi e küldetését.

3.6. A magyar cserkészlet természetközelsége, a nomád táborok

A magyar cserkészpedagógia hangsúlyos eleme az alapítástól kezdődően a természetes környezet megismer-tetése, megszerettetése a cserkészekkel. Ez nem csak a próbaanyagok ismeretanyagában tükröződik, hanem a cserkészprogram megvalósulásában is. A magyar cserkészcsapatok nyári táborai – a Brownsea szigeti min-tához hűen – hagyományosan természetes környezetben szerveződnek, a táborozás alapeleme a természettel összhangban létezés.

A nomád jellegű tábor sajátossága, hogy az ehhez szükséges létesítményeket a cserkészek természetes anyagokból, önerőből hozzák létre. E tevékenységnek gyakorlati és közösségépítő szerepe mellett további konkrét pedagógiai jelentősége van: a cserkészek megtanulják értékelni a fizikai munkával létrehozott javakat, és gyakorlati ismereteket szereznek a természetben való tudatos létezésről.

Napjainkban felértékelődik a nomád táborozások szerepe, ugyanis Nyugat-Európa több cserkészszövetsége mesterséges környezetben (cserkészparkok) szervezi meg a cserkészév legjelentősebb eseményét, és a világtalálkozók is eltávolodtak a természetben létezés Bi-Pi-féle alapideájától.

Háttérolalom:

Baden-Powell: *A cserkészvezető*.

Bakay Kornél: *Ragyogj cserkészliliom!* Metrum Kiadó, Budapest, 1989.

Bodnár Gábor: *Cserkészkönyv I.* MCSSZ, Budapest, 1969.

Dr. Erdei Ferenc: *A cserkészpedagógia alapelve. Aquinói Szent Tamás elméletének világánál.*

http://www.mtdaportal.extra.hu/books/erdey_ferenc_a_cserkeszpedagogia_alapelve.pdf

Dr. Várnagy Elemér: „Emberebb ember”. In: Sík Sándor pedagógiája a „Fiatal Magyarság”-ban. Nevelés-történeti sorozat II. A Janus Pannonius Tudományegyetem BTK Pedagógia Tanszék Kiadása, Pécs, 1994.

Sík Sándor–Surján László: *Magyar cserkészvezetők könyve. A cserkészpedagógia.* Márton Áron Kiadó, Budapest, 1993.

Sík Sándor–Teleki Pál–Arató László: *A cserkészpedagógia.* Márton Áron Kiadó, Budapest, 2002.

4. A cserkésznevelés

4. A cserkésznevelés

„A személyes jó példa. Kétségtelen, hogy a fiúk szemében az a döntő, amit az ember tesz, nem annyira az, amit mond. Éppen ezért a legnagyobb felelősség a cserkészvezető vállán van, hogy jót tegyen, helyes indítékból, s tetteit ne rejtse véka alá, de ne is parádézzon velük.”

(Baden-Powell: A cserkészvezető)

A nevelés tudatos és/vagy tervszerű tevékenység, amely pozitív irányú, tartós változásokat eredményez az élet bármely részterületén. Az élet részterületei alatt értjük azokat a dimenziókat, amelyek összeillesztésével a teljes embert kapjuk meg. E részterületek segítenek minket abban, hogy a célunkat kézzelfogható és mérhető részcélokká bontsuk le.

A továbbiakban áttekintjük az emberi élet részterületeit (lelki, érzelmi, testi, értelmi, társas), amelyek szorosan összefüggenek a cserkésznevelés végső céljával. A cserkésznevelési koncepciója ugyanis ezekhez a részterületekhez illeszkedik, amelyeket a nevelési folyamat végső célja fog át.

Az emberi élet részterületein megfogalmazott nevelési célokat korosztályokra bontva taglaljuk, ugyanis más prioritások, hangsúlyok jelennek meg a kicserkész korosztály esetén, mint a vándoroknál. A részcélok meghatározásánál az adott korosztály lelki-érzelmi-testi-értelmi és társas sajátosságait vettük figyelembe, ugyanis a nevelési folyamat pozitív hatása csak a korosztályi igények és jellemzők alapos ismeretével és figyelembevételével bontakozhat ki.

A cserkésznevelést az egész ember nevelését tűzte ki célul, így az emberi élet minden területén a meglévő képességek legjobb kifejlesztéséért teszi a korábban megfogalmazottakat.

4.1. A cserkésznevelés végső célja

A cserkésznevelés célja, hogy a hozzánk kerülő, bennünket választó fiatalok a felnőttkor elejére a lehető legközelebb kerüljenek ahhoz az ideálhoz, amelyet az eszményi cserkész képeként megfogalmaztunk a cserkésztestület törvényben. Könnyebbé teszi a munkánkat az életterületenkénti megfogalmazás, mert pontosabban és részleteiben láthatjuk azt az eszményt, amelyet elérni igyekszünk. Emellett elkerüljük vele az általános megfogalmazásokat, amelyekben nehezebb meglátni, hogy hol tartunk a nevelésünkben.

Alapvetően **a felnőttkor elejéig tart az a folyamat, amelynek eredménye az a felnőtt, akinek fejlődésében döntően önnevelés játszik szerepet (és erre belülről fakadó igénye is van), és kisebb részben a közösség általi nevelés.** (A kezdetkor ez az arány fordított, és a személyiségfejlődés során fokozatosan fordul meg.)

A cserkésznevelés célja, hogy nevelésünk által olyan tartós változásokat idézzünk elő az egyes embereknél, amelyek alkalmassá teszik őket arra, hogy a társadalmi jövőképünket (amelynek ők is tevételes alakítói) megvalósítsák.

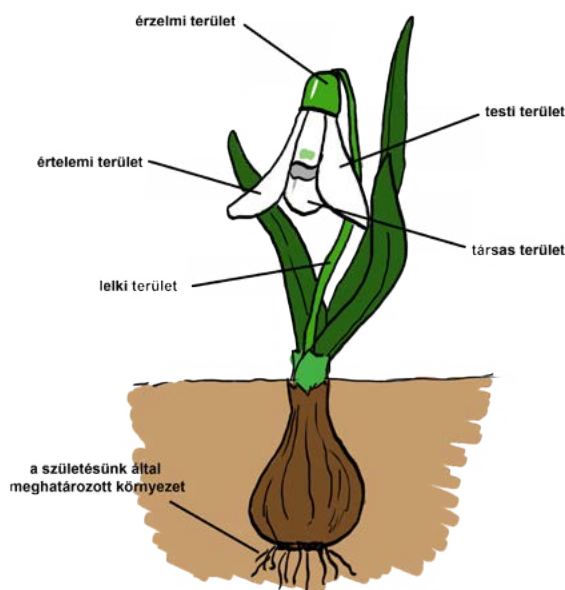

4.2. Az emberi élet részterületei

Amikor egy gyermek vagy fiatal neveléséhez fogunk, pontosan tudnunk kell, hogy kit és mivé is akarunk nevelni. Emiatt szükséges, hogy az embert, annak minden részével együtt, teljességében lássuk. A cserkész a teljes embert neveli! Nem csak ismeretet adunk, nem csak a testet fejlesztjük, nem csak a lelket nemesítjük. Ám nem szabad abba a hibába esni, hogy túl általános célokat fogalmazunk meg, hiszen ezek elérése sok esetben mérhetetlen lesz, így nem tudjuk, megvalósítottuk-e célunkat.

Ezért kerestünk olyan képet, amely átlátható, összefüggő és egységet adó, de a munkánk érdekében területei világosan elkülöníthetőek. Olyan nehéz ezt megrajzolni, mint amikor a világunk nagy titkait kutatjuk, és próbáljuk számunkra érthetően megjeleníteni. Az embert leíró, megformáló metaforákhoz, hasonlatokhoz, magyarázatokhoz mi is hozzáteszünk egyet, melyet a legalkalmasabbnak találtunk a munkánkhoz.

Saját hasonlatunk alapján az emberi élet összetettségét tekintve, részterületeit részben szétválasztva olyan, mint egy virág. Szára, levele, vacca, szirmai, termése van és rendelkezik gyökérrel is.

A **gyökere** a születésünk által meghatározott környezet, ahol fizikai valóságunkban megjelenünk. Születésünkön valóságos „csomagot” kapunk készen, ami sok mindent eleve meghatároz önmagunkról. Történelmi korunk, szülőföldünk, családjunk helyzete, korai nevelésünk felmérhetetlen jelentőségűek, fogantatásunktól éveken át a fejlődés horizontját jelentik, és mire eszmélni kezdünk, már kitörölhetetlenül belénk vésődnek.

Életünk korai szakasza meghatározó, de a beágyazottságunk később is megmarad: mindannyian holtunkig tanulunk, és a ma tapasztalata holnap már befolyásolni fog bennünket.

A **szára** a **lelki terület**, amelyen a levelek Isten napfényéből táplálják a virágot. A lélek mindennek az alapja, hiszen emberként ez az örök jellemzőnk, és ez köt össze Istennel. Nem elválasztható létünkötől, sőt a többi életterülettől sem, mégis külön kell beszélnünk a lelki nevelésünkről.

Az **érzelem** a szár végén lévő **vacok**, amely magában foglalja a szirmokat és azok közepén a termést. A szárhoz kötődik, színe is olyan, mint a száré, de más az alakja és a feladata. Az érzelem a lélekhez, a testhez, a

társas kapcsolatokhoz és az értelemhez egyaránt kötődik. Az érzelem sokban befolyásolja életünket, értelmi, testi jelei is vannak.

A virág három **szirma** az **értelemi**, a **testi** és a **társas** területek. Ezek a szirmok önállóan létező szirmok, de egymással fedésben vannak. Mi, emberek is így vagyunk, és a teljes emberhez mind a három szirmra szükség van, amelyek önmagukban „csak” szirmok, de fedésben alkotják a kelyhet, óvják a virág közepét.

Az **egyik szirm az értelem** (intellektuális, szellemi, értelmi terület). Az ember értelme a világról megszerzett tudást és a világról alkotott képet jelenti. Ez egy bővíthető, átrendezhető tárház. Az elemeket nem csak tároljuk, de rendszerezzük is, újabb tudások és tapasztalatok miatt esetenként átrendezzük, és a helyzetekhez alkalmazkodva képesek vagyunk ezeket az ismereteket előhívni és alkalmazni. A tudás megfelelő alkalmazása, és az átrendezési képesség, amelyet a tapasztalat csiszolt, jelenti a bölcsességet!

A **másik szirm a test**. A testünk iránti felelősség önmagunkkal szembeni kötelességünk, amelynek része a testünk és annak működésének ismerete. Ez nem csak önmagában áll, hiszen fizikai aktivitást is jelent eme létünk. Abban való hitünk, hogy Isten értünk emberré, testté lett - vö. „az Ige testté lett, és közöttünk élt” (Jn 1,14) - megmutatja, hogy személyiségünknek ez a területe milyen fontos szerepet játszik az életben, valamint elkerülhetetlenül szükséges, hogy teljes lényünkkel járn tudjuk az Őhozzá vezető utat.

A **társas** terület jelenti a **harmadik szirmot**. Családban, közösségekben (helyi és tágabb), nemzetben, egyházban vagy gyülekezetben élünk, és töltjük be a Földet. Ebből a közösségi rendszerből épül a társadalom és mindaz a környezet, amelyet a lélekkel rendelkezők alkotnak körülöttünk. Sőt, a közösségnek valaha előttünk járt és az egyszer majd utánunk jövő tagjai is beletartoznak, felelősek vagyunk értük is. Így az, hogy a Földet hogyan tartjuk meg nekik, itt jelenik meg! Mivel nem egyedül vagyunk, szükségünk van a beleérző-képességre, az együttérzésre, erkölcsre, közösségi életre, kapcsolatokra, kommunikációra.

Látnunk kell, hogy egyes konkrét dolgok ide vagy oda sorolása egyaránt jogos lehetne, azonban szeretnénk, ha ott jelenne meg, ahová soroljuk. Így az emberi nevelésben az egyes feladatok, elsajátítandó készségek, fejlesztendő területek egyértelműen helyre kerülnek a modellünkben.

4.3. A cserkésznevelés végső célja a részterületek szerint

4.3.1. Lelki jellemzők

„Akkor az Úristen megalkotta az embert a föld porából, és orrába lehelte az élet leheletét. Így lett az ember élőlényé.” (Ter 2,7)

A teljes életet élő ember keresi élete célját, feladatát. Isten felé növekedni igyekszik. Életének vezérfonala a szeretet. Önmagát kritikusan szemléli, így képes a változásra. Készül az Istennel való végső találkozásra.

Cselekvő tagja egy vallásos életet élő, hívő közösségnek. Cselekedeteit a hite szerinti jóra törekvés irányítja, egyénileg és közösségileg is. Tud dönteni hite és Isten mellett, minden nap, minden helyzetben! Nyitott Istenre és üzenetére, amit elsősorban az élet és a természet csodája által tud megtapasztalni. Élő kapcsolatban van Istennel, és közösségeiben is ezt éli meg. Az Istentől jövő állandó szeretetre cselekvően, naponta válaszol lelki-állapotának, élethelyzetének megfelelően.

4.3.2. Érzelmi jellemzők

„Mint a lerombolt város, amelynek nincsen fala, olyan a férfi önuralom nélkül.” (Péld 25,28)

A teljes életet élő ember érzelemléleke és annak kifejezőmódja gazdag. Pozitív és negatív érzelmeit egyaránt felismeri, őszintén ki tudja fejezni, és képes uralni.

Érzelmi fejlettsége korának megfelelő, azaz felismeri érzelmeit, azoknak változni képes voltát és változásait. Tudja kezelni az érzelmeit és azok változásait, az őt érő érzelmi hatásokat fel tudja dolgozni. Ki tudja fejezni érzelmeit verbálisan, és más, az adott helyzetnek megfelelő módon, azaz ismeri az érzelem kifejezésére szolgáló módokat, és ezek között találja meg a számára leghelyénvalóbbakat. Tudatában van annak, hogy ezek a kifejezési módok egyénenként különbözőek, tiszteli a másik ember kifejezéseit és kifejezőmódját. Tisztában van az érzelmei és cselekedetei közötti összefüggésekkel.

Felismeri mások érzelmi megnyilvánulásait, tudja őket befogadni, esetlegesen megérteni azok hátterét, és tud ezekre reagálni. Szükség esetén vagy megfelelő helyzetben azonosulni tud, vagy éppen függetleníteni tudja magát a csoportban uralkodó érzelmektől és azok megnyilvánulásaitól.

4.3.3. Testi jellemzők

„Nem tudjátok, hogy testetek a bennetek lakó Szentlélek temploma, amit Istentől kaptatok?” (1Kor 6,19)

Minden lelki és szellemi fejlődés alapja a testünkkel való tudatos bánásmód! A teljes életet élő ember tudatában van, hogy a teste egy eszköz arra, hogy egy életen keresztül őt kiszolgálja, és az élete célját megvalósíthassa: egész életében másokat szolgáljon, és ezért felelősséggel tartozik érte.

Testével kapcsolatban tudatos, ismeri biológiáját, fizikáját, figyeli és érti a változásokat. Elfogadja testét, együtt tud élni fejleszthetetlen adottságaival, és fejleszti azokat, amelyeket fejleszteni lehetséges. Teljes életet él testében, azaz a maga egészségét abban a keretben meg tudja élni, amely neki adatott. Karbantartja és fejleszti testét, különösen figyel a higiénia és a fittség, erőnlét területére. Testi valójában úgy él, hogy harmóniában legyen a mikro- és makrokörnyezettel (különösen a természettel), s a „Gondolkodj globálisan, cselekedj lokálisan!” elv mentén teszi mindezt. Érzékszerveit ápolja, tökéletesíti, és kerüli rombolásukat. Testi szükségleteit tudatosan és fegyelmezetten kezeli, önuralmával testi igényei fölé képes kerekedni. Táplálkozása tudatos, összhangban van a természettel és a lehetőségeivel.

4.3.4. Értelmi jellemzők

„Minden tettek az értelem a kezdete, és a megfontolás minden mű forrása.” (Sir 37.16)

A teljes életet elő ember tudományos, művészi vagy humán műveltség területén, kézművesség vagy szakipari képességek terén, az önmaga által kiválasztott hivatás területén képi magát. Igyekszik így szerzett tudását a szűkebb és tágabb környezetének javára fordítani. Gondolatainak tisztaságára és gondolkodásának frissességére törekszik.

Tudásával igényes, igyekszik bővíteni (minőségben és mennyiségben is). A befogadáshoz elengedhetetlen a nyitottság, a tanulási képességek és az alkotóképesség fejlesztése. Képes tudásának kialakult rendszerét felülvizsgálni, átalakítani, az új tudásanyagot megfelelő helyre tenni, és ha szükséges, újrarendszerezni. Az új tudásanyag megszerzésére vágyik, és tesz is érte. Többrétű, széles látókörű tudásbázisra akar szert tenni. Saját szakmájában élete végéig fejleszti magát. Szűkebb és tágabb környezetéről véleményt tud formálni, és az ehhez szükséges tudásanyaggal, tudományokban jártassággal rendelkezik: különösen a nemzetével, a vallásával, az erkölccsel és etika, a politika és a természetes és a mesterséges környezetével kapcsolatos tudományok terén.

Rendelkezik minden kellő tudással érzelmeinek helyes, az igényeket kifejező megfogalmazásához.

4.3.5. Társas jellemzők

„Azt is mondom nektek: Ha ketten közületek valamiben egyetértetek a földön, és úgy kérik, megkapják mennyei Atyámtól. Ahol ugyanis ketten vagy hárman összegyűlnek a nevemben, ott vagyok közöttük.”
(Mt 18, 19-20)

A teljes életet elő embernek van elképzelése a majdani családi életéről, és készül rá, hogy családjá szeretetközösségének működtetője legyen. Van legalább egy olyan kisközössége, mely a kölcsönös bizalomra épül. Megtalálja lakókörnyezetében, hogy hol van szükség az ő segítségére, képességéhez mérten társadalmi feladatot vállal.

Felelősséggel van a szűkebb és tágabb környezetéért (család, csapat, egyházközség/gyülekezet, város, nemzet, Föld). Képes kapcsolatainak fejlesztésére, az esetleges ellentétek kezelésére. Saját életállapotának, hivatásának megfelelően harmónia kialakítására és fenntartására törekszik az egyén-közösség viszonyában. A férfi-nő kapcsolatokat tudja kezelni, cselekvő részese, a másik nem tagjaival megfelelően tud együttműködni, kommunikálni, együtt dolgozni. Társadalmi és a neveltetéséből fakadó előítéleteit tudatosan kezeli, ezektől függetlenül képes dönteni. Közösségének cselekvő és elkötelezett tagja, de vágy él benne más közösségek megismerésére is.

4.4. A cserkészlet mint életforma

A cserkésznevelés céljait korosztályokra bontva tárgyaljuk, ugyanakkor a cserkésznevelés végső célja teljes életfeladat, nem életkori sajátosságokhoz kötött. A cserkészfogadalom egész életre szól, de a letétele nem elegendő. Cserkésznek lenni elsősorban nem állapotot és nemcsak közösséghez tartozást jelent, hanem életformát, életfelfogást, amely folyamatos önnevelést, önfejlesztést követel meg.

A cserkészlet akkor válik igazi életformává, ha az emberi élet minden részterületét áthatja a cserkészies élet-szemlélet: így ez nem csupán önfejlesztést, vallásos életvitelt jelent, de a cserkészszellemiség képviselését a társas környezet (család, egyházközség/gyülekezet, munkahely, nemzet stb.) minden színterén.

Ahogy Bi-Pi fogalmazott:

„Ezt a fogadalmat nagyon nehéz megtartani, de ez egy nagyon komoly fogadalom, és mindaddig nem cserkész a fiú, amíg mindent meg nem tesz, hogy fogadalma szerint éljen.

Így már láthatjátok, hogy a cserkészlet nemcsak szórakozás, hanem sokat követel is tőletek, és én tudom, hogy bízhatom bennetek: mindent meg fogtok tenni, amit csak tudtok, hogy megtartsátok cserkészfogadalmatokat.”¹⁹
(Bi-Pi)

A cserkészletet életformaként megélők életében sok területen kézzel foghatóvá válik cserkész mivoltuk. Az egyes ember életében elsőként az jelenik meg, hogy ő maga mint cserkész, miként van jelen az élet egyes területein. Amikor arról beszélnek, hogy a cserkészlet vallásos, akkor a cserkészeknek a vallásgyakorlása lesz az, amiben cserkészként való viselkedését várjuk el (pl. fontosnak tartja-e a gyónást és áldozást katolikus vallás esetén, és érti-e ennek a vallási cselekedetnek a hatásait a vezetettjei előtt). Számtalan ilyen kérdés merül fel, amely mind azt kutatja, mennyire cserkészies az élete a cserkésznek.

A vezetők felelőssége ennél is szélesebb, számít, hogy vezetőként milyen életet él, mennyire tükröződik vallássossága egész életvitelében stb.

Röviden a cserkészlet attól életforma, hogy

- ad egy olyan eszményt, amelynek eléréséért érdemes küzdeni,
- ad egy közösséget, amely támogatja tagjait ezen az úton,
- a cserkészek viselkedése minden másodpercben tetten érhető, mert ez nem egy szertartásrend, hanem egy belülről fakadó életvitelt jelent, és
- mindezek azt a célt szolgálják, hogy jobb világot hagyjunk magunk mögött (vö. *Bi-Pi utolsó üzenete*).

4.5. A cserkészlet pedagógiai vonatkozásai

A cserkészlet a kisközösségi nevelésre építő mozgalom, munkája során az egyén (az emberi élet minden részterületére kiható) fejlődését kívánja elősegíteni. E törekvés része az önnevelés és az önképzés iránti belső igény kialakítása, de a cserkészlet – nevelő jellegéből adódóan – további sajátos pedagógiai eszközöket is használ.

A cserkészpedagógia nemcsak az ismeretbővítés, a tudáselsajátítás különféle formáit foglalja magába, hanem a közösségi együttlétből fakadó nevelési, viselkedésszabályozási, fegyelmezési kérdésekre is választ ad. Az alábbiakban a cserkészpedagógia részterületeit tárgyaljuk: tanulás, szocializáció, készségek, fegyelmezés.

4.5.1. Tudásanyag elsajátításában rejlő eszközök

A tudás értelmezésünkben minden olyan viselkedési minta, készség, képesség, ismeret, amelynek elsajátítására, kialakulására lehetőséget adunk a cserkészleten keresztül. Az EINK anyagaiban a tudás, tudásanyag, tanulás

¹⁹ Lord Baden-Powell of Gilwell: *Cserkészlet fiúknak*. MCSCSSZ, Budapest, 1994. 20. o.

nem a szigorúan vett pedagógiai vagy pszichológiai jelentésével szerepel, hanem az általánosan elsajátítandó, fejlesztendő és átadandó tudást, viselkedésmintát, ismeretet, avagy készséget, illetve fejlesztendő vagy kialakítandó képességet jelentő szóként használjuk.

Minden, amit nálunk „tanul” a cserkész, olyan „tudás”, amelyet vagy a közösségünk miatt ismer meg (pl.: a cserkész történelem, egyenruhajelzések, csapathagyományok stb.), vagy mert érdemes megismernie, hogy teljes emberként fel tudja magát vértetni mindazzal, ami életéhez szükséges. Emiatt a cserkész tudományok tárháza végtelen, és folyamatosan bővül, a mindennapi élet kihívásaira, kérdéseire adva választ.

4.5.1.1. Tanulás

A köznapin nyelven vett tanulás valójában egy olyan folyamat, melyet a pedagógiában sokkal inkább tanítás-tanulásnak nevezünk. Ebből könnyen kikövetkeztethető, hogy a tanulás alapvetően két, de inkább három tényezőtől függ: a tanulótól, a „tanítótól” és a környezettől, ahol maga a folyamat zajlik: az elsajátítandó tudásanyag, feldolgozásra, megismerésre, megértésre kerül a tanulóban a tanító instrukciói által.

A cserkészletben a tudás átadója leggyakrabban az őrvezető, ritkábban a rajparancsok és a csapatparancsok. A környezet az őrsi keret – és amiben maga a foglalkozás zajlik – a befogadó fél pedig az őr tagja.

A tanítás-tanulás minősége függ a környezettől – hiszen az eltérő keretek különbözőképp befolyásolják a tanulási motivációt és figyelmet, a koncentrációt. A szereplők tekintetében a tanuló tanulási képességei, kipihentsége, nyitottsága és a tanulás témájával kapcsolatos alapvető motivációja lehet döntő. A tanító szerepben lévő vezető hatékonyságát szintén több dolog módosíthatja: saját felkészültsége, hitelessége, motivációs képessége stb.

Minden megszerzett tudás előremutató! Nem csak gazdagabb tőle az ember, de segít eldönteni, hogy az adott témakörben szükséges-e, fontos-e a további elmélyülés. A cserkészlet a teljes embert neveli. Ezért kerülendő, hogy cserkészeink olyan jellegű skatulyákba kerüljenek, mint ahogyan a tantárgyi érdeklődés alapján a diákokat szokták megcímkézni. („Ez a gyerek humán beállítottságú.”)

Fontos odafigyelni arra is, hogy egy témakörben való jártasság ne váljon kizárólagossá, ne szakbarbárokat képezzünk. Ha a cserkész egy területen könnyebben, gyorsabban tanul, lényeges, hogy pozitív visszajelzéseket kapjon fejlődéséről (megszerzett különpróbák például), de ugyanakkor elvárást is kell támasztani felé, hogy képezze önmagát más, érdeklődésétől és készségeitől távolabb eső területeken is.

A cserkészstudás ráépül mindarra, amit a család, a templom és az iskola megad. Sőt, sokszor a cserkészvezető ki is használja ezeket nevelő-oktató munkája során. Azonban van olyan különleges, csak a cserkészethez kötődő tudás, amelynek elsajátítása elengedhetetlen, ám nem kamatoztatható bárhol (pl. a cserkészttörténelem egy adalék lehet a történelemtanuláshoz).

4.5.1.2. Szocializáció a cserkészletben

A szocializációs folyamat első és meghatározó része a családban, később egy része az iskolában (mint másodlagos szocializációs tér), illetve szabadidős tevékenységek során történik. A viselkedés kialakításában azonban a cserkészközösségnek is szerepe van. Egy csapat, raj, őrs megismerteti az egyénnel azokat az alapértékeket, amelyek a cserkész magatartásforma, távlatosabban szemlélve a cserkész életvitel elengedhetetlen elemei.

A cserkészlet ama törekvésében, hogy teljes emberré nevelje tagjait, szerepet kapnak az értékek, amelyeket a cserkészies magatartásforma hordoz. Mialatt a táborokban, a portyákon, a túrákon, az őrsgyűléseken elvárt magatartásformát követel meg a vezető, aközben nagy szabadságot ad az önkifejezésben és a boldogság elérésének lehetőségében (pl.: a táborban a körletek díszítése, egymás segítése, a tábortűzi számokban való szereplés pontosan ezeken a területeken fejlesztik a cserkészleteket). Mindeközben nincsen helye olyan viselkedésnek, amely ellentétes a cserkészttörvénnyel.

Az érett felnőtté válás folyamatában, tehát a nagy cél elérése érdekében az egyes egyének igényeihez és képességeihez kell igazodni. Ezért arra a viselkedésmintára neveli rá a cserkészvezető a cserkészt, hogy olyan egyén legyen a társadalomban, aki életrevaló, elkötelezett, felelős, egészséges polgár. Olyan ember, akinek fontos, hogy önmaga folyamatos nevelése által Isten felé növekedjen. Ez az, ami összecseng Sík Sándor „emberebb emberével és magyarabb magyarjával”. A cserkész, a felnőttcserkész és a tiszti fogadalomban megfogadja a cserkészértékek képviselését a „külvilágban”, a civil társadalomban, életének minden szakaszában. Ezt a hozzáállást, értékrendet mutatja meg, és személyes példájával teszi elérhetővé a cserkészvezető.

4.5.1.3. Készségek

Egyre jobban elterjednek a „képesség alapú nevelési tervek”, amelyek nem azt rögzítik, hogy milyen tudást kell elsajátíttatni, hanem azt, hogy milyen irányba kell fejleszteni az egyén kompetenciáit, azon belül készségeit, hogy elérjük a kívánt nevelési-oktatási célt. Ha nagyon röviden fogalmazzuk meg, akkor talpraesett, minden körülmények közt helytállni képes emberekre van szüksége a társadalomnak. Nem ügyeskedőkre, kibúvókat keresőkre, de nem is olyanokra, akik csak sodródnak, és kísérletet sem tesznek sorsuk befolyásolására.

Minden cserkészünk éljen úgy, hogy kölcsönösen számíthassanak egymásra – ő és a cserkészlet. Minden cserkészünk legyen példa abban, amit elért! Nem akarhatja a vezető, hogy az őrséből kikerülőkből legyen két Nobel-díjas, három világhírű felfedező és öt feddhetetlen politikus. De igenis akarja, hogy legyen belőlük talpraesett, helytállni tudó, értékvezérelt és Isten felé növekedő, igényes személyiség, aki a maga életfeladatát teljesíti, és amit tesz, az értékeink szerint való.

A talpraesettség alatt azt értjük, hogy a cserkész minden helyzetben képes feltalálni magát, bízik a saját képességeiben – ehhez ismeri is azokat, és nem esik kétségbe, ha váratlan nehézségekkel kerül szembe.

A helytállás azt jelenti, hogy lehet rá számítani, hogy tudja, mi a feladata, hogy az adott szó kötelezi, és önmagát ismerve olyanra mond csak igent, amelyet valóban meg is tud valósítani.

Mindez a cserkészészájában gyökerezik! Ahogy a Szentírás fogalmaz: „*Legyetek tehát okosak, mint a kígyók, és egyszerűek, mint a galambok!*” (Mt.10,16). Nem taktikázó, ravaszkodó embert nevelünk, hanem észszerűen

cselekvő, a kínálkozó helyzeteket megragadó cserkészeket. Hiszünk abban, hogy a cél nem szentesíti az eszközt, és abban is, hogy a szelídség nem jelent alárendelt szerepet.

Mindezen készségek felismerése, tudatosítása, kibontakoztatása és helyes használata az, amivel teljes életet élő személyekké válnak a cserkészek. A vezető feladata, hogy önmagát is így nevelje, és a rábízottakkal is így tegyen. Neki kell felismerni, támogatni és fejleszteni a megfelelő irányba cserkészeit.

4.5.2. A harmónia megteremtése és fenntartása a közösség és az egyén életében

*„A fegyelem eszköz, de a cél az önfegyelem,
az engedelmesség eszköz, de a cél a szabadság.”*
(Sík Sándor)

A cserkésznevelés során a vezetők számára a legnagyobb pedagógiai kihívást a fegyelmezés kérdésköre jelenti. Ezért ebben a fejezetben részletesen is foglalkozunk a fegyelmezés elméleti kérdéseivel, amely a nevelésnek csak egy részterülete. Bízunk abban, hogy a fegyelmezéssel kapcsolatos ismeretek rögzítésével a mindennapokban segítséget, útmutatást nyújthatunk.

A cserkészlet közösségben való megélésének fontos részét képezi a rend, illetőleg az önfegyelem kialakítása, fenntartása, amely a cserkészvezetők egyik legösszetettebb pedagógiai feladata. A cserkészélet minden területén szükség van a külső (fegyelem) és a belső (önfegyelem) rendre. A közös, eredményes cserkész munka alapfeltétele ugyanis a nyugodt, rendezett légkör.

A cserkészvezető feladata megnyerni a cserkészt a fegyelemnek. Meg kell a fiatalokkal értetni, hogy miért van szükség engedelmességre és fegyelemre. Arra kell törekedni, hogy a cserkészek megértsék: a fegyelmezés arra való, hogy megtanulják saját magukat fegyelmezni.

Az egyik legfontosabb dolog, hogy az igazi **cserkészfegyelem szeretetből és felelősségérzetből születik** a vezető részéről, szeretetből és bizalomból tartják be a cserkészek.

„Nem anarchiára és káplárfegyelemre van szüksége a nevelőnek, hanem keresztény fegyelemre. A keresztény erkölcsant, mint ahogy a keresztény világnézetet is jellemzi az a tény, hogy az egymásnak ellentmondani látzó erőket felsőbb egységbe egyesíti anélkül, hogy egyiket is meggyöngítené. Mint ahogy a keresztény ember lelkében a leghatártalanabb önérzet, az istenfűzés öntudata egyesül a leghatártalanabb alázattal az Isten előtt való teljes semmisség öntudatával, mint ahogy a keresztény világnézet egyesíti magában a legnagyobb pesszimizmust (eredeti bűn) és a legnagyobb optimizmust (megváltás, kegyelem, örök boldogság) – úgy a keresztény fegyelem ideálja is a teljes szabadságnak és a teljes engedelmességnek összekötésében áll. A kereszténynevelői jelszó tehát: Szabadság az ötlettel, a pillanattal, a könnyelműség és a rendetlenség ösztöneivel szemben is; szabadság, amely ismer és szeret formákat – és fegyelem, de mély fegyelem, belső fegyelem, amely tud engedelmeskedni habozás és fenntartás nélkül, egész lélekkel. És engedelmeskedik nem kényszerből, nem félelemből, hanem Istenért és lélekért, tudatos elszánásból, vidám és szabad odaadásból.”²⁰ (Sík Sándor)

²⁰ Magyar Cserkészvezető könyve: A fegyelem a cserkészletben. MCSSZ, Budapest, 1922. 102. o.

4.5.2.1. A fegyelmezés szempontjai

A cserkésznevelés során a közösség és az egyén érdekében alkalmazott fegyelmezés esetén számos kritériumot kell figyelembe venni. A fegyelmezés ezért tanulható, tanulandó ismeret, hosszú évek vezetői gyakorlatával válik csak készséggé. A vezetői munka egyik legkritikusabb területe, ugyanis a hatásos fegyelmezés nemcsak egy adott helyzetre való megfelelő reagálást jelent, hanem hosszabb távon az egyén fejlődését, bizalmának erősödését is előidézi. A következőkben áttekintjük a fegyelmezés legfontosabb szempontjait.

1. A fegyelmezés legfontosabb kritériuma az értelmi alap. Minden utasításnak, szabálynak, parancsnak legyen értelme, ne a vezető hangulatából, személyes ellenérzéséből, hatalmaskodásából fakadjon! Pl. sorakozónál az utasítások legyenek rövidek, érthetőek, hasznosak. A vezető ne tartson öncélú szónoklatot, ugyanakkor érdeklődés esetén magyarázza el röviden és érthetően, mi áll döntése mögött. Lényeges, hogy a vezetőnek legyen annyi önkritikája, hogy beismerje, amennyiben nincs igaza. Ne ragaszkodjon saját elképzeléséhez csak azért, hogy megőrizze tekintélyét – mert elveszti általa!

2. A cserkészfegyelem mindenre és egyformán érvényes. Nincsenek vezetői kiváltságok, csak többletkötelességek, több felelősség. (vö. „A vezetés elsősorban példa.” – Teleki Pál.) Nem helyes az a mentalitás, amely a vezetőnek extra jogokat tulajdonít mindössze a vezetőség okán. A cserkészvezető rendelkezik olyan lehetőségekkel, amelyekkel a vezetettek nem, ám ezek szervezési, vezetési feladatából származnak, és nem előjogokat, kibúvókat jelentenek. Fontos figyelembe venni, hogy a vezetői példa a cserkésznevelés tartópillére, nem szabad rövid távú előnyökért kockáztatni a vezetői hitelességet.

3. A fegyelmezés mindig a vezetettek iránti szereteten alapul. Ha nincs meg a szeretet, az azt kifejező érdeklődés, a megismerés szándéka, a fegyelmezés nem érheti el a kívánt hatást, sőt kifejezetten káros lehet mind az egyénre, mind a közösségre nézve. A szereteten alapuló fegyelmezést segíti, ha minél több időt tölt a vezető a gyerekekkel. Aki szereti a gyerekeket, azt a gyerekek is szeretni fogják, és a fegyelmezését is elfogadják. Lényeges rámutatni arra, hogy a cserkésznevelés a rendre és a fegyelmezettségre épül, ugyanakkor modern pedagógiai eszközöket használ, verbális agresszió, megszegényítés, testi jellegű büntetés szigorúan tilos és cserkészietlen. A cserkészfegyelem talán legjobban az ideális családi fegyelemhez hasonlít, ahol a gyerekek tudják, hogy a szüleik értük szigorúak. A gyerek számára a vezető modell, és azonosulni akar normáival, értékrendjével, de ezt csak úgy tudja megvalósítani, ha érzi, hogy vezetője elfogadja őt. Ha nincs a gyerek és vezető között szeretetkapcsolat, a gyerek dühösen, ellenségesen fogadja az irányítást. Ha a gyerek úgy érzi, hogy megértik, szívesebben engedelmeskedik.

4. Kerülni kell a túlzott közvetlenséget, a gyerekekkel való barátkozás nem járhat tekintélyvesztéssel. Ez nagy veszély fiatal vezetők számára, akik náluk alig fiatalabb vagy egyidős cserkészeket vezetnek. Ha a fegyelmet úgy akarják megtartani, hogy mindent ráhagynak cserkészeikre, sőt egyes örülségeket együtt is csinálnak, a gyerekek biztosan nem tekintik őket vezetőnek, és egy idő után nem is engedelmeskednek nekik. A vezető megalkuvó magatartása nem szeretetből, hanem saját helyének, „pozíciójának” féltéséből fakad. Az őrsvezetőnek kell lennie a vidám őr meggondolt vezetőjének!

5. A cserkészmunka legyen a cserkész módszer szerinti. **Legtöbbször ott nincs fegyelem, ahol a gyerekek unatkoznak.** A rendetlenkedés gyakorta a program nélküli, a gyerekek számára érdektelen foglalkozások eredménye. Tehát a „folyamatos és ösztönző, vonzó és hasznos programok főként a természetben” elv szem előtt tartásával elkerülhető a fegyelmezetlenség. Ehhez pedig tudatos, tervezett nevelői munka szükséges.
6. Szem előtt kell tartani, hogy a nevelői tevékenység során többet ér a dicséret, mint a büntetés. Ha a közösen töltött idő, program végén a vezető megdicséri a jó példát, a fegyelmezettséget, többet ér el, mintha folyamatosan büntetne. Az elismerő szavak ösztönző hatása nem mérhető egyetlen büntetéséhez sem.
7. A büntetés elégtétel a megsértett erkölcsi rendnek. *„A fiú érzi, hogy van egy föltétlen világrend és ha megsértette azt, akkor talán önmaga előtt is rejtetten, de lelke legmélyéről szomjazza a vezeklést: érzi, hogy szüksége van rá.”²¹* (Sík Sándor) Tudatosítani szükséges, hogy a büntetés nem a nevelői munka csődje! A cserkészek időnként próbára teszik a vezetőt, a határokat feszegetik; azonban ez esetben sem lehet indulatból fegyelmezni. (Ennek belátásához nagyfokú önismeret és önfegyelem szükséges.) A büntetésnél a vezető feladata, hogy átgondolja, a kihágást elkövető cserkésze miért tette, amit tett, milyen korosztályából és személyiségéből, helyzetéből fakadó kihívásokkal néz szembe. Minél ritkább a büntetés, annál hatásosabb, minél gyakoribb, annál megszokottabb, eredménytelenebb. Fontos, hogy sosem lehet aránytalan. Mérlegelni kell, hogy mennyire volt valóban súlyos, illetve szándékos a fegyelmezést kiváltó viselkedési forma.
8. A fegyelmi vétség elkövetése után három lépésnek okvetlenül meg kell történnie:
- a. beismerés, bűnvallás (felelősségre nevelés eszköze);
 - b. bűnbánat, bocsánat kérése (lelki és érzelmi nevelés a helyes önismerethez; társas nevelés a helyzet tisztázásához);
 - c. bűnhődés, az erkölcsi rend helyreállítása – jóvátétel (társas nevelés a rend megtartásához, az együttműködéshez).
- Ezek közül egyik sem maradhat el, mert az azt is jelenti, hogy vannak tettek, amelyeknek nincsenek következményei, tehát a felelősségre nevelést messzemenőig elengedheti a vezető.
9. Ha a bűnhődés megtörtént, akkor a történeteket a múlt egyik tanulságos esetévé kell átminősíteni a vezetőnek – magában. Nem szabad az esetet közbeszéd tárgyává emelni. A megbocsátás legalább olyan fontos, mint a megfeddés! Ha szereti a vezető cserkészét, fegyelmezni is szeretettel fog.

²¹ Magyar cserkészvezetők könyve: A fegyelem a cserkészletben. MCSSZ, Budapest, 1922. 106. o.

10. „A vezetés elsősorban példa.” (Teleki Pál) Minden ugyanúgy érvényes a vezetőre is, a fegyelmezés alapja is a példamutatás.

A büntetésre sokféle eszköz áll rendelkezésre. Ezek korosztálytól, egy idő után nemektől is függnék, de a legfontosabb, hogy az egyénre szabottak legyenek. Egy visszahúzódozó, alapvetően magányos cserkészt játékból kizárással büntetni nem hatásos és nem előrevívő, és a nevelési tervben is törést okoz. Alapvetően a legtöbb eszköz arra vonatkozik, hogy valami olyantól tiltja el a cserkészt a vezető, ami neki fontos. Ez lehet elismerés hiánya, mellőzés... Viszont az alapvető szükségletek (pl. étkezés) megvonása szigorúan tilos. Ezek helyett a beismerést követően az önként (is) vállalt jócselekedet és a személyiség fejlesztésében a „hibás részt” javító gyakorlat hozza a legtöbb eredményt – hosszútávon.

Alapvetően azt kell elérnie a vezetőnek, hogy a gyermek cselekedete már önmagában hordozza számára a jóvátételt. Olyasmit követett el, amit ha a vezetője látna, helytelenítene, következésképpen maga is helyteleníti. Büntudat ébred benne, és a vezető feladata nem a helytelen magatartás büntetése, hiszen azt már megbüntette a gyermek lelkiismeretében, hanem a kínzó büntudat feloldása (ami ugyanakkor a büntetés látszatát keltheti). Az ilyen büntetést az különbözteti meg a szokványos formáktól, hogy a gyermek elismeri, sőt gyakran igényli azt, így következményként soha nem ébred benne lázadás, agresszió a vezetőjével szemben. Ha a gyermek és a vezető közt megvan a szeretetkapcsolat, akkor a gyermek a rossz cselekedete után a helytelenítéstől, szomorúságtól fél, amit cselekedetével okozott.

A nyilvánvaló károkozás mellett a viselkedésszerű gondok jelentik a legtöbb kihívást a vezetőnek. A helytelen viselkedés esetén a legfontosabb lépések a következők:

1. A konfliktushelyzet azonnali leállítása.
2. Nyugodt állapotban, négy szemközt belátásra készíteni a helytelenül viselkedőt.
3. Önként vállalt, lehetőleg a helytelen magatartású cserkész által felajánlott vagy elfogadott elégtétel végrehajtása, közvetlen a cselekedet elkövetése után. Rugalmasnak kell lenni, hogy indokolt esetben változtatni lehessen.
4. Az elégtétel legyen az elkövetett hiba pozitív erénygyakorlata, és legyen összhangban a tett súlyával.

5. A büntetést mindig egy vele ellentétes cselekedet jutalmazásával kössük össze, hiszen a cserkész csak így tanulja meg, hogy hasonló helyzetben hogyan kellett volna cselekednie.
6. A vezető a közösen megállapított jóvátétel végrehajtásában legyen a cserkész társa. Ez nemcsak ellenőrzés, hanem támogatás is.

A helytelen magatartás következménye, hogy helyre kell állítani a megbontott rendet. Fontos látni, kinek miben volt felelőssége az elért állapot kialakulásában. Emellett elengedhetetlen, hogy a jelentősebb esetekről és a hozott intézkedésekről a vezető tájékoztassa a felsőbb szinteket, a raj-, csapatparancsnokot is.

A tapasztalt vezetők fegyelmezési gyakorlatának is kritikus pontja lehet a fegyelmezés szeretetalapúsága. Kihívást jelent minden vezetettet egyformán és őszintén szeretni, ami pedig elengedhetetlen a hatásos fegyelmezéshez. Sok problémás gyerek kerül be a csapatokba, akiknek rossz viselkedéséért inkább a gyerekeire kevés időt fordító szülő, a kevésbé nevelő templomi vagy iskolai közeg, az egész társadalom stb. okolható. Számos esetben tehát legkevésbé sem a gyerek felelős saját rendzavaró viselkedéséért. Megkönnyítheti a vezető életét, ha egyszerűen a problémával mint sajnálatos és elkerülhetetlen realitással néz szembe, és türelemmel, fantáziával és nem utolsó sorban a saját példájával kíván hatni a gyerekekre.

4.5.2.2. A fegyelemre nevelés gyakorlati eszközei

1. **A vezető önfegyelme:** aki saját magát kontrollálni képes, az másokat is rendben tud tartani.
2. **Jó lélekkel történő készséges engedelmesség** a feljebbvalók iránt: aki nem tud engedelmeskedni, annak a szavára mások sem fognak hallgatni.
3. **Határozott, nyugodt fellépés:** aki kapkod, aki üvöltözik, azt a gyerekek nem veszik komolyan.
4. **A parancs legyen egyértelmű:** meggondolt, rövid, okoskodást kizáró felszólítás.
5. **Jóindulat** a beosztottak iránt: a gyerek érezze meg, hogy a vezető azért kér, azért kíván rendet, sőt azért is büntet, mert jól akar neki. Az önkényességnek még a látszatát is kerülni kell.
6. **Következetesség:** az egyszer kiadott parancsot komoly ok nélkül ne változtassa meg a vezető, felettes se! Hasonló körülmények között hasonló intézkedés legyen. Utasítások komoly megszegését ne hagyjuk szó, szükség esetén büntetés nélkül. Mindez a lehető legrövidebb időn belül történjen meg!
7. **Igazságosság:** a kivételezés, a személyek megkülönböztetése aláássa a vezető tekintélyét.
8. **Őszinteség:** készségesen vallja be a vezető is, ha valamiben hibázott! Ez a hitelesség kulcsa.
9. **Tisztelet:** a vezető tartsa tiszteletben cserkészei egyéniségét, vegye tekintetbe önértéküket, és legyen tudatában, hogy Isten gyermekeivel van dolga. Emelje ki a közösség előtt a jó példát, és a jogos dicséret eszközével is gyakran éljen.
10. **Céltudatosság:** mindig szem előtt kell tartani, hogy a fegyelem nem öncél, hanem pedagógia eszköz a cserkészvezető kezében.

4.6. A cserkészzet pszichológiai alapjai

A cserkészzet nevelőmunkája a teljes emberre kíván hatást gyakorolni. Ehhez elengedhetetlenül fontos, hogy a cserkészvezetők ismerjék azokat a pszichológiai alapfogalmakat, amelyek vezetői munkájukhoz szorosan kapcsolódnak. Az emberekkel való foglalkozás ugyanis megköveteli a vezetett korosztály pszichológiai jellemzőinek ismeretét, az alapvető személyiségvonások felismerését, rendszerezését, a szeretetnyelvek értő használatát.

A cserkészzet elsősorban kiscsoportos módszerrel dolgozik. Ezért leginkább a pszichológia azon ágait hasznosítja a cserkésznevelés során, ahol szintén csoportokat vizsgálnak, vagy a társas készségek fejlődését. Így a leghasznosabb gondolatokat a szociálpszichológiából és a fejlődéslélektanból meríthetjük.

A cserkészek egyéni nevelőmunkáját csoportos keretekben valósítjuk meg. Így az egyéneket adott csoportban mutatott személyiségjegyeik alapján fejlesztjük. Fontos azonban szem előtt tartani, hogy ezek nem örökérvényű jellemzők, a cserkész más közegben, akár más őrsben, más táborban teljesen máshogy viselkedhet.

Az őrssel mint csoporttal való foglalkozás kiemelt jelentőségű. Ha tudjuk, hol tartanak a csoportfejlődésben, sokkal célzottabb nevelési eszközöket tudunk alkalmazni. Tuckman (1965) és követői öt szakaszt különböztettek meg a csoportfejlődésben. A szakaszok hossza nagyon változó lehet.

- a) **Megalakulás/forming:** Itt az énbemutatáson (egyéni értékek), ismerkedésen van a hangsúly. Az egyének csatlakoznak a csoporthoz, tájékozódnak afelől.

Alakulás

- b) **Viharzás/storming:** A csoporttagok próbálják egymást befolyásolni, sok konfliktus előjön, ezek megoldására kialakul egy stratégia. Tisztázódnak a célok, kialakulnak a csoportszerepek.

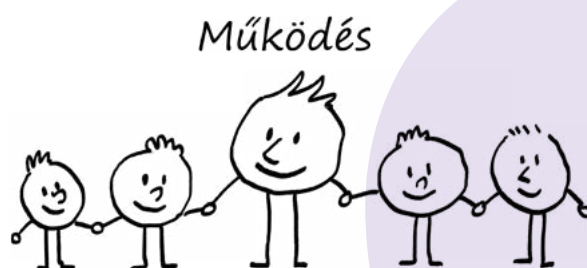
Viharzás

- c) **Normaképzés/norming:** Ekkor már kialakul a pozitív csoporttudat, megfogalmazódnak világos célok és normák. Tehát kialakul egy mindenki által elfogadott szabályrendszer, mely elősegíti, hogy konfliktusmentes legyen a légkör.

- d) **Működés/performing:** Ekkor éri el a csoport a leghatékonyabb működésre képes állapotát. Ekkor optimális a teljesítmény, jó az együttműködés, jól működik a konfliktusok kezelése is.

- e) **Megszűnés, átalakulás/adjourning, transforming:** Ez bekövetkezhet előre tervezetten és spontán is, pl. feszültség hatására. Megoldás lehet az, hogy előre felkészülünk, tudatosítjuk a függetlenséget, más csoportot keresünk.

Mindeközben az őrstagok kommunikációja is változó a különböző szakaszokban: eleinte udvarias, kimért, majd a konfliktusok nyílt vállalása jellemző. Kezdetben az egyén saját véleményének a megvédése dominál, később már a csoport egészének véleménye, közös álláspont kialakítása a cél.

A csoportnak minden új tag belépésével a működéshez szükséges vagy a már bejárt ciklusokat rövidebb-hosszabb ideig az új csoport összetételre is értelmeznie kell.

A csoportteljesítmény természetesen nem csak a fejlődési szakasztól függ. Érdeemes figyelembe venni két elentmondásosnak tűnő jelenséget: Triplett a társas serkentést vizsgálta. Megfigyelte, hogy versenyhelyzetben az egyének jobban teljesíthetnek csoportban, mintha egyedül kell ugyanazt a feladatot elvégezniük. Ringelmann épp ennek a jelenségnek az ellenkezőjét írta le: azaz a társas lazsálást. Ő azt találta, hogy ha az emberek együtt dolgoznak, kevesebb munkát fektetnek be, mintha egyedül tennék. A feloldás a feladat típusában és az egyének szerepében van. A társas serkentés esetén egy viszonylag egyszerű feladatot kellett végrehajtaniuk úgy, hogy az egyéni teljesítmény jól látható volt. A társas lazsálás akkor alakul ki, ha az egyéni teljesítmény nem látható jól (pl.: közös tapsolás, kiabálás, éneklés), tehát a felelősség megoszlik. (Ekkor általában az történik, hogy az egyik tag ellensúlyozza a másik alacsonyabb teljesítményét.)

Ez azért különösen izgalmas számunkra, mert cserkész munkánk során rengetegszer találkozunk ezekből fakadó problémákkal. Például a gyerekek nem szedik össze a szemetet, nem mossák el az edényeket stb., és a csapat egy tagjának kell ezeket általában ellensúlyoznia, noha nem biztos, hogy nevelési szempontból ez az ideális

megoldás. De a fentiek ismeretében törekedhetünk e feladatoknál arra, hogy az egyének láthatóvá váljanak, ne tűnjenek el a tömegben (ne érezhesse magát nélkülözhetőnek a cserkész), legyen elkötelezett a csoport iránt, akár érezzen elismertséget is.

Ahhoz, hogy feltárjuk, mennyire működik hatékonyan csapatunk, rajunk, őrünk stb. fontos szempont lehet egy szociometriai elemzés készítése (a módszer Moreno nevéhez köthető, de Mérei Ferenc munkásságát is érdemes tanulmányozni). A szociometriai elemzés eredményét semmiképp sem szabad nyilvánosságra hozni, mert a magányos személyek magánya még tudatosabbá, fájdalmasabbá válik, a vezető személyiségeknek pedig túlzott öntudatot adhat. A tagok írásban feltett kérdésekre adott válaszaiból *készítsünk egy ábrát arról, ki kivel van jóban, ki kivel kommunikál, hogy oszlanak meg a feladatok, szerepek. Így képesek leszünk tudatosabban építeni azokat a kapcsolatokat, melyek nem túl szorosak, megelőzhetjük a közösségből való kirekesztést, kiesést (ha látjuk, hogy pl. az illető csak egy valakihez kötődik).*

4.6.1. Az erkölcsi nevelés fejlődésszakaszai

Nevelői munkánk során fontos a cserkészek erkölcsi nevelése. Az, hogy hol tartanak ebben, jelentősen meghatározza, hogyan működnek együtt csoportokban. Kohlberg ennek vizsgálatára kidolgozott egy hatszakaszos erkölcsfejlődési elméletet.

I. szint - prekonvencionális (9 éves korig)

1. szakasz - Heteronóm erkölcsiség: A szabályokat azért tartja be, mert a büntetést el szeretné kerülni.
2. szakasz - Instrumentális erkölcsiség: Saját érdekei és szükségletei miatt cselekszik, már elfogadja, hogy másoknak ettől eltérő érdekei lehetnek.

II. szint - konvencionális (9 éves kortól felnőttkorig)

3. szakasz - Jogyerek-erkölcsiség: Mások elvárásainak való megfelelés és a személyes belátás a meghatározó. Jók szeretnének lenni maguk és mások szerint.
4. szakasz - Törvény és rend: Megállapodások és a személyes belátás szerinti kötelezettségek teljesítése, törvények betartása. Aktívan részt vesz a társadalomban, a csoportban vagy egy intézmény életében.

III. szint - posztkonvencionális (felnőttkor)

5. szakasz - Társadalmi szerződés: Önként vállalt egyezményes elkötelezettség a család, a barátság, a bizalom és a munkahelyi kötelezettségek iránt. A törvények és szabályok racionális elveken alapulnak, mindenki jólétét szolgálják.
6. szakasz - Egyetemes etikai elvek: Önmaguk által választott etikai elveket követnek, mert ezek képezik az egyetemes igazságosságot: az emberi jogok egyenlősége és az emberi egyéni méltóság tisztelete alapelveit.

4.6.2. Személyiségtipológia

A személyiségtipológiák kritikai alkalmazása segítheti nevelői munkánkat, hiszen tudatosíthatja bennünk, mennyire különbözőek lehetünk, mennyire más preferenciáink lehetnek, és önismeretünket is fejlesztheti. A viselkedésszempontból azonban csak óvatosan következtessünk személyiségjellemzőre. A cserkész, aki sokat verekedik őrsgyűlésen, nem biztos, hogy agresszív, lehet, hogy csak a helyzet váltja ki e viselkedésformát. Arra is érdemes energiát fordítani, hogy elképzeléseinket meg tudjuk változtatni az adott cserkésztől, ezért a személyiségtipológiai kategóriáinkat kezeljük rugalmasan. Természetesen a személyiségtipológiák sok helyzetben segíthetnek minket, hogy a vélhető legjobban reagáljunk.

Ilyen személyiségtipológia például a legrégebbi hagyományokra visszamenő szangvinikus-kolerikus-melankolikus-flegmatikus felosztás (eredetileg ez Hippokratész és Galénosz nevéhez köthető). E felosztás az introverzió-extroverzió (ez egyfajta nyitottság) és az érzelmi stabilitás-instabilitás, temperamentum dimenzióit veszi alapul. Így a kapott kategóriák értelmezése sokat változott, érdemes ezért egy modernebb értelmezését figyelembe venni. Eysenck az eredeti típusokat kissé árnyalta, így

- a **szangvinikus**: társaságkedvelő, bőbeszédű, készséges, könnyed, élénk, gondtalan, könnyelmű;
- míg a **kolerikus**: aktív, optimista, impulzív, változékony, izgulékony, agresszív, nyugtalan, sértődékeny;
- a **melankolikus**: csendes, pesszimista, emberkerülő, megfontolt, merev, szeszélyes, szorongó, tartózkodó;
- a **flegmatikus**: passzív, gondos, komoly, békés, megfontolt, megbízható, kiegyensúlyozott, nyugodt.

A személyiségvonásokról érdemes az ún. BigFive-öt is tanulmányozni (Goldberg, Digman). Ők a nyelvben megtalálható, tulajdonságokra vonatkozó kifejezések alapján öt faktort találtak (különböző szerzőknél ezek kicsit eltérőek lehetnek): extraverzió, barátságosság, lelkiismeretesség, érzelmi stabilitás, intellektus (Goldberg).

Az Enneagram is egy személyiségtipológiai modell. Alkalmazzák többek között a pszichológiában, gyermeknevelésben is. A cserkészletben meglehetősen óvatosan érdemes az Enneagram alapkaraktereivel foglalkozni, ugyanis komoly pszichológiai háttértudás nélkül csupán kategorizálás, címkézés lehet az alkalmazása. Fontos ismerni ugyanakkor a modellt, hiszen segíthet cserkészeink eltérő motivációjának, viselkedésmintáinak megértésében. Alapja – amely nyomán kilenc személyiségtypust különböztet meg a modell – hogy minden személyiségtypust három alapvető mozgatóerő, az ösztön, a félelem és a szeretet különböző intenzitású működése jellemez. Ezekre építve kilenc enneagram-karaktert különböztethetünk meg:

1. maximalista (perfekcionista, megbízható, türelmetlen),
2. gondoskodó (szociális, mindig kész segíteni, szeret panaszkodni),
3. menő (kreatív, keresi a sikert, fél a kudarctól),
4. melankolikus (kreatív, magányos, érzékeny),
5. megfigyelő (rendszereszerető, megbízható, visszahúzó),
6. kételkedő (alkalmazkodó, kötelességtudó, bizalmatlan),
7. ötletzsák (optimista, aktív, mohó),
8. főnök (magabiztos, igazságkereső, öntörvényű),
9. alkalmazkodó (békés, együttérző, lusta).

Az egyes karakterekhez jellemző tulajdonságok, érzelmi és cselekvési minták tartoznak.²²

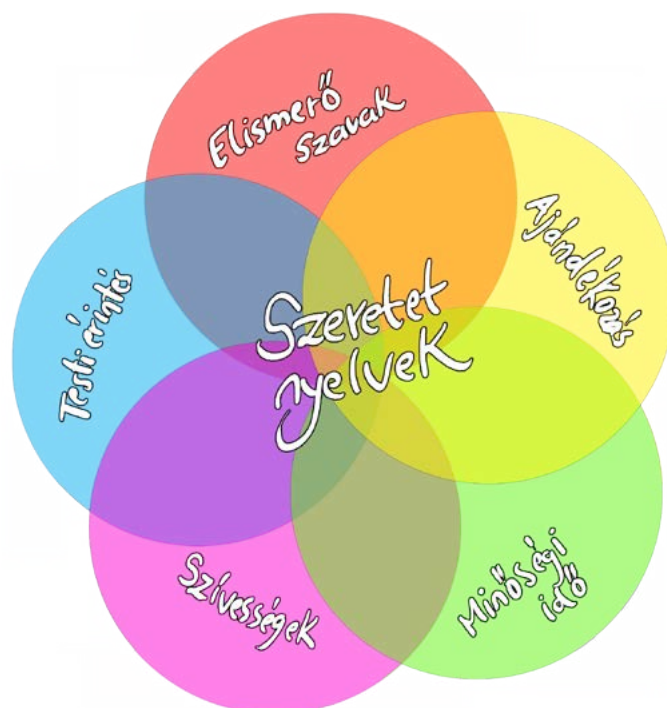
²² Don Richard Riso, Russ Hudson: *Az enneagram bölcsessége*. Park Kiadó, 2011.

4.6.3. Szeretetnyelvek

Egyéni igényeinket hangsúlyozza Chapman is a szeretetnyelvekről szóló elméletében. Chapman szerint a szeretet olyan, mint a nyelvek. Különböző fajtái vannak, melyeket mindenki másképp beszél: egyikben jobb, másokban gyengébb. Ahhoz, hogy boldogok legyünk és érezzük a szeretetet, a saját nyelvünkön kell megkapnunk ezeket. Ezért fontos, hogy cserkészvezetőként igyekezzünk vezetőteink szeretetnyelveinek feltérképezésére, megtanuljuk beszélni is azokat. Így tudni fogjuk, mi módon tudjuk eljuttatni hozzájuk azt az üzenetet, amit szeretnénk a cserkészmunka során kommunikálni.

Chapman öt szeretetnyelvet különböztet meg: elismerő szavak, ajándékozás, minőségi idő, szívességek, testi érintés.

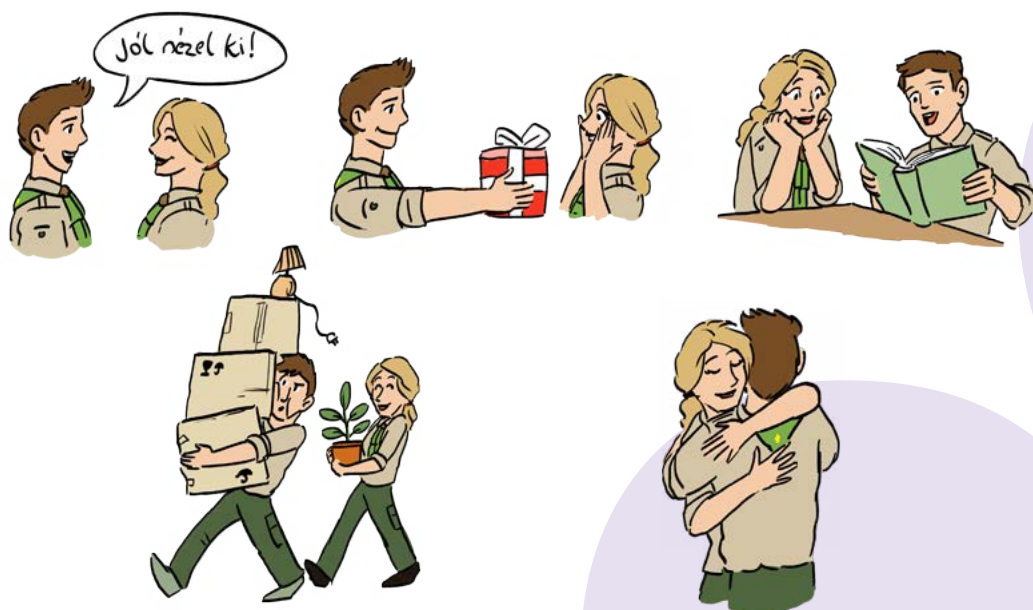
Az **elismerő szavak** lényege, hogy szóban fogalmazzuk meg, amit a másikkal kapcsolatban érzünk. A dicséretnek nagyon sokat jelentenek az e nyelvet beszélők számára.

Az **ajándékozás** lényege, hogy kis meglepetéssel kedveskedünk a másiknak, ezzel jelezve, hogy gondoltunk rá, igyekeztünk kitalálni, minek örülne. Az érték nem lényeges, a gesztus, a gondolat számít.

A **minőségi idő**nél tulajdonképp időnket ajándékozzuk a másiknak. Akkor, amikor vele vagyunk, csak rá figyelünk, csak vele törődünk.

Ha valakinek a **szívességek** a szeretetnyelve, annak örül legjobban, ha valamiben segítünk a mindennapi életében. Ez a kis szolgálat lehet, hogy elmoszuk a csajkáját, utána visszük az esőkabátot stb.

Testi érintés esetén a fizikai jelenlét, közelség a fontos. Egy vállveregetés, ölelés, simogatás számukra rengeteget jelent.

4.7. Családi életre nevelés

4.7.1. Nemi szerepek a cserkészletben

A cserkésznevelés ideális esetben végigkíséri a cserkészek lélektani, szociális, testi és értelmi fejlődését a kora gyermekkortól kezdve egészen a felnőtté válásig. Ennek az összetett folyamatnak része a nemi szerepek tudatosulása, a megélésükre való felkészülés, amelyben szintén fontos szerep jut a cserkészletnek. A mozgalom egynemű gyökerei folytán elsősorban a férfi nemi szerepek kibontakoztatására kínál egyértelműbb lehetőségeket, épp ezért a női szerepek erősítése komoly feladat, és nagy felkészültséget igényel ilyen keretek között.

Ahhoz, hogy a cserkészek megélhessék nemi szerepüket a cserkészletben, szükséges, hogy a lányok és a fiúk más-más elvárásokkal szembesüljenek és differenciált programokban is részt vehessenek. Az őrsi rendszer éppen ezt a célt szolgálja, hiszen a cserkész- és kószaévek között a legszűkebb cserkészközösség egynemű, az őrstagok vezetőjük példája nyomán saját nemi szerepüket alakíthatják ki. Az alkalmankénti közös programokon és később a vándor korosztály életében így mindenki már az elsajátított szerepköröknek megfelelően, nemi identitását társas közegben megerősítve tud együttműködni.

A cserkészletben nagy lehetőségek rejlenek abban, hogy a tagok saját nemi identitásukat megélhessék. A cserkészlet a saját közösségeiben épít a cserkészek által a családban tapasztalt apa- és anyaszerepekre, és képes bemutatni a szerzetesi/papi/lelkési hivatást is.

A cserkészvezetők mintául szolgálhatnak, hogy kell nőként, férfiként viselkedni, a különböző korosztályokhoz tartozó cserkészek pedig kiegészíthetik a családban hiányosan megjelenő férfi-női szereppéldákat is.

A férfi és nő nevelésében elengedhetetlen, hogy az egyén boldogságát tartsa szeme előtt a cserkészvezető. A boldogság pedig nem pillanatnyi örömet jelent, hanem hitünk szerinti maradandó értéket. Vannak esetek, amikor az egyén boldogsága nyilvánvaló, de az út, ahogyan oda jutott nehezen egyeztethető össze a boldogulás ösvényével. A cserkészlet nem sablonok alapján kívánja megmérni a cserkészeket, és kijelenteni róluk, hogy eszményivé lettek-e vagy sem. Tenni akar azért, hogy a cserkész megismerje a lehető legtágabb világot, megismerje a lehető legtöbb értéket, és ezek alapján rendezze be a maga életét. Ebben a legnehezebb a nemiség kérdése, mert egy igen erős ösztönt kell a személyiségfejlődés céljaival harmonizálni úgy, hogy egyúttal a félrevezető társadalmi hatásokat is helyükre tegyük.

A férfivá és nővé nevelés a cserkészlet hangsúlyos céljának tekinthető, így erre a vezetői munka során jelentős energiát kell fordítani.

4.7.2. Nemi identitás kialakítása

„Isten megteremtette az embert, saját képmására (...) férfinak és nőnek teremtette őket” (Ter 1,27); „amikor Isten Ádámot megteremtette, Istenhez hasonlónak alkotta; férfinak és nőnek teremtette őket, megáldotta, és azon a napon, amelyen alkotta, embernek nevezte őket” (Ter 5,1-2). Az ember ezáltal lesz egésszé, és a cserkészletben e tanítás alapján férfiakat és nőket nevelnek a cserkészvezetők.

A cserkészletbe bekerülők már találkoztak a nemiség kérdésével, és felismerték a nemek közötti látható különbségeket. Attól kezdve, hogy bekerülnek közösségeikbe, a cserkészvezető felelőssége is az, hogy ezzel a kérdéssel foglalkozzon, összhangban a cserkész családjával, templomával és iskolájával. A cserkészszemély nem tesz különbséget a leírásában a két nem között, azonban az általános megfogalmazást a korosztályonkénti meghatározások teszik árnyalttá.

A nemiség kérdésében nagyon fontos, hogy az egész embert nevelje a cserkészlet, és ebbe beletartozik a testi-ség, a társas kapcsolatok, az érzelmek kifejezése, a lelkiség és a szexualitás témaköre is.

4.7.2.1. A szexualitás témaköre a cserkésznevelésben

A szexualitás tárgyalásában a magyar cserkészzet a Szentíráásra épít, azonban a nem keresztény vallások követőitől a bibliai felfogás tiszteletben tartása mellett a saját tanításuk követését várja el. A magyar cserkészpedagógia a szexualitásra Isten ajándékaként tekint, amelyet kimondott az ember teremtetésekor: „*legyetek termékenyek és szaporodjatok.*” (Ter 1,28) Fontos, hogy ez a témakör – mivel az egyén személyiségfejlődésének szerves részét képezi – a cserkésznevelés során is az életkori sajátosságoknak megfelelően szerepet kapjon. Néhány alapgondolatot rögzítünk a témával kapcsolatban. (A kifejtések a Szentíráásra épülnek, és bármely keresztény egyház a maga követendő példáját erre építi.)

- A szexuális aktus az állatoknál az ösztönök által irányított cselekedet. Az embernek azonban semmilyen téren sem lehet irányítója csupán az ösztön (sem az evésben, sem az ivásban, sem a haragban, sem a szexualitásban), hanem minden esetben mint embernek, személyes és szellemi lénynek kell cselekednie: ösztöneit a személyes célok felé irányítva.
- A szeretkezés akkor emberi (és nemcsak állati-ösztönös) cselekedet, ha az egy férfi és egy nő érett és életre szóló egymásnak-adottságát fejezi ki. A szeretkezés akkor megengedett – a pár és a szeretkezés személyes-végleges voltának védelmében –, ha a felek egyrészt érettekké váltak már mind az életkort tekintve, mind személyiségükben az életre szóló elköteleződésre, és ezt az elköteleződést előzőleg a társadalom és az egyház nyilvánossága előtt is kijelentették a házasság megkötésében, ezáltal felvállalták közösségüket Isten és az emberek színe előtt. A szeretkezésnek a házasságban van a helye.
- A szeretkezés egy pár életre szóló elköteleződése után méltó a szeretkezés természetéhez: amely ennek megfelelően kölcsönös beleegyezéssel jön létre, és az ember minden életterületét érinti. A szeretkezésben (ha az emberhez méltónak és érettnek mondható) a szeretkező férfi és nő egymás iránti életre szóló szeretetüket és bizalmukat fejezik ki, és ebben a lelki egységben egymásnak ajándékozzák magukat leplezetlen valóságában.
- Az örömszerzés által az örömszerző maga is örömet kap. Az Isten által örömet teremtett szeretkezésben a másik örömhöz juttatása van középpontban, de a kölcsönös örömszerzés által mind a két fél maga is örömben részesül, és erősödik általa az őket összekötő kötelék, amely a boldog házasságnak (azaz a családnak) az alapja.²³

Mindezek a keretek irányítják a cserkészvezetőt abban, hogy cserkészeit a cserkészszemély szerinti emberré nevelve a nemiség területén a lehető legtöbbet adhassa. Ebben pedig a legjobb út, ha a cserkészvezetők a cserkészek társai, és a témakört nem tabuként kezelik, hanem a közösség életkori sajátosságainak megfelelően járják körül. Emellett a személyes példa ereje is kiemelten fontos!

A nemiség örömei és nehézségei eltérően jelentkeznek egyes cserkészeknél. Éppen úgy jelen vannak a mindennapokban, mint ahogy felerősödve megjelennek a nagy életkori változásokkor. Ezek helyes értelmi megközelítéssel a felfedezés és a tudatosítás örömeit hordozzák, ám egyúttal a cserkészvezető számára kihívást is jelentenek a kortárs csoport elvárásai vagy tévtanításai miatt.

Mindezekhez elengedhetetlen, hogy a nemiségükkel kapcsolatos jelenségekre a vezető felkészítse őket, a változások bekövetkeztekor velük legyen, segítse és támogassa őket a saját igényeik szerint, és az őszinte légkör

²³ Tomka Ferenc: *Biztos út*. Szent István Társulat, Budapest, 2011.

kialakításával teremtsen lehetőséget arra, hogy ezekből tanulhassanak – akár egymástól is, ha erre kellően érettek. Ehhez nem csak tudásra és bizalomra kell szert tennie a vezetőnek, hanem magát is meg kell ismernie, hogy képes-e és tud-e kiállni és hitelesen beszélni ezekről a kérdésekről a cserkészei szintjén.

4.7.2.2. A nemi azonosság példaképei

A nemi identitásban a cserkészletben a legerősebb mintákat, akár az idősebb testvérek, az őrvezetők adják viselkedésükkel, megjelenésükkel, megnyilatkozásaikkal stb. A rajparancsnokok az apa vagy anya képét erősítik, amelynek a legerősebb oldala a férfi és a női minta. A nemi azonosság kialakulásában egyaránt fontos szerepe van a testi, lelki, érzelmi, értelmi és társas területeken a megfelelő viszonyulásnak az Isten által adott keretekhez. Ennek fontos része, hogy a cserkész felismerje a benne rejtőző erősségeket, amelyekre támaszkodhat, és hogy elismerje a magában hordozott gyengeségeket, amelyeket fejlesztenie szükséges. Emellett a saját életének kialakításában megtalálja azt a hivatást, amely számára a leginkább teljes életet adhatja, és ha ebben házastársat talál, akkor olyat találjon, akinek az erősségei és gyengeségei megfelelő módon teszik teljessé kettejük életét. Aki nem házastárssal köti össze életét, annak is fontos, hogy felismerje ezeket, és megfelelő módon találjon válaszokat az előtte felmerülő kérdésekre. Egy papi életpályát választó fiatalember számára egy komoly lelkipásztor vagy hasonló helyzetben lévő barát sokat jelenthet, míg a szerzetességet választók számára a közösség, és annak tagjai adják meg ezt a kiegészítő társat.

Az idősebb cserkésztestvérek, akik a nevelési folyamatnak nem közvetlen kapcsolattal, tevékeny részesei, szintén komoly felelősséggel vannak jelen a nemi azonosság kialakításában. Azok a példák, amelyeket a csapat idősebb cserkészei mutatnak (legyenek akár pályakezdő fiatalok, akár nyugdíjas korúak) erős motivációt jelenthetnek a cserkészek számára, hogy miként lehet azt a szintet, azokat az értékeket elérni, elsajátítani. Olyan férfiakkal és nőkkel ismerkedhetnek meg általuk, akik szemléletesen és közvetlenül jelenítik meg az adott élethelyzetekben megnyilvánuló nemi szerepeket, így ezek az idősebb cserkészek példaképekké válhatnak számukra.

A csapatparancsnok szerepe a legnehezebb ebben a nevelési folyamatban. Ő a családfő, a nagyszülő, a bölcs öreg, aki sokat tapasztalt, aki mindent megélt már. Ő az, aki összetartja a csapatot, megteremti a hátteret, akinek sokféle van kapcsolata, aki mindent el tud intézni stb. Ő a családjáért felelős nagypapa vagy nagymama szerepét tölti be, akinek gyermekei más-más feladatot látnak el, más-más helyen dolgoznak, de soha nem veszíti őket szem elől, és minden alkalommal, amikor felmerül valamilyen kérdés határozott és bölcs utasításokkal úrrá lesz a nehézségeken. Ez a nemiség önazonosságának kialakításában szintén nagyon fontos kép, amelyet a kiscsaládokban élők ritkán tapasztalnak meg.

4.7.2.3. A saját nemiségünk megismerése, megértése

Az ember saját nemi jellemzőinek megismerése és megértése összetett folyamat. A látható különbségek felismerése már korán elkezdődik (óvodai csoportokban, családban), azonban ez még csak a szavak szintjén jelent valamilyen megkülönböztetést. A neheze akkor következik, amikor látható és egyre erősödő nemi jellegek jelennek meg a testi változás folyamatában, az ezzel együtt járó lelki, érzelmi és társas fejlődésben sokkal nagyobb eltérések következnek be, ráadásul ez a kortárs csoport tagjai körében sem egyszerre befejeződő folyamat.

Mindezek nehezítik a változás felismerését, elfogadását és a továbbiakban az azzal való együttélést.

A cserkészvezetőnek fel kell készítenie a cserkészeit ezekre a változásokra, támaszt kell adnia, amikor bekövetkeznek, és a helyes önértékeléshez kell elvezetni a cserkészeit. A helyes önértékelés része a testükkel kapcsolatos változások felismerése, elfogadása és az esetleges problémák kezelése. Mindezek mellett nagyon fontos, hogy a maguk nemiségével, a kezükbe adott lehetőségekkel helyesen éljenek, és felismerjék Isten alkotó szándékát, amellyel meghívta őket tervének végrehajtására.

4.7.2.4. A másik nem megismerése, megértése

A másik nem jellemzői nem valamilyen elvárásokat jelentenek, hanem azokat az ismereteket, amelyek elengedhetetlenül fontosak, hogy megértse a másikat és önmagát. A kósa korosztálytól kezdve már egyre nagyobb az igény a másik nem megismerésére, és egyre több energiát fektetnek cserkészeink abba, hogy a másik nem tagjaival lehessenek. Ez az időszak nagyszerű lehetőség, hogy a nevelésükben ezen érdeklődésre építve érzelmi és társas területeken a másik nemmel való kapcsolatról sokkal mélyebben tudjanak eszmét cserélni, és hogy a helyes út felé terelje őket a vezetőjük.

Ez egyfelől a másik nemről szerzett információk terén jelent sokat. Időt kell szánni arra, hogy megismerjék, megértsék, mert olyan dolgokkal kell szembesülniük, amelyek őket kiegészítve teljessé tehetik. Központi helyen áll a már taglalt szexualitás kérdése, amelyben még alaposabb felkészítést kell adnia a vezetőnek. Nem technikai tudásról kell beszélnie, hanem annak a csodának a legmélyét kell megmutatni, amely két ember érett és életre szóló kapcsolatában és ezt kifejező egyesülésében a Teremtő szándéka szerint megjelenik.

Ehhez bátorság és hitelesség kell, és a vezetőnek értenie kell ennek jelentőségét, át kell éreznie ennek felelősségét és pontosan ismernie kell a maga szerepét ebben – mind a hitelesség, mind a tudás közvetítőjeként. Nem lehet elégszer hangsúlyozni: ha a vezető felismeri a maga korlátait, akkor igenis kérjen segítséget, és fejlessze magát!

4.8. Veszélyforrások, szenvedélybetegségek

A ránk bízottakat különböző kihívások és veszélyek érik. A társadalmi szokások, az egyes emberek életének nehézségei, a mások által hozott rossz szokások egyaránt kihívásokat jelenthetnek. Ilyenek a dohányzás, az alkohol, a kábítószer vagy a nemiség terén követett vagy követendőnek vélt rossz szokások. Az ezekkel kapcsolatos álláspontunk egyértelmű, Bi-Pi tiszta állásfoglalására támaszkodhatunk.

Dohányzás

A dohányzás elsősorban a kortárs közösség hatásából ered. A „jó fej gyerekek” csinálják, és jó közéjük tartozni, ezért kezdik el sokan. Később kialakulhat a nikotinfüggőség, amelynek megvonása hamar agresszívvá teszi a függőt. Kerülje minden cserkész, ha pedig már elkezdte, segítsük a leszokásban.

Bi-Pi azt írja a *Cserkészeti fiúknak* könyvében:

„Minden cserkész ismeri a cserkész-törvényt. Van azonban még egy pontja a törvénynek, amit ugyan nem írtunk le, de minden cserkész ismer. Így hangzik „A cserkész nem bolond”, és ez az, amiért nem dohányzik, míg növekedésben van.

Akármelyik fiú tud dohányozni – ehhez nem kell valami nagyon csodálatos tehetség. A cserkész azonban azért nem teszi, mert nem olyan bolond. Tudja, hogy ha dohányzik, mielőtt teljesen felnőne, ezzel gyöngítheti a szívét, és a szív a fickó testének legfontosabb szerve. Ez szivattyúzza a vért teste minden részébe, hogy húst, csontot és izmot építsen. (...)

Nincs fiú, aki azért gyújtott volna rá, mert jólesett neki, hanem általában azért, mert attól félt, hogy a többi fiú majd azzal piszkálja: fél a dohányzástól, vagy mert azt hitte, hogy ha dohányzik, ettől nagy embernek látszik – pedig bizony csak kis számár.

Ezért határozzátok most el, hogy nem akartok dohányozni (...) Ez sokkal férfiasabb, mintha félig szívott cigarettát szopogatnátok a szátok szögletében. A többi srác meg végül is sokkal jobban fog ezért tisztelni, és talán titokban még utánózni is benneteket.”

A *Boldogulás* ösvényén egész fejezetet szánt a témának. Ebben úgy fogalmaz Bi-Pi: „Nemrég például egy levélben azt kérdezte valaki: Mi a szabály a cserkészletben a dohányzásra vonatkozólag? Én azt feleltem, hogy erre nálunk egyáltalán nincsen szabály, ellenben minden cserkész tudja, hogy csak bolond fiú dohányozik, már pedig köztünk hallgatólagos megegyezés van, hogy a „cserkész nem bolond”.”

Alkohol

Magyarországon csak felnőttek vásárolhatnak alkoholt a törvény szerint. A fogyasztás már más lapra tartozik. Lássuk tisztán, hogy a fiatalok felfogása szerint a bulinak, a komoly felnőtt létnek elképzelt része és kötelező eleme az alkoholfogyasztás. Fontos, hogy az alkohol kérdésében legyünk következetesek, és támaszkodjunk a szülőkre is: mit várnak el ők, mit engednek, és mit kérnek tőlünk. Ezt érdemes megismerni, és ehhez igazodni.

Ha már korosztályukban elég érettek, és a szülőikben sem kelt ellenérzést, akkor érdemes olyan túszerzéseket, partyszerzéseket szervezni, ahol lehetőség van megismerni az ilyen italokat és a kulturált alkoholfogyasztást.

Bi-Pi erről így ír a *Cserkészlet fűknak* c. munkájában: „Nagyon igaza van a régi mondásnak: „Erős ivás gyöngé férfit szül”. Egyszerűen lehetetlen hogy iszákos ember cserkész lehessen. Állatok ellent az itálnak már a kezdet kezdetén, és határozottak el, hogy soha nem éltek vele. Ha szomjúságot akarjátok oltani, vagy föl akartok frissülni, a víz, a tea vagy a kávé igen jó ital, vagy, ha nagyon meleg van, jobb üdítő a limonádé vagy a citromlé. (...) Szívesen fölhajtok egy pohár sört is, vagy almabort, ha éppen sor kerül rá. (...) Isten látja lelkemet, hogy nem vagyok én ellensége a jókedvnek s néhanapján egy kis duhajkodásnak. Ez már velejár a fiatalsággal, alkohol nélkül is.”

Kábítószer

A kábítószer fogyasztását a törvény tiltja. Mivel fogyasztása könnyen függőséget okoz (akár csak a nikotin), és a szervezet egyre erősebb dózisokat igényel, valamint a szer megszerzése érdekében bármire hajlandóvá válik az egyén, ezért ez az út egyenesen vezet a teljes leépüléshez és az erkölcsi gátak elvesztéséhez.

Másfelől számos olyan vegyület forog ma már közkézen, amelynek hatásairól vajmi keveset tudunk, így használatuk az önkontroll teljes elvesztésével járhat. Ez viszont erőteljesen szembe megy a megfontoltság és mértéktartás kívánalmával.

A kábítószer kipróbálását is kerüljük, és a legkisebb jel esetén is forduljunk szakemberhez, hogy megoldást találjunk.

Nemiség

Látjuk és érzékeljük a világunknak azt a sodrát, ami felszabadításnak, kényszeres teljesítésnek, kiszolgáltatásnak, avagy hedonista és önző kéjelgésnek ad teret, és mutatja be azt boldogságnak. A kettőnek egymáshoz semmi köze! A cserkészeinket értékekre, a másik tiszteletére, megértésére, és a megfelelő pár megtalálására neveljük. Ebben a folyamatban az egymás megismerésének van határa, és pedig a Szentírás megfogalmazásai alapján ott, ahol a bűnbeesésnél a gátlások megmutatkoztak. Meztelenségünket mások előtt felvállalni, önmagunkat leplezetlenül a másoknak odaajándékozni a házasságban helyes.

Bi-Pi erről így ír:

Az asszony

„Ennek a szirtnek az a sötét oldala, hogy kísértésbe visz bennünket, hogy megfélelkezzünk a nőknek kijáró tiszteletéről. A napos oldala pedig az, hogy kifejleszti a lovagiasságot és a másokat védelmezni tudó erőt. (...) A férfikor közeledése nemi kísértéseket okoz a fiúknak. Ez egészen természetes okból származik. (...) Az elővigyázat és az önmegtartóztatás fontossága, vagyis hogy ne engedjünk a kísértésnek. A kísértést nagyban növeli a csordába verődött fiatal emberek egymással folytatott gondatlan beszéde. Aki enged a kísértésnek, elveszti önbecsülését. Nemi betegségeknek is kiteszi magát, ami veszedelem és bűnhődés lehet.”²⁴

Összefoglalóan:

„Az élvezet nem boldogság.

Sokan azt hiszik, hogy az élvezet meg a boldogság azonos dolog. Itt térnek le a helyes útról. Az élvezet igen gyakran csak szórakozás. Évezetet találhatsz abban, ha végignézel egy futballmeccset vagy szindarabot, vagy abban, ha jó könyvet olvasol (...), esetleg úgy is, hogy agyon eszed-iszod magadat. De az élvezet hatása múló. Csak egy darabig tart, és némely esetben a visszahatás igazán minden, csak nem élvezet. (...)

A boldogság valami más. Veled marad, és betölti egész életedet. Rájössz, hogy a mennyország nem valami határozatlan dolog, nem csak a magas égből vár rád, hanem itt is itt van ezen a világon: benned és körülötted. Arnold Bennett úgy határozza meg a boldogságot, hogy az a derekas erőfeszítés nyomában kelt megelégedés. De a boldogságban több van ennél. (...) Mélységes boldogság rejlik szerető élettársad hűséges barátságában és gyermekeid társaságában, akik ragaszkodó bizalommal vesznek körül.”²⁵

„A korai dohányzást és egészségrontó hatását, a szerencsejátékokat s mindazt a sok aljasságot, amivel járnak, az iszákosság ártalmait, a lányokkal való céltalan lödörgést, a tisztátalanságot stb. csak az a cserkészvezető ellensúlyozhatja, aki ismeri fia szokásos környezetét. Nem tilalommal vagy büntetéssel, hanem valami olyan helyettesítéssel, ami legalább annyira vonzó, mint a rossz, de jó. Az ifjúkori bűnözés nem veleszületett tulajdonsága a fiúnak, hanem nagyrészt vagy a benne élő kalandvágynak vagy saját ostobaságának vagy fegyelmezetlenségének következménye, egyéni alkatától függően.”²⁶

A dohányzás

„Valaki egyszer átdolgozta a Cserkészet fiúknak-ot, és ebben elrendelte, hogy „a cserkészek semmilyen körülmények között nem dohányozhatnak”. Általában kockázatos a fiúnak megparancsolni, hogy valamit ne tegyenek, mert mindjárt kedvet kapnak rá, hogy a parancs ellenére megtegyék.

Tanácsold nekik, hogy valamit ne tegyenek, vagy beszélj róla, mint megvetendő vagy buta dologról, s kerülni fogják. Meg vagyok róla győződve, hogy ugyanígy van a mocskos beszéddel, szerencsejátékkal, dohányzással és más ifjúkori hibával is. Honosítsd meg fiaid között a helyes hangot, és formálj olyan közvéleményt, amely leszálítja az ilyesmit értékét, mondván: ilyeneket a gyerekek azért tesznek, hogy vagánynak tűnjenek mások előtt.”²⁷

²⁴ Baden-Powell: A boldogulás ösvényein – Az asszony. MCSSZ, 1934. 100. o.

²⁵ Baden-Powell: A boldogulás ösvényein – Az élvezet nem boldogság. MCSSZ, 1934. 16. o.

²⁶ Baden-Powell: A boldogulás ösvényein – Környezet és kísértések. MCSSZ, 1934. 23. o.

²⁷ Baden-Powell: A boldogulás ösvényein – A dohányzás. MCSSZ, 1934. 73. o.

Mindezt összefoglalva egy táblázatban találjátok, hogy mit tartunk követendőnek a magyar cserkészletben.

Dohány	Alkohol		Kábítószer	Nemiség
Közösségteremtő alkalom – legnagyobb veszélye				Természetes igény van rá.
Lehet rajtuk segíteni, és a megtartó közösség többet ér, mint a hiba miatt a közösség „tisztaságának” védelme.				Felkészületlenül nagyobb károk érhetik őket!
12-18 évesek erősen érintettek, 25 év felett egyre inkább felhagynak vele – a bölcsesség javítja a helyzetet.	Pótlék szerepében nagyon könnyen függőség alakulhat ki.	Kulturális eszközként igenis foglalkoznunk kell vele, és meg kell tanítanunk őket jól használni mindezt.	Egyértelműen súlyosan befolyásolja az ítélőképességet, így a felelősséget korlátozza. Vezetőként sem engedhető meg.	A szexuális aktus, mint a testi igények kielégítése csak a test vágyai szerinti cselekvésre buzdít. Ez ösztönös!
Függőség kialakulhat, és ebben az esetben nem lehet egyszerűen megvonni.	Befolyásolja az ítélőképességet, így a felelősséget korlátozza.		A megelőzésben tudunk feladatot átvenni.	Lásd a fenti fejezetet, hosszan kifejti.
A vk-kban nevelési lehetőség, hogy leszoktassuk, de kellő körültekintéssel.	Semmivel sem másabb az alkohol, mint az energitalok, kávé stb. Mindegyiktől ki tud alakulni függőség, és ez nem illeszkedik a cserkésznevelés koncepciójába.			Szeretkezni lehet szexuális aktus nélkül is. Ha a szeretkezésben bármi is hiányt szenved, akkor nem szeretkezés volt, hanem szexuális aktus.
Nevelés, példa, vonzóbb program!	Nevelés, példa.	Igen, tanítsuk meg a helyes használatára. Helye van köztünk.		11-12 éves kortól beszélni, tanítani, nyíltan támogatni az őszinteséget, és saját, hiteles példa!

Kerülendő, neveléssel leszoktatandó!	Kerülendő, neveléssel leszoktatandó!	Neveléssel leszoktatható!	Kerülendő, neveléssel leszoktatandó!	Neveléssel leszoktatható!
	A függőség kialakulása után szakemberhez kell fordulni!		A függőség kialakulása után szakemberhez kell fordulni!	Az élet védelme mindenek felett!
18. életév betöltése kell hozzá a törvény szerint!	18. életév betöltése kell hozzá a törvény szerint!	18. életév betöltése kell hozzá a törvény szerint!	Törvény tiltja.	Nagyon nehéz, mit is tilt, ki, kinek. A törvény megengedő, erkölcsi értéke kérdéses.

Háttérolalom:

Atkinson-Hilgard: *Pszichológia*. Osiris Kiadó, Budapest, 2005.

Baden-Powell: *A cserkészvezető*.

Carver, S. C., Scheier, M. F.: *Személyiségpszichológia*. Osiris kiadó, Budapest, 2006.

Chapman, G.: *Egyásra hangolva*. Harmat kiadó, Budapest, 2011.

Cole, M., Cole, S. R.: *Fejlődéslélektan*. Osiris kiadó, Budapest, 2003.

Dr. Erdei Ferenc: *A cserkészpedagógia alapelve*. Aquinói Szent Tamás elméletének világánál: http://www.mtdaportal.extra.hu/books/erdey_ferenc_a_cserkészpedagógia_alapelve.pdf

Falus Iván (szerk.): *Didaktika*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 2003.

Fiske, S. T.: *Társas alapmotívumok*. Osiris kiadó, Budapest, 2006.

Lord Baden-Powell of Gilwell: *Cserkészlet fiúknak*. MCSCSSZ Budapest, 1994.

Michael Cole-Sheila R. Cole: *Fejlődéslélektan*. Osiris Kiadó, Budapest, 2006.

Sík Sándor-Teleki Pál-Arató László: *A cserkészlet*. Márton Áron Kiadó, Budapest 2002.

Pukánszky Béla-Németh András: *Neveléstörténet*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 1998.

Tomka Ferenc: *Biztos út*. Szent István Társulat, Budapest, 2011.

5. A cserkészzet társadalmi kapcsolatai

5. A cserkészzet társadalmi kapcsolatai

„Cserkészek számára s egyébként is mindenkinek szeretném nyomatékosan hangsúlyozni, hogy kinek-kinek rendes környezetében lehet és kell szolgálatot teljesítenie, s hogy ideáljait elsősorban a mindennapi élet kereteiben kell megvalósítania. Szerintem ez jobban megkoronázza a cserkészmunkát, mint ha elküldjük a fiút, hogy új, külön munkateret keressen magának. Ily módon reméljük megszilárdítani azt az eszmét, amely a cserkészzetben van és hangsúlyozni azt, amit igazán akarunk: a cserkészeszmét belevinni mindennapi életünkbe, megéreztetni másokkal is ennek varázshatalmát és eszméinkkel segíteni őket.”

(Baden-Powell: A boldogulás ösvényein)

5.1. A család: a nevelés elsődleges színtere

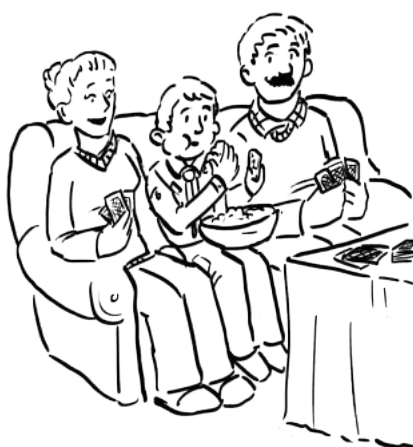
A család a társadalom alapegysége. A család egy férfi és egy nő, és az általuk vállalt és elfogadott gyermekek (és esetleges felmenői vagy oldalági rokonok) életközössége, amely otthont jelent mindannyiuknak. Olyan otthont, amely biztonságos környezetet nyújt a család minden tagjának harmonikus fejlődésükhöz, az élet minden részterületén. A család egyszerre lelki közösség, érzelmi iskola, társas terep, értelmi fejlesztő és testi valóság, és ezek fejlesztése a család vezetőinek felelőssége (úgy önmaguk, mint mások esetében)!

A család életközösség. Ehhez azonban kell, hogy a családot megalapító pár kifejezze ezt a közösséget, melynek három alappillére van:

- egymás megbecsülése, elfogadása és szeretete (vö. házasságkötés szövege),
- az egy testté levés (vö. Ter. 2,24),
- közösségük felvállalása Isten és az emberek színe előtt (vö. házasságkötés szerepe).

5.1.1. A családi közösség

A család közösség. Olyan szerető közösség, ahol a gyermekek a lehető legjobb környezetben nevelkedhetnek, fejlődhetnek, olyan közösség, ahol a férj és a feleség egymásnak egyenrangú társa és a gyermekeit szerető szülő. A család tudja elsődlegesen megadni azokat a mintákat, előképeket és normákat, amelyek felnőve életvezetésük alapjait jelentik a gyermekek számára (akár elfogadják őket, és ezek mentén rendezik életüket, akár elvetik őket, és ezek ellenében alakítják ki a maguk értékrendjét). Az emberi élet részterületei közül itt a gyökér jelenik meg. Mindazok a keretek, megszokások, napi menetrendek, döntési helyzetek kezelése és megoldása, amelyek a korai neveltetésünk eredményeként belénk vésődnek.

Sajnos nem mindenkinek van lehetősége rá, hogy ilyen körülmények között nőhessen fel. Egyszülős családok, hétvégi szülők, sok esetben a gyerekvagyázó, a tanár és a kortársközösség neveli (vagy inkább terelgeti) a gyermeket. Az elvált szülők gyerekei nem kapnak meg minden mintát, hiszen életükből hiányzik az anya vagy az apa, aki az anyai, női és a családdösszetartó mintát vagy az apai, férfi, családfenntartó mintát adná meg.

A szülők a nevelésben szeretnének támaszkodni másokra, és ugyanígy szeretnék, ha senki sem szólna bele az ő gyermekük emberré válásába. Ha ezekben együtt akar működni a cserkészvezető, akkor tegyen lépéseket, ismerje meg cserkésze családjának elvárásait, a szülők elképzeléseit a nevelésben való együttműködéséről, a család működését, és találja meg a maga helyét ebben a működésben.

Alapvetően öröm, ha a családnak vannak közös programjai, találkozásai, ünnepei, és szánnak időt a közösségi együttlétre, nyaralásra. Ezeket a cserkészprogramokban is, és a nevelési ív megtervezésében is figyelembe kell venni. Ha minden hónapban van egy-két cserkészprogram a hétvégén, az elviselhető. Azonban ha minden hétvégén van program, az azt eredményezi, hogy a cserkész a családjával, elsősorban szüleivel, folyamatos konfliktusba kerül, és még ha ez nem is szavakban vagy viselkedésben megjelenő konfliktus, a cserkészen belül okoz állandó feszültséget, hogy hol feleljen meg, kit tartson fontosabbnak. Ezt lehetőség szerint el kell kerülni. Azonban az életkora előrehaladtával a cserkész maga egyre jobban elszakad a családjától, és teljesen természetesen lesz „alvóhelyé” az addigi otthon. Ekkor már nem csak a cserkészvezető felelőssége, hogy milyen programokon vesz részt, milyen feladatokat vállal. A csapat, a körzet, a kerület, a központ vagy a nemzetközi cserkészközösségek által nyújtott programok telítik az eseménynaptárt, és a vezetőkben sem okoz konfliktust, ha egymással ütköznek programok. Döntést kell hozni, és okosan kell megtalálni azt a középutat, amely a cserkésznek, családjának és közösségeinek elfogadható egyensúlyt ad.

A családi közösség kötelei nem megválaszthatóak. Az azokkal való élés, a jelenlét és a tevékeny jelenlét szintje megválasztható, és az ember fejlődése során változik. Amíg a kisgyermek folyamatos otthonlété a biztonságos létet, a szülői védelmet jelenti, addig a fiatal felnőtt önmagát próbára tevő kitekintése a biztos háttérrel érte a család alatt. A felnőtt egy normarendszer forrásaként és hálával emlékszik a szülői házra, és szülei életét igyekszik könnyebbé tenni a maga lehetőségei alapján.

Cserkészünk a családban sajátítja el mindazokat az alapismereteket, amelyek fontosak az életben, és itt tanulja meg az együttélés szabályait, a beszédet, kap egy gondolkodásmódbeli mintát stb. Mire a cserkészközösségbe ér, már nagyon sok alapvető személyiségjegye kialakult, de nem megváltoztathatatlanul. Ezek egyik legjobb mutatója a beszéd (stílusa, hanghordozása, hangereje stb.), és a non-verbális kommunikációs eszközök (kifejezés, testtartás stb.). A cserkészletben folyó nevelési folyamat kiegészítője a családban zajló nevelési folyamatnak. Családoktól, azok működésétől, kereteitől stb. függ, hogy a cserkészlet mennyire kap ebben teret. Vannak olyan esetek, ahol a családi közösség túlságosan laza, és így a gyermek a cserkészletben talál befogadó és kellően intim közösséget, és van, ahol a család szoros közösségként élve lehetőséget ad a kitekintésre a cserkészletben.

A családban elsajátított viselkedésmintákra tudunk építeni a társas terület nevelésekor, a családban megtanult érzelmi kifejezéseket tudjuk fejleszteni, vagy akár tudunk újabbakat is megtanítani. A lelki nevelésben a családi minták alapján tudunk építkezni, amely minta a kisközösségeken belül is erős különbségeket mutathat. A biztonságérzete miatt a családi viszonyokat várja el a ránk bízott gyermek, amikor közénk kerül, és sok esetben a nevelési feladatunk miatt bizonyos szerepeket pótolnunk kell.

Végezetül a családban tapasztalja meg az ember az első hagyományokat (karácsony, húsvét megünneplése, nyári pihenés, hétvége felhasználása stb.). Ha vannak a családban olyan hagyományok, amelyek egy-egy eseményt szertartásossá emelnek, ünnepélyessé tesznek, lesz képe a kiemelt események fontosságáról, és megérti az ünnep lényegét. Ha nincsenek ilyenek, akkor a cserkészetben találkozik először ezzel, és adhatunk támogatást ahhoz, hogy megértse a hétköznapi és az ünnepnap közötti különbséget, és a maga életében is megfelelő helyre kerüljenek az ünnepek. Ehhez elengedhetetlenül fontosak az óra és raj közös ünnepei, a csapat által megült ünnepek, a fogadalomtétel, a táborzárás, a nemzeti ünnepek... mind része a cserkésznevelésnek, hogy megtanítsuk ünnepelni cserkészeinket.

Miközben a cserkészetben folyó nevelésünk egy folyamatos képzés, tanulás, tudásátadás, értékátadás és élményhez juttatás, ne feledjük, hogy a köztünk lévők az otthon megtanult normák és mértékek szerint mérnek. Ezt fejleszti nevelésünk, de nem mehet vele szembe!

5.1.2. Feladatok a családban

A család akkor lesz igazán közösség, ha ezt komolyan gondolják a tagjai. Elsősorban a szülőkön múlik, hogy tudnak-e együtt lenni, egymásért imádkozni, egymásért tenni, és a korosztályi igényeknek való megfeleléssel együtt is egységnek tartani magukat. Ehhez elengedhetetlenül fontos a személyes jelenlét, a minőségi idő, amit

egymásra szánnak. Ezért nagyon fontos, hogy a cserkészek kapjanak a vezetőiktől útmutatást és bátorítást arra, hogy életkoruknak és igényeiknek megfelelő módon, esetenként áldozatot vállalva legyenek jelen a családban. Ebben elsősorban a „kötelező” programok tervezésénél kell körültekintően eljárni, másfelől a cserkészek érdeklődését ismerve bátorítani vagy „korlátozni” az „egyéb” programokon való részvételt.

A családban a közösségi élet magában foglalja az egymásra szánt minőségi időt. Ez lehet az esti közös ima, a közös látogatás valamely rokonnál vagy egy hosszabb családi nyaralás. Minden család maga határozza meg, mennyi közösségi időt kívánnak együtt tölteni, de sajnos látunk olyan családokat, ahol nincsen erre példa a szülők, nagyszülők szintjéről. A cserkészlet nem tudja pótolni a családot, de sokat tehet az ilyen helyzetben lévőkért azzal, hogy ad egy jobb közösségi élményt, egy családi fészek melegét ontó közösséget.

A család működtetésében mindenkinek szerepet kell vállalnia. Ez azt is jelenti, hogy a cserkészeket bátorítani kell, hogy vállaljanak feladatokat, vegyenek részt a mindennapok munkáiban, és az apróságok elvégzésétől kezdve mindenben érezzék magukénak a családban megjelenő feladatokat. Elvárható a cserkészektől, hogy részben jólelkűségből, részben kötelességteljesítésből, részben tapasztalatszerzésből és részben tudásmegosztásból fakadóan érezzék azt, hogy feladatuk van. „Nézd meg az anyját, vedd el a lányát” – tartja a magyar közmondás, ami nem csak a leányokra igaz.

5.1.3. A családi minta

A család mintát ad egy kisközösség működésére. Ez elsősorban egy **szeretetközösség**, ahol kézzel foghatóvá válik az, hogy mit jelent a szeretet alapján felelősséget vállalni egymásért, boldoggá tenni a másikat és együtt örülni az Úrban. A családban mindenkinek van feladata, olyan feladata, amely elhagyhatatlan, és ha bárhol megbillen a közösségi szerepek leosztása, a közösség egyes tagjai szereptévesztésben vannak, nem vállalják saját szerepüket, vagy nem képesek betölteni azt, nem lesz teljes a családi minta. Mi mégis csak ezekre a tapasztalatokra tudunk építeni.

Az apai és/vagy az anyai szerep csakis családban érhető tetten. A szerető, gondoskodó anya, a családfenntartó és döntéshozó, családjáért kiálló apa képe nem átvehető egy-egy pillanatban, csak kis szelete tapasztalható meg. A családban élve láthatja a gyermek, miként osztja meg feladatait az apa és az anya, hogy miként viszo-

nyulnak gyermekeikhez, hogyan vannak jelen a mindennapokban és az ünnepekben, miként lesznek példaképpé a gyermekeik előtt. Mindezek az apai és anyai hivatásban fontos példaképek, és elengedhetetlen tapasztalatok a férfivé és nővé válás folyamatában.

Az apa és/vagy anyaszerepek hiánya esetén a cserkészvezető nem lehet cserkészei apa- vagy anyapótléka. Azonban azokat a példákat, amelyeket a cserkészvezető mint felnőtt ad a cserkészeinek, részben pótolja ezeket. Egyfelől a cserkész láthat férfit és nőt, aki felnőttként, döntéshozóként, támogatóként, szeretetben nevelőként van előtte, és képes velük játszani, kalandozni és kihívásokat keresni. A vezetőnek el kell tudnia fogadni az édesanya által egyedül nevelt kisfiútól a vezetője felé nyújtott kezét, hogy megérezze azt a szerető felnőtt férfit, akiben bízhat. Tudni kell társnak lenni a szeretetet adó leányvezetőnek a nővé válás folyamatában a leánynak, akinek otthonról nincsen tapasztalata, lehetősége, hogy élete egyik csodájában teljessé válhasson.

A cserkésztvörvény pontjai között a testvériség értelmetlen, ha a testvér szót nem ismeri a cserkész. Egyke is lehet jó cserkész, csak máshogyan van jelen a testvériség az életében. A testvériség elsősorban felelősséget jelent, amelyet megtapasztalhat az idősebb testvér az öcs vagy a hűg jelenlétében, vagy amelyet megérez a bátyja vagy a nővére révén, amikor az bevonja valamilyen kalandba.

Nevelési célunk, hogy a cserkész családi hátterének jellegétől és formájától függetlenül támogassuk a **gyermek egészséges felnőtté válását**, s arra ösztönözzük, hogy saját családalapításában törekedjen majd a válásos családmódel kialakítására.

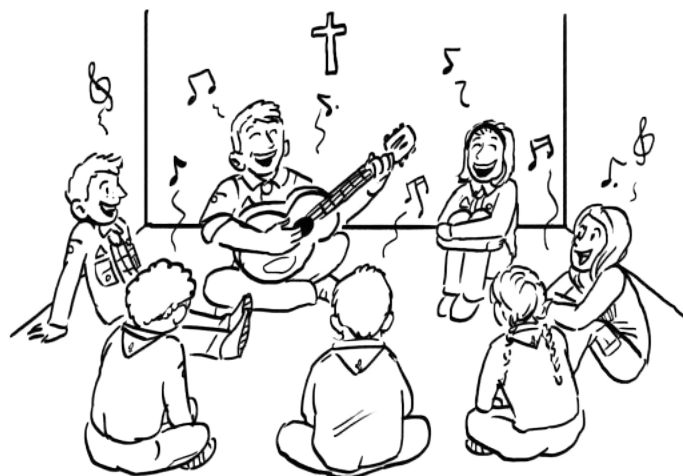
5.2. A (templom) egyház: kapcsolat fontossága, cserkészcsapat és az egyházköztség/gyülekezet kapcsolata

A „templom” szó tágabb értelmével jelöljük mindazokat a közösségeket vagy közösségek közösségét, amelyek a vallásossághoz közösségi háttérrel, az egyházak sajátos elvárásainak megfelelően imádságos közösséget, szakrális közeget és szolgálati teret adnak. Azt a miliőt, fizikai, lelki és szellemi teret értjük alatta, ahol mindazok a közösségek vagy közösségek közösségei, amelyek vallásgyakorlatukhoz a maguk spirituális és kulturális szokásai szerint imádságra, elcsendesedésre, hitigazságok megvallására, szent írások és beszédek elmondására és meghallgatására, szent cselekedetek elvégzésére, szentségek kiszolgáltatására és fogadására összejönnek. A templom tehát fizikai értelemben egy épület, de ezt az épületet is a sajátos szellemisége teszi templommá, ami úgy is igaz, hogy minden épület vagy bármilyen tér „templommá” lehet, ha benne a transzcendens erő a hit számára megjelenik és hatékony. Így a vallásosság, a személyes hit megélése minősített cselekedetekben templommá teszi azt a miliőt, ahol ez történik. Ugyanez fordítva pedig úgy igaz, hogy a templomi miliő azzal hat az egyénre és közösségre, hogy benne a legmélysegebb és legmagasztosabb gondolatokat és érzéseket, más szóval az Isten vagy isteni megérzését indukálja.

A vallásosság a személyes hit kifejezése olyan cselekményekben, melyek egy vallásos közösség szokásai és szabályai szerinti életéhez kötődnek. Ahhoz, hogy valakit vallásosnak tartsunk, két dolgot kell megélnie:

- hogy a belső azonosulásból, azaz hitből fakadóan elfogadva az adott vallás istenképét és a vallása által életvezetési útmutatónak tartott szakrális tartalommal felruházott írásban megfogalmazottakat magára nézve kötelezőnek tartsa (pl. kereszt(y)én(y)ként a Szentírás szerint él),
- hogy egy olyan közösségnek legyen cselekvően jelen lévő tagja, amelynek tagjai ugyanazon életformát követik, és egymással hitbeli indíttatásból és tevékenységi célból rendszeresen találkoznak (pl. kereszt(y)én(y)ként van olyan közösség, ahol otthon van).

A cserkésznevelés végső céljának tartott élő kapcsolat Istennel csak ott értelmezhető, ahol van személyes istenkép.

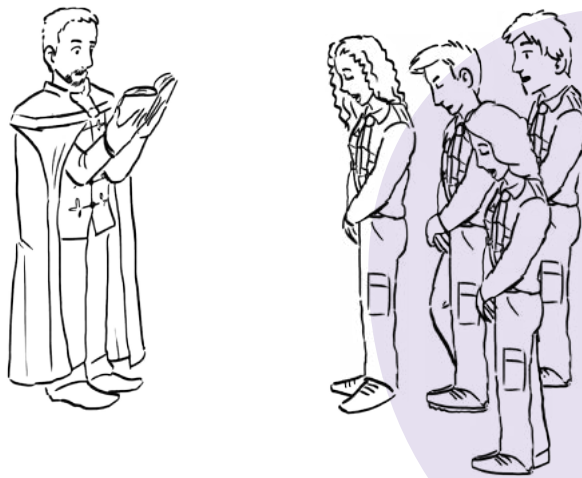
A templom tágabb értelemben tehát nemcsak egy-egy szakrális cselekmény elvégzésének színhelye, hanem a vallásos közösségi élet szimbolikus, liturgikus és valóságos ünnepi és hétköznapi színtere egyaránt.

5.2.1. A vallásos közösség

A vallásos közösség az elsődleges lelki és fizikai tér, ahol a hasonlóan gondolkodók és hasonló kinyilatkoztatást elfogadók Isten felé fordulva közösségileg élhetik meg hitüket. A lelki közösség nemcsak azt jelenti, hogy a fizikai közelség okán egy közösségnek tarják magukat a tagjai, hanem azt is, hogy a lelki részterületen zajló egyéni eseményekben van kihez fordulni, van kitől tanulni, vannak érettségben, időben vagy kapcsolati mélységben előrehaladottak, és később érők. Az igazi lelki közösség nemcsak imádságos alkalmakon van együtt, hanem tagjai összetartozónak tartják magukat, és egymásért is felelősek az Isten és a közösség előtt.

Amikor lélekben Isten felé növekszik az ember, nagy szüksége van olyanokra, akik hozzá hasonlóan már átéltek nehézségeket, megtapasztalták ennek örömeit, és mélyebb egységre jutottak Istennel. Tapasztalataik, élményeik, átéléseik sokat segíthetnek annak, aki még keresi ezt az utat, és ennek helyes bejárását. Az ember élete során sokszor előfordul a kétség, a kicsinyhitűség, a hitetlenség, amely egy-egy nehéz helyzethez, élményhez kötődik. Ugyanilyen sokszor átélhetővé válik Isten szeretetének megtapasztalása belső lelki élmény vagy a teremtett világ csodálatán keresztül a mindenhatóság megértése, a személyes életút áttekintésekor annak az érzete, hogy Valaki végig ott volt, és elkísért. A Mindenható jelenlétének megérezése, megértése és elfogadása sokszor nehéz feladat. Az egyént ebben segíti a közösség, amelyben a lelkileg erősebb, a gyengébb javát szolgálja.

A vallásos közösséghez tartozás elengedhetetlen része, hogy a közösség szabályait, a hit alapigazságait elsajátítsa és betartsa az, aki oda akar tartozni. A hit tanbeli kifejezése és annak tanulmányozása az értelem tevékenysége, amely azonban igazán a lélek mélyén kerül feldolgozásra, a lelki terület működését segíti és az érzelemlátogatást is gazdagítja, az érzelmi terület helyes használatát támogatja. A hitbeli tudás gyarapítja az ismereteket, a katekézis pedig közelebb visz az Istenhez, a vallásos közösség életéhez, a személyes kapcsolatok elmélyítéséhez. A hit korosztálynak megfelelő szintű megéléséhez fontos, hogy az ember hite alapigazságait helyesen ismerje, és aszerint éljen. A cserkészlet nem pótolja, de elvár bizonyos hittani ismereteket. Mivel a magyar cserkészlet egyik pillére az európai létből fakadó keresztény tanítás és annak alapja a Szentírás, így ebből fakadóan egyes ismeretek alapvetően fontosak. Elvárható, hogy a cserkészvezetők munkája olyan legyen, amely alapján a templomi közösségekben elismerést vált ki a cserkészek vallásossága, hite és talpraesettsége! Példájuk és szavaik által tudatosan törekedjenek a vezetők arra, hogy a maguk hite szerinti vallásosságuk valamennyi rájuk bízott cserkész számára példa legyen, és a cserkész saját hite szerinti vallásosságában kövesse azt.

Az imádság összeköti az imádkozókat Istennel és azokkal, akik azonos közösséghez tartoznak. Az imaközösség különösen fontos, mert a hit szerint nem egyedül kell megbirkóznunk életünk nehézségeivel, és hittel fordulhatunk kéréseinkkel, dicsőítésünkkel és hálaadásunkkal az Istenhez. Ezekhez elengedhetetlen, hogy a hívő ember a magánimádság mellett kötődjön a közösséghez, amely közös imádsággal is segíti tagjait. Az egymásért végzett imádság különösen fontos és erőt adó. A hívő ember kötelességének tartja, hogy lelki támaszt adjon, imádsággal közbenjárjon másokért. Akkor születik meg egy igazi közösség, ha tagjai maguktól is imádkoznak egymásért. A cserkészlet lehetőséget ad, hogy vallásosságát mindenki megélje, de nem pótolja azt a vallásos közösséget, amely a vallásos közegből fakad. A cserkészlet is egy olyan közeg, amelynek teret kell adnia a hit kifejeződésének: megvallásának, gyakorlásának.

A vallásos közösség egyik legfontosabb közösségi együttléte az istentisztelet, a szentmise, a közös imádság. Ezek az alkalmak egyfelől a vallásos hit egyéni kifejeződése, másfelől a közösség közös imádságai Istenhez. Minden hívő ember életéhez hozzá tartoznak. Egyfelől belső készletéből fakadóan, hiszen az Istennel fenn-tartott élő kapcsolat alapját jelentik, másfelől a vallásos meggyőződés cselekedet általi kifejezése, amelyek a közösséghez tartozás és az Istennel való kapcsolat látható jelei.

5.2.2. A közösségi feladatok

A közösségi léthez hozzátartozik a cselekvő jelenlét. A hívő nemcsak „haszonélvező” tagja a közösségi eseményeknek, a közösség életének, hanem annak tudatos alakítója. Kötelessége, hogy a közösség tevékeny alkotója legyen s legjobb tudása szerint hozzájáruljon annak működéséhez. Joggal várhatja el a közösség (isteni akarat alapján), hogy tagjai képességeik szerint vállaljanak feladatokat. Ez lehet az oltár vagy úrasztala körüli szolgálat, tanítás, tanúságtétel, támogató háttér munka vagy egyszerűen napi feladatok elvégzése, amelyek mind egyformán fontosak a működő közösségi léthez.

A hit és a vallásosság egy töről fakadnak. Az Istennel és az azonos hitűvel vállalt közösség támogató és erőt adó háttér, és egyben lételem a vallásos élethez. A közösségben megélt imaélet az imaközösségben érhető tetten, a közösségben megélt vallásosság a vallásos közösségben látható. Bár az imaélet bensőséges és személyes, de közösségben ugyanúgy gyakorolható, mint egyénileg. A nyilvános ima is meggyőző, és a jócselekedetek és önként vállalt feladatok teljesítése csak erősítik a személyes elkötelezettség kifejezését, amelyek indítatásokat és energiájukat az imádságból veszik. Az imádság mindig a legmélyebb magánügy, amely a személyes hitet kifejező vallásos cselekedetben, láthatóvá válik a külső szemlélő számára is, és ennél fogva ad mintát azoknak, akik láthatják a vallásgyakorlást.

5.2.3. A vallásosság mintája

A vallásosság mintáját egyaránt megadja a vallásos közösség, annak tagjai egyesével, a család, és annak tagjai, a szakrális közösségi vezetők és a lelkivezetők, valamint a lelki úton régebb óta haladók, akiket az ember maga számára példának tekint. A képmutatás, az ellentmondásosság elbizonytalanítja a vallás útján növekvő lelket. A hitelesség, a kiállás, a következetesség pedig bátorítja. A cserkészvezető vallásossága egyaránt fontos a maga életében, és a cserkészei életében is. Tőle tanulják meg a cserkészek a cserkészeti vallásos mivoltát és a cserkészeketől elvárt vallásosságot. A cserkészvezető vallásos példája erősíti meg a cserkészt vallásos életvitelében, aki ezen a példán keresztül láthatja, hogy miként érheti el a cserkészszemély vallásos oldalát.

A cserkészek nemcsak a látható jelekből tanulnak, hanem sokat jelent számukra az is, amit a vezető elmond a maga vallásos élményeiről, tapasztalatairól és a vallásosságából fakadó értékrendjéről. Ezért fontos a cserkészekkel a közös liturgiákon túl a vallásosságról beszélgetni is.

5.3. Az iskola szerepe a nevelésben

Az „iskola” szóval jelöljük mindazokat az intézményeket, és az ezeken belül kialakuló közösségeket, amelyek a törvényi előírások miatt, és/vagy az egyéni érdeklődés alapján elsősorban a tudást bővítik, valamint a csoportok kialakításával szocializációs nevelési folyamataik révén nevelik diákjaikat. Mindezeket a bölcsődétől a felsőfokú végzettséget követő képzésig, akár iskolarendszeren belüli, akár azon kívüli intézményeként összefoglalóan hívjuk „iskolának”.

Az iskola az első olyan találkozási pont, ahol a gyermekek kortárs csoportba kerülnek, szervezett keretek között. Ezek a keretek egyfelől rendszerességet adnak, másfelől kortárscsoportot, hiszen azonos korosztályú gyerekek vannak egy csoportban. Nagyon fontos a rendszerességbe való beleszokás, amikor nem csak a családi környezet és a biológiai szükségletek határozzák meg a teendőket. Az óvodai napi teendők (érkezés, átöltözés, délelőtti és délutáni foglalkozások, étkezések stb.) egy életritmust adnak, és részben felkészítik őket a magasabb iskolai életvitelre. A kötelességteljesítésre, a feladatok tudatosítására és a tennivalók rendszerezésére serkentenek.

A kortárscsoport nagy hatással van az egyénekre, mert sokféle kulturális háttérből érkező gyerekekből áll a csoport, ahova mindenki a maga előképével érkezik. Ezekkel az előképekkel érkezve és ezt egymással megosztva szélesedik a gyermek világképe, bár nem minden hatás egyezik egyértelműen a szülők által elvártakkal. Az iskolai kortárs csoport összetétele esetleges, és csak nagyon ritkán köti őket össze a szülők értékrendje – kivéve választott iskolák esetében. Általában az életkoron és a lakóhelyen túl általában nincsen igazából egységes érték, ami mentén a csoport összeszerveződik.

A kortárscsoport hatása eltérő életkorban eltérő erősségű, és esetenként megkérdőjelezhető az azonosulás támogatottsága. Legélesebben a lázadó kamaszok körében jelent nagy veszélyt, amikor a családi keretekkel szemben a kortárscsoport könnyed és vonzó válaszokat ad, azonban nem jó útra viszi őket. Ilyenkor a kortárscsoport által adott válaszok esetenként még súlyosabbá tehetik a helyzetet. Nagy a felelőssége a cserkészvezetőnek abban, hogy ezen csoportok hatásait jól hasznosítsa, és a rossz hatásokat visszafogja.

A tudáselsajátítás folyamatában az iskola adja az első olyan mintákat, amelyekben a gyermek ennek jól rendszerezett formájával találkozik: tantárgyak, egy idő után tantárgyi szaktanárok, egymástól elválasztott szakok, és a pályaválasztás közeledtével egy-egy területben való elmélyülés. Sok esetben azt tapasztalja a gyermek, hogy az egyes tárgyak egymástól elválnak, és sokszor nem érti, miként lesz ez számára hasznos. Ezt a rossz megoldást el kell kerülnünk, mert a cserkészlet az egész embert kívánja nevelni, és minden tevékenységünknek szolgálni kell azt a célt, hogy minden életterületen neveljük és növeljük a reánk bízottakat.

A tanulás folyamatában a tudás átadása, az új ismeret elsajátítása, az ismeretek rendszerezése, a rendszerezett tudás esetleges átrendezése, alkalmazása és idővel készség szinten való alkalmazása lenne az elvárt és az eszményi sorrend. Az iskolában frontális oktatással a tudásátadás „letudható”, azonban a megértés, a begyakorlás és a készséggé fejlesztés nehezen megvalósítható, hiszen eltérő képességekkel rendelkeznek a diákok, és ezt kevésbé veszi figyelembe a nagyméretű csoportokban való oktatás. A cserkészletben az iskola által átadott és elsajátított tudásra építhet a cserkészvezető, de esetenként a tanulás folyamatába is bele kell nyúlnia. Az őrsi közösségben az azonos évfolyamú cserkészek egymást is tudják segíteni, hogy a tanulást sikerre vigyék, de ebben támogatni is kell őket. (A két világháború közötti időben a csapatotthon sokkal inkább volt otthon, mert sok családnak az otthonában nem volt külön gyerekszoba, és a csapatotthon a zavartalan tanulószobára adott lehetőséget.) A vezető is sokat tud segíteni, és azt mindenki (át)látja, hogy az iskolai teljesítmény és a cserkészletben való elfoglaltság a szülők szemében erősen összefügg.

A gyermek a tanulás folyamatát megtapasztalja az első évfolyamon, amikor diák lesz. Ekkor a cserkészletben farkaskölyökként segítjük a szocializációját. Mire másodikos lesz, még egyáltalán nem biztos, hogy megtanult tanulni, és az sem, hogy a tanulás folyamatát bármennyire is megérti. A cserkészlet is sokféle tudást ad át, azonban az elmondhatatlanul fontos, hogy a cserkészletben átadott tudást eljuttassuk a készségek szintjére.

Az iskola a folyamatban egyértelműen elsajátított tudásnak tekinti azt az anyagot, amelynek elsajátításáról már számot adott a tanuló. Mindez azonban kevésbé veszi figyelembe az elsajátítás szintjét, annak minőségét és az alkalmazni tudás mértékét. Így a diákok a felelés és a dolgozat időpontjára akarják azt a szintet elérni, ami a jó eredményekhez elvárt, azaz a dolgozatra rövidtávon elsajátít mindent, amit ott számon kérnek. A cserkészletnek ezzel szemben egy állandó tudást²⁸ kell adnia, amelyet nemcsak a próbára kell megtanulni, hanem állandóan hasznosítható ismeretként kell elsajátítani, és az elsajátítást követően rendszeresen használni és hasznosítani is. Nem feltétlen azt a tudást (értelemmel elsajátított kognitív ismeretet), amelyet megtanult, hanem azt, amelyet az adott cselekvés, tanulási folyamat által sajátít el. Pl. a sípjelk megtanulásának és használatának nem az az elsődleges célja, hogy a ---- jelet bármikor felismerje, hanem az, amely visszaköszön a mindennapokban: az egységes jelrendszer használata, a kódolás-dekódolás folyamatának használata, a beszéden túli kommunikáció stb.

Az iskola ad egy olyan szervezeti keretet, amely segít az életvitel kialakításában, támogatja a tanulás folyamatát, és keretbe helyezi a gyermek mindennapjait. A saját maga munkarendjének keretébe is (tantárgyak, órák, felszerelés, helyszín stb.), amely kiterjedhet a nem helyhez köthető tevékenységekre is (sportolás, szakkör, házi feladat stb.), valamint az elvárásokra is (hozott tudás, megszerzett tudás, feladatok, otthoni munka stb.). Mindezek a keretek a cserkészletben is megtalálhatóak, ha nem is ilyen élesen. Azzal, hogy olyan gyermekekkel foglalkozunk, akik az iskolai keretekben már megtanulták ezeket, nekünk könnyebbé válik, hiszen építhetünk

²⁸ A könyv elején említett értelemben vett tudásról van szó.

ezekre. Adhatunk két őrsgyűlés közötti időtartamra otthoni feladatokat (pl. a segítségnyújtás készségének erősítésére otthoni munkák ellátását), az őrsgyűlés kereteit nem kell nagyon magyaráznunk (van eleje, vége, és van helye), mutatunk elvárt tudás igényt (pl. tudjon írni) és mi magunk is fejlesztjük, amit számon is kérünk. Természetesen van olyan tudás, amit meg kell mérnünk (ezeket szoktuk a próbákön megtenni), és van olyan, amit mindig vagy bármikor (amikor szükség van rá) tudni kell (nem magyarázzuk el minden este a táborban a tűzgyújtás hogyanját – mindig tudjuk; elsősegélyt nyújtunk, ha elénk hozza az élet, de nem rendszeresen visszatérő tennivalónk – amikor szükséges tudjuk). Mindezek mellett a cserkészlet igen gazdag tárháza szinte bármilyen egyéni érdeklődésre lehetőséget ad a különpróbák és a szakágak viszonylatában.

Minden, amit megtanít az iskola, vagy bármely közösség hasznos tudás. Azt azonban nem látja sem a tanuló, sem a szülő, sem a tanár, hogy itt és most miként hasznosul. A cserkészletben nem újabb „állam az államban” hatással kívánja a vezető a cserkész tudását bővíteni, hanem ki akarja használni a már megszerzett tudást, és arra építve adhat át még többet, jobbat, és teszi lehetővé a tudás kipróbálását. (Pl.: a földrajzórán megtanulja a diák a frontok jellegzetességeit, a ciklon és az anticiklon jellemzőit, a fizikaórán a nedvesség hatását az anyagokra és a nedvszívó képesség és a tömeg összefüggéseit. Innentől kezdve a cserkészletben megtanult jó és rossz idő jeleinek egy része „józan paraszti ész” alapján kikövetkeztethető: az anticiklon hoz csapadékot, és az anticiklon magasabb nedvességtartalmú levegője kicsapódik a rovarokon, amelyek nehezebbek lesznek, és ezért alacsonyabban tudnak repülni – és a fecskék követik. Tehát a füst nem felszáll, hanem elterül, a rovarokkal táplálkozó madarak sem magasban cikáznak. Ha száraz a levegő, akkor nem csapódik ki a nedvesség, és magasra tudnak szállni a rovarok, a füstöt alkotó apró szemcsék magasba szállnak.)

Az iskola is számít a mi munkánkra. Igen sokan szembesültek már azzal, hogy egyfajta érv volt a tanulmányi eredmények javítására, vagy a viselkedés jobbítására, hogy „egy cserkész jobban tanul” vagy „egy cserkész nem tesz ilyet”. Ne felejtse el senki, amit Bi-Pi mondott: „Nincsen jó gyerek, csak olyan, amelyik jót is tesz.” Ez igaz a cserkészekre is. Ezek alapján a vezetők szembesülnek a tanárok és nevelők nehézségeivel, de maguk is sok esetben még tanulók. Vezetőként fel kell készülni arra, hogy a gyermek nem lesz „jó”, de mindenre nyitott. Ezt kell kihasználni. Mindezek mellett a cserkésznevelésben nemcsak tudást adunk át, hanem annál jóval többet. Magatartásformát, hozzáállást, szemléletet (is), amely az iskolában is jól kamatozik.

Az iskolai közeg egy másfajta csoporttudatot mutat. Ez nem az a természetes közeg, ahol hasonlóak között él a gyermek, hanem kikerülve az otthoni környezetből, részben idegen, részben más világlátású gyermekekkel kerül össze. Mégis kialakul valamiféle csoporttudat, amely összeköti őket, és valamilyen közösséget kovácsol belőlük. A csoporttudat része, hogy tudja, ő oda tartozik, azt is tudja, ki tartozik még oda, és tudja, hogy ők ketten-hárman-sokan valamifajta egységet alkotnak. Ez a csoporttudat átívelhet még barátságokat és eltérő meglátásokat is, és közelebb érzi magához azt, aki ugyanabból a csoportból, osztályból került ki, mint aki azon kívüli. A csoporterő megtapasztalás az első lépés a közösségi élethez.

A közösség akkortól lesz tényleges közösség, amikor a tagjai nemcsak felismerik egymást, hanem egymásért képesek is tenni, imádkoznak egymásért és közösségükért. A csoportban megtapasztalt közös vonások helyett itt már tudatosan vállalt, azonos értékek mentén való rendeződés alapján alakulnak ki a közösségek, és lesznek valós, tagjaikért és azok egymásért is felelősséget vállaló, tevékeny jelenlétet megkövetelő társaságokká. Az iskolának az értékalapú rendeződésében alig van szerepe. Azokban az esetekben, amikor az iskola egy kisebb településen, valamely kitüntetett érték mellett elkötelezetten vagy valamely ideológia mentén alakul ki, akkortól lesz benne valamifajta közös értékrendi alap. Ezt nem várhatjuk el ma az „általános” (a fenti megkötések nélküli) iskoláktól, pedig szükségünk lenne rá.

Az iskola lehetőséget ad arra, hogy a gyermek vagy diák egy közös fejlődést élhessen át. Az iskolában nem kell a legokosabbnak, a legnagyobbknak, a leginkább felelősségteljesnek lenni, és nem is lehet valaki mindig a legkisebb, a legtámogatandóbb stb. sem. Az iskolában (nagyjából) azonos korúak versenyeznek egymással, és ez kiegyensúlyozott közeget jelent. A verseny kétélű fogalom: természetesen a kudarcok letörlik a kedvüket, és elveszthetik a lelkesedésüket, erre különösen oda kell figyelni. Mindig lesz leggyengébb tanuló az osztályban. Ha a közösség hagyja leszakadni, akkor elveszíti. Ha viszont utána nyúl, akkor szárnyakat ad neki is a többiek húzóereje. Erre oda kell figyelni az őrsi közösségekben is.

Az iskola komoly segítséget ad abban, hogy megismerjenek a gyerekek olyanokat, akiknek a családból hozott értékrendje, kifejezés módja stb. nem azonos az övékkel. Megismerik és elfogadják azt, hogy nem mindenki olyan, mint ő, vagy mint az ő családjuk, annak tagjai. Ez az óvoda után még erősebb hatást jelent, és veszélyhelyzeteket is hoz a kamaszkorban, amikor az igazságkeresés a családdal ellentétes utakra is elviheti a fiatalokat. Sok időt kell azzal tölteni, hogy az iskolában ért hatásokat helyesen kezeljük, megértessük azokat a dolgokat, amelyek nem egyeznek az értékeinkkel, és megtanítsuk őket hatékonyan kiállni a maguk értékeiért, képviselni a véleményüket, és hogy kiállják az elköteleződésükből fakadó próbatételeket.

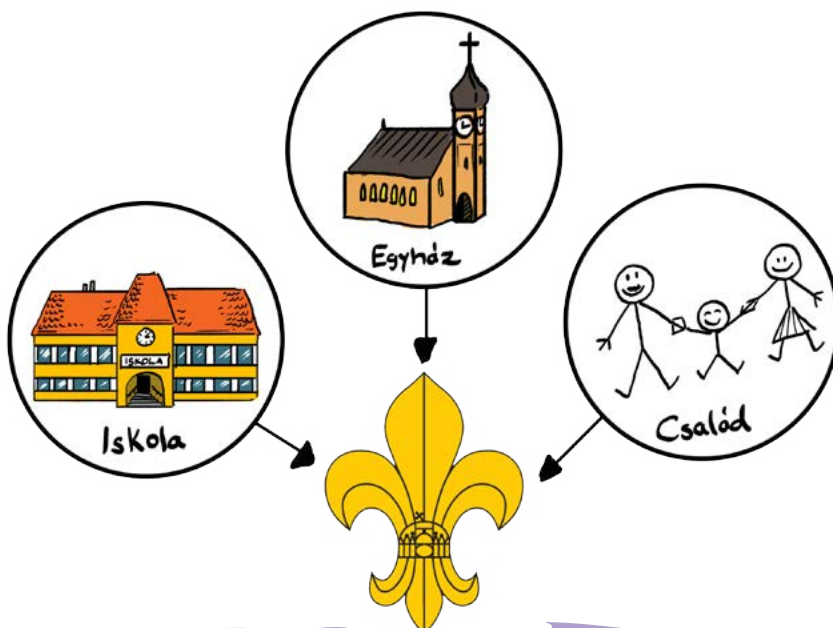
5.3.1. Az iskolai minta

Az iskolai minta adja az első olyan helyzeteket, ahol elvárások és kötelességek jelennek meg. Ilyen kötelességek a pontos érkezés, a napirend betartása, a létrehozott alkotások eltétele és hazavitele, a házi feladat stb. Első osztályos farkaskölyökként ismeri meg ezeket a cserkész, ezekre második évfolyamtól már lehet építeni a cserkészmunka során. Amikor a kötelességeinkről beszél a cserkészvezető, akkor ezeket a példákat tudjuk előhívni, és mindezek mintájára a cserkész is ad hasonló kötelességeket a munkája során.

Az iskola kevésbé elnéző a gyermek egyéni elvárásaival, működésével, megnyilvánulásaival. Az önnevelés első kemény iskolája, ahol alkalmazkodnia kell, és bizonyos keretek között be kell illeszkednie. Sajnos az iskola kevésbé alkalmas arra, hogy az egyén fejlesztésében az egyénre összpontosítson.

Az iskolai közegben az alaptudás elsajátításban elvárt szintek vannak, így az elvárt szint alatt teljesítők igen hamar szembesülnek az önképzés fontosságával. Természetesen nem csak nekik van erre szükségük, de a szülők és az iskola is kevésbé támogatja az önképzést, ha az elvárt szintet hozza a gyermek. Pedig a lehetőségek a legtöbb helyen adottak szakkörök, fakultációk, tanulmányi versenyek és az azokra való felkészítések keretében. A cserkész támogatása sokat jelent a gyermeknek, hiszen ha valahol megerősítést kap, és elmélyedhet az adott területen, könnyen lehet, hogy a megszerzett többlettudásának kamatoztatása mellett szakmát vagy hivatást is adhat a kezébe az egyéni érdeklődés.

Háttériorodalom:

Atkinson-Hilgard: *Pszichológia*. Osiris Kiadó, Budapest, 2005.

Baden-Powell: *A cserkészvezető*.

Lord Baden-Powell of Gilwell: *Cserkészlet fiúknak*. MCSCSSZ, Budapest, 1994.

Michael Cole, Sheila R. Cole: *Fejlődéslélektan*. Osiris Kiadó, Budapest, 2006.

Sík Sándor–Teleki Pál–Arató László: *A cserkészlet*. Márton Áron Kiadó, Budapest 2002.

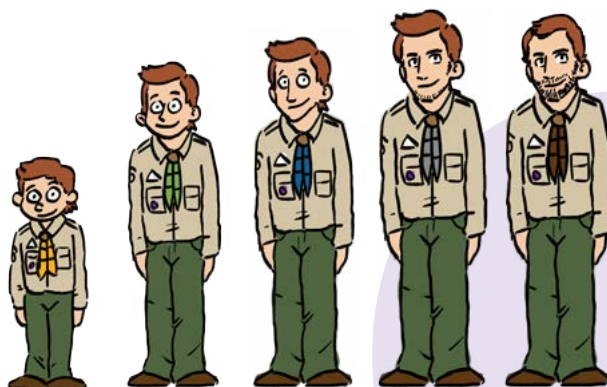
Ukánszky Béla–Németh András: *Neveléstörténet*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 1998.

6. Korosztályok a cserkészzetben

6. Korosztályok a cserkészletben

„Cserkészkedésünk egyetlen célja, hogy megragadja a fiú jellemét lelkesedésének vörösen izzó állapotában, s helyes öntőformába öntse, és egyéniségének fejlődését előmozdítsa – így a fiú maga magát nevelheti jó emberré és hazája értékes polgárává.”
(Baden-Powell: A cserkészvezető)

Cserkészletünkben a korosztályok szerinti bontás az őrsi rendszer következményeként jött létre. Az egyén nevelésében, fejlesztésében jelentős erőt képvisel korosztálya, amely kortárs csoportként vesz részt a nevelésében. Ezt a közeget nem nélkülözheti senki sem! A kortárs csoport a szocializáció legfontosabb kerete, ahol az egyén megtanul a közösségben létezni, dolgozni, közösen alkotni.

A korosztályoknak illeszkedniük kell az egyén fejlődéslélektani lépéseihöz, az egyének életállapotához, az iskolarendszer felépítéséhez és a hagyományainkhoz.

Megvizsgáltuk a pszichológusok fejlődéslélektani elméleteit, ahol láthattuk, hogy az egyes lépcsők közötti határok nehezen húzhatóak meg, gyakran van átfedés, egy-egy korhatáron lévő gyermek lehet utolsó évében az előző lépésnek vagy első évében a következőnek. A fentiek miatt a fejezet végén megtalálható korosztályi táblázatunkban látható az életkort mutató oszlop (két, egymás melletti oszlop, ahol a színek jelzik az egyes fejlődéslélektani szakaszokat, az átfedésekkel együtt).

Valamelyest könnyebb abban gondolkodnunk, hogy az oktatási rendszer évfolyamaihoz igazítjuk a korosztályokat. Könnyebb beszélnünk egy 1. osztályosról, mint egy 7 évesről. Nagyjából van kép arról, hogy milyen szellemi, testi, érzelmi fejlettségi szintet várnak el tőle az iskolában, milyen a tudásbeli, erőnléti stb. állapota az elvárások szerint, amire építeni tudunk.

Az életkor mellett az oktatási rendszer sajátosságait is figyelembe kell vennünk. A legfontosabb, hogy van iskolaköteles kor, amelynek felső határa a 16. életév. Tehát bármilyen iskolarendszerben is tanulna az illető, biztosan iskolába jár 16. életévének betöltéséig. A törvényi előírások mellett is lehetnek nagyobb életkori eltérések egy évfolyamon belül. Az oktatási rendszerben a sokféle lehetőség miatt (4-6-8 évfolyamos általános iskola, 8-6-4 évfolyamos gimnázium, 5 éves szakközépiskola, szakiskolai képzések stb.) az iskola adta kortárs közösségek nem jelentenek stabil hátteret. Az alapközösségben (őrsi kisközösség) való megtartás fontos szempont.

A korosztályi határokat a főbb iskolai váltásokon húztuk meg. Látjuk, hogy egyre több helyen foglalkoznak első osztályosokkal és a szocializációjuk elősegítéséhez ez egy jó eszköz. A kiscserkész korosztály az első évfolyamtól a negyedik évfolyamig tartó időszak, aminek speciális első éve a Farkaskölyök év (fenntartva annak lehetőségét, hogy vannak olyan cserkészcsapatok, akik a kiscserkész évek alatt folyamatosan *A Dzsungel könyve* keretmeséjét alkalmazzák).

A cserkész korosztály az ötödik évfolyamtól a nyolcadik évfolyamig, a kósza korosztály a kilencedik évfolyamtól a tizenkettedig évfolyamig, a vándor korosztály pedig a felsőoktatási évektől, munkába állástól az önállósodásig (családalapítás, papi/szerzetesi hivatás, önálló élet) tart.

Ez alapján született táblázatunk, amelynek első két oszlopa (*életkor*) a fejlődéslélektani szakaszok és az életkor összefüggéseit mutatják. A harmadik oszlopban (*MCSSZ*) látható az a felosztás, amely a legjobban illeszkedik a fejlődéslélektani lépésekhez és az iskolai rendszerünkhöz. A negyedik oszlop (*évfolyam*) az évfolyamokat, az ötödik (*váltások*) pedig az ehhez köthető iskola-, tagozat és egyéb életstílusbeli váltásokat mutatják (az iskola-váltások: óvoda–1. évfolyam között, a 12–13. évfolyam között, 17. évfolyam után; a lehetséges váltások: 4–5. évfolyam között, 6–7. évfolyam és 8–9. évfolyam között). (Ebben az oszlopban a „felnőtt” az iskola befejezését jelenti, amely lehet érettségi, szakmunkás bizonyítvány, szakiskolai bizonyítvány stb.)

Az egyes korosztályokra vonatkozó részletes nevelési anyag az adott korosztály nevelési kézikönyvében található. Azonban nagyon fontos, hogy az egyes korosztályok közti váltásokat olyan szertartások, beavatások kísérjék, amelyek élményt jelentenek, elköteleződésüket támogatják. A korosztályi váltás egyszerre ünnepély, elköteleződés, támogatás, módszerváltás és érettségi fokmérő. Ezeket mind éljük meg, és a lehető legjobban használjuk ki a ránk bízottak javára!

Életkor	Életkor	MCSSZ	Évfolyam	Váltások
6	6		óvoda	Óvoda vége
7	7	Kiscserkész	1	Iskolakezdés
8	8		2	
9	9		3	
10	10		4	Tagozatváltás
11	11	Cserkész	5	
12	12		6	Iskolaváltás
13	13		7	
14	14		8	Iskolaváltás
15	15	Kósza	9	
16	16		10	
17	17		11	
18	18		12	Érettségi, szakmai bizonyítvány megszerzése
19	19	Vándor	13	Munkakezdés, felsőoktatás
20	20		14	
21	21		15	
22	22		16	
23	23	Mester	17	Diploma
24	24			Munkakezdés, doktori iskola
25	25			
25+	25+			
60	60	Bölcs		Gyermekek önálló élete
61	61			Nyugdíj
62	62			
63	63			
64	64			
65+	65+			

A cserkészetbe való belépés alsó határa legalább a betöltött 6. életév és legalább a megkezdett 1. évfolyam. Ez alatti korosztályokkal ma nem foglalkozunk.

Az alábbiakban bemutatjuk a korosztályok legfontosabb feladatait, nevelési céljait, a fejlesztés módszereit, kereteit.

Korosztály	Elsődlegesen fejlesztendő	Fejlesztés eszköze
Kiscser- kész	szocializáció	együttműködés
	engedelmesség	játék
	kézügyesség	közös alkotás
	szabály, norma, illem	közös játék, szereplés
Cserkész	önmagukra és egymásra utaltság	portya, tábor
	edződés, talpraesettség, helytállás	kaland, túra, portya, tábor
	egymás elfogadása, együttműködés a többiekkel	közös feladatok, önállóság
A tudatos cselekvés általi tanulás innentől egyre nagyobb arányban van jelen.		
Kósza	közösségi tevékeny jelenlét	közösségi alkalmak
	önpróba és teljesítmény (talpraesettség, önismeret, elszánás, akaraterő-fejlesztés stb.)	mozgótábor, önálló vállalkozások
	külső és belső értékrend ütközése	világmegváltási alkalmak, konfliktusok kezelése
	nemiség kérdése és kezelése	külön lét és együtt lét
Vándor	önállóság, de most már van tétje	önkormányzatiság
	felelősség, valós felelősség	demokrácia
	szabadság	demokrácia
	környezettudatosság	cselekvés
Mester	tükör, ember(ek) és keret által	felelős és tevékeny jelenlét
	teljes élet élése és energia átadása	korosztályi feltöltődés
	folyamatos jó mutatása életükkel	nyitottság mások felé

6.I. A cserkésznevelés korosztályonkénti célja a részterületek szerint

Az alábbi fejezetekben részterületenként tüntetjük fel az adott korosztály végére elérendő célokat.

6.I.I. Lelki terület

Kiscserkész	Napi lelkiismeretvizsgálatra képes. Hívő közösségben képes kisebb feladatokat ellátni. Szentmisén, istentiszteleten részt vesz, képes visszaidézni az ott hallottakat. Nagyobb egyházi ünnepek lényegét érti. Képes hálát adni Istennek az őt ért örömökért, melyeket életében megtapasztal.
Cserkész	Aktívan részt vesz a hívő közösség életében. Önállóan részt vesz, feladatokat lát el, elvállal a szentmisén, istentiszteleten, érti annak menetét, keretét. Nyitott Isten üzenetére. Rendszeres lelkiismeretvizsgálatot végez.
Kósza	Cselekvően részt vesz a hívő közösség életében a szentmiséken, istentiszteleteken kívül is. Képes cselekedeteit az isteni parancsok szempontjából értékelni, cselekedeteit mérlegelni. Nyitott Isten üzenetére, életét igyekszik ehhez viszonyítani.
Vándor	Cselekvő tagja egy vallásos életet élő, hívő közösségnek. Cselekedeteit a hite szerinti jóra törekvés irányítja, egyénileg és közösségileg is. Tud döntenii hite és Isten mellett, minden nap, minden helyzetben! Nyitott Istenre és üzenetére, amit elsősorban az élet és a természet csodája által tudunk megtapasztalni. Élő kapcsolatban van Istennel, és közösségeiben is ezt éli meg. Az Istentől jövő állandó szeretetre cselekvően, naponta válaszol lelkiállapotának, élethelyzetének megfelelően.
Mester/bölcs	A vándor korosztály szerinti cél a mindennapi életkerete. Önmaga neveléséről a felnőttcserkész fogadalom szól.

6.1.2. Érzelmi terület

Kiscserkész	Képes alapvető érzelmeit felismerni, azokat verbálisan kifejezni. Képes arra, hogy ne csak érzelmei irányítsák cselekedeteit.
Cserkész	Felismeri saját érzelmi megnyilvánulásait, azokra képes reagálni (öntudatosság). Saját érzelmeitől függetleníteni tudja cselekedeteit (önirányítás). Képes lelkesülni a közösségben és közösségért végzett munka iránt (önmotiválás). Képes felismerni a környezetében élők alapvető érzelmi megnyilvánulásait, és megérteni, valamint értékelni mások cselekedeteinek indokait. Képes közösségein belül a másokkal való együttérzésre (empátia). Korosztályi szinten képes kapcsolatokat kialakítására és fenntartására (kapcsolatteremtés).
Kósza	Képes felismerni érzelmeit, és azok változásait, tisztában van érzelmei és cselekedetei közötti összefüggésekkel (öntudatosság). Érzelmi kitörései felett tud uralkodni, képes érzelmeit alárendelni a közösségi céloknak (önirányítás). Képes lelkesülni a közösségben betöltött szerepe és a közösségben és a közösségért végzett munka iránt (önmotiválás). Képes azonosulni a körülötte élők érzelmeivel (empátia). Kortársaival képes kapcsolatokat kialakítására és fenntartására (kapcsolatteremtés).
Vándor	Érzelmi fejlettsége korának megfelelő, azaz felismeri érzelmeit, azoknak változni képes voltát és változásait. Tudja kezelni az érzelmeit és azok változásait, az őt érő érzelmi hatásokat fel tudja dolgozni. Ki tudja fejezni érzelmeit verbálisan, és más, az adott helyzetnek megfelelő módon, azaz ismeri az érzelm kifejezésére szolgáló módokat, és ezek között találja meg a számára leghelyénvalóbbakat. Tudatában van annak, hogy ezek a kifejezési módok egyénenként különbözőek, tiszteli a másik ember kifejezéseit és kifejezésmódját. Tisztában van az érzelmei és cselekedetei közötti összefüggésekkel. Felismeri mások érzelmi megnyilvánulásait, tudja őket befogadni, esetlegesen megérteni azok hátterét, és tud ezekre reagálni. Szükség esetén vagy megfelelő helyzetben azonosulni tud, vagy éppen függetleníteni tudja magát a csoportban uralkodó érzelmektől és azok megnyilvánulásaitól.
Mester/bölcs	A vándor korosztály szerinti cél a mindennapi életkerete. Önmaga neveléséről a felnőttcserkész fogadalom szól.

6.1.3. Testi terület

Kiscserkész	Ismeri testrészeit. Elvégzi az alapvető higiéniai feladatokat. Táplálkozási szokásaitól hajlandó eltérni.
Cserkész	Érdeklődik testének változásai. Felismeri testének adottságait, fejleszthető tulajdonságait. Táplálkozása változatos, hajlandó az újdonságok kipróbálására.
Kósza	Ismeri testének jelzéseit, biológiáját. Fejleszti testének adottságait. Tudatosan karbantartja testét. Igénye van a higiénia és a fitsságra. Táplálkozása tudatos, figyel az egészséges táplálkozásra.
Vándor	Testével kapcsolatban tudatos, ismeri biológiáját, fizikáját, figyeli és érti a változásokat. Elfogadja testét, együtt tud élni fejleszthetetlen adottságaival, és fejleszti azokat, amelyeket fejleszteni lehetséges. Teljes életet él testében, azaz a maga egészségét abban a keretben meg tudja élni, amely neki adatott. Karbantartja és fejleszti testét, különösen figyel a higiénia és a fittség, erőnlét területére. Testi valójában úgy él, hogy harmóniában legyen a mikro- és makrokörnyezettel (különösen a természettel), s a „Gondolkodj globálisan, cselekedj lokálisan!” elv mentén teszi mindezt. Érzékszerveit ápolja, tökéletesíti, és kerüli rombolásukat. Testi szükségleteit tudatosan és fegyelmezetten kezeli, önuralmával testi igényei fölé képes kerekedni. Táplálkozása tudatos, összhangban van a természettel és a lehetőségeivel.
Mester/bölcs	A vándor korosztály szerinti cél a mindennapi életkerete. Önmaga neveléséről a felnőttcserkész fogalom szól.

6.1.4. Értelmi terület

Kiscserkész	Nyitott, érdeklődő az új ismeretekre. Képes fogalmak használatára, tapasztalatai rendszerezésére.
Cserkész	Nyitott az új ismeretekre, melyeket már tágabb környezetéből is képes befogadni. Az új ismereteket képes tapasztalatai közé beépíteni. Érdeklődése a külvilág felé fordul. Jó megfigyelővé válik. A valósághoz közelítő képet alakít ki a külvilágról. Következtetési képessége fejlődik, felfedezi az ok-okozati összefüggéseket.
Kósza	Tanulási képességeit felismeri, azokat képes tudatosan alkalmazni, fejleszteni. Tudatosan készül leendő szakmájának kiválasztására. Nyitott az elvontabb tudásanyag irányában.
Vándor	Tudásával igényes, igyekszik bővíteni (minőségben és mennyiségben is). A befogadáshoz elengedhetetlen a nyitottság, a tanulási képességek és az alkotóképesség fejlesztése. Képes tudásának kialakult rendszerét felülvizsgálni, átalakítani, az új tudásanyagot megfelelő helyre tenni, és ha szükséges újrarendszerezni. Az új tudásanyag megszerzésére vágyik és tesz is érte. Többre törekvő, széles látókörű tudásbázisra akar szert tenni. Saját szakmájában élete végéig fejleszti magát. Szűkebb és tágabb környezetéről véleményt tud formálni, és az ehhez szükséges tudásanyaggal, tudományokban jártassággal rendelkezik: különösen a nemzetével, a vallásával, az erkölccsel és etika, a politika és a természetes és a mesterséges környezetével kapcsolatos tudományok terén. Rendelkezik minden kellő tudással érzelmeinek helyes, az igényeket kifejező megfogalmazásához.
Mester/bölcs	A vándor korosztály szerinti cél a mindennapi életkerete. Önmaga neveléséről a felnőttcserkész fogadalom szól.

6.1.5. Társas terület

Kiscserkész	Képes saját közösségét megkülönböztetni egy másik közösségtől. Képes erősíteni közösségének „mi” tudatát. Nyitott közösségének tagjai iránt. Családi közösségében korosztályához való szerepet vállal.
Cserkész	Képes felismerni feladatait egy kis közösség életében (őrsének életében). Társai iránt képes a megértésre, elfogadásra.
Kósza	Képes felismerni és önállóan ellátni feladatait egy nagyobb közösség (raj, csapat) életében. Érdeklődő a társas kapcsolatok iránt.
Vándor	Felelősséggel van a szűkebb és tágabb környezetéért (család, csapat, egyházközség/gyülekezet, város, nemzet, Föld). Képes kapcsolatainak fejlesztésére, az esetleges elmentések kezelésére. Saját életállapotának, hivatásának megfelelően harmónia kialakítására és fenntartására törekszik az egyén-közösség viszonyában. A férfi-nő kapcsolatokat tudja kezelni, cselekvő részese, a másik nem tagjaival megfelelően tud együttműködni, kommunikálni, együtt dolgozni. Társadalmi és a neveltetéséből fakadó előítéleteit tudatosan kezeli, ezektől függetlenül képes dönteni. Közösségének cselekvő és elkötelezett tagja, de vágy él benne más közösségek megismerésére is.
Mester/bölcs	A vándor korosztály szerinti cél a mindennapi életkerete. Önmaga neveléséről a felnőttcserkész fogadalom szól.

Háttérodalom:

Hursán Dániel–Ragó Ákos–Mayer Péter: *Kiscserkész-vezetők módszertani könyve*. MCSSZ, Budapest, 1995.

Major Dezső: *Cserkészvezetők könyve*. Magyar Cserkész folyóirat, Budapest, 1921.

Sík Sándor–Surján László: *Magyar cserkészvezetők könyve. A cserkészlet pedagógiája*. Márton Áron Kiadó, Budapest, 1993.

7. A cserkésznevelés eszközei

7. A cserkésznevelés eszközei

„A jellemnevelés felbecsülhetetlen fogása az, hogy felelősséget rak az egyénre.”

(Baden-Powell: A cserkészvezető)

7.I. Őrsi keretekben lévő eszközeink

Az Őrsi keretekben használt nevelési eszközök arra a Bi-Pi által megfogalmazott gondolatra épülnek, hogy a cserkészlet titka: **felelősséget adni** a gyerek kezébe. A mafekingi csatában is az volt a nagyszerű tapasztalat, hogy a gyerekek, fiatalok megbízhatókká váltak, amint megérezték, hogy komolyan számítanak rájuk. Ezt használta ki Bi-Pi, és ha belenézünk az alapkönyveibe, sokszor beszél arról, hogy az ifjú hogyan tanulja meg az élet iskoláját a felelősség terhe alatt.

Mindezekre, az egyének felelősséggel való felruházására, a kipróbálásra a legjobb terep az űrs. Itt mindig találunk mindenkinek feladatot, munkát, felelősséget, és komolyabban veszik, ha saját kortársaik és az űrsvezetőjük előtt kell számot adniuk a rájuk bízottakról. Közösén tanulunk belőle, és nem egyesek kipellengérezése a cél, mert bármelyikük bármilyen feladatot kaphat.

7.I.I. Az űrs

Az űrs legalább 4, legfeljebb 15 cserkésznek (tevékenyen jelen lévő egyének – létszám a korosztály függvénye), közös célért létrehozott, középtávú (legalább 6 éves) együttműködésre kialakított közössége, amelyet az űrsvezető irányít. Az űrs általában azonos korosztályú és azonos nemű emberekből áll, vezetőjük neve általában egyezik a vezetettek nemével.

	Kiscserkész	Cserkész	Kósza	Vándor	Mester/ bölcs
Őrsi létszám	6-12 fő	6-10 fő	5-10 fő	5-15 fő	4-15 fő
Nemi összetétel	nemenként lehetőleg külön	nemenként külön, de lehetnek közös programok	nemenként külön, de lehetnek közös programok	lehet vegyesen, de szükség van azonos nemű közösségi lét lehetőségére	lehet vegyes
Vezető neve	lehetőleg azonos nemű vagy mindkét nemből van képviselő	azonos nemű	azonos nemű	legjobb, ha mindkét nemből van képviselő	tetszőleges

A fenti meghatározás és táblázat felfogásunk szerint az őrsi munka ideális kereteit adja meg, azonban elsősorban ajánlást jelent. A helyi sajátosságok átírhatják eme koncepciót, előfordulhat például, hogy vertikális tagolású, több korosztályba tartozó cserkészből épül őrs, vagy az őrs együttműködése rövidebb időtartamot ölel fel.

Az őrs a cserkészlet alapegysége, elsődleges nevelési közege. Tág teret ad a cselekedve tanulásnak, a közösségben létezés fejlesztő hatásának és a vezetői példa mint nevelési eszköz kibontakoztatásának.

7.III. Őrsi rendszerek

Világosan látjuk, hogy ez a **hagyományos őrsi rendszer** ott működik, ahol van egy-egy évfolyamból 10-30 gyerek az iskolában. Ezért a hagyományos (vízszintes) őrsi rendszer mellett lehetőséget kell adnunk a kistelepülések cserkészetére is, ahol egy másfajta rendszert kell felépítenünk. Erre ad megoldást a **függőleges őrsi rendszer** (svájci modell).

Az egyes korosztályok összlétszáma sem haladja meg az őrsi méretet (azaz a négy év alatt nem több, mint 15 cserkész van jelen a korosztályban).

Az őrsvezetőt arra készíti fel az ÖVVK, hogy 4-15 fős egységet irányítson. Ezek alapján képes ellátni egy egész korosztályt mint kisközösséget: a heti találkozókat, a túrát stb. Annyi a kihívás, hogy a tudásmegosztásban különbséget kell tennie egyének között, valamint évente átlép egy másik korosztályba a legidősebb pár tag. Ugyanígy évente érkezik újabb pár tag.

Az őrsi identitás lehet, hogy korosztályonként változik, vagy az őrsi neveket egy-egy függőleges oszlop mentén osztjuk ki, azaz a Sólóym őrnek van 4 kiscserkész, 3 cserkész, 2 kósza, 2 vándor és 3 felnőtt tagja – ez egy eszmei kötődés az őrsi névhez.

A vezetői erőforrások tekintetében a korábbi rendszer 18 őr-t és 5 st-t kívánt meg az öt korosztályhoz. A svájci modell 7 őr-t és 1 felnőtt vezetőt igényel (bár azt az egy felnőttet jobban igénybe fogja venni).

Év-folyam	Létszám (vízszintes őrök)	Raj-létszám	Öv	Rpk	Létszám (függőleges őrök)	Raj-létszám	Öv	Cspk
	9	18	1	1	3	7	1	
	9		1		4			
16	5	24	1	1	2	8	1	
15	7		1		3			
14	6		1		2			
13	6		1		1			
12	6	25	1	1	2	8	2	1
11	7		1		3			
10	5		1		1			
9	7		1		2			
8	7	28	1	1	3	12	2	
7	6		1		4			
6	7		1		2			
5	8		1		3			
4	7	32	1	1	4	11	1	
3	8		1		2			
2	8		1		2			
1	9		1		3			
		127	18	5		46	7	1

7.1.1.2. Polihisztor és specialista őrsvezető

Az őrsvezetője a közösség megteremtéséért és működtetéséért felel. Világosan látjuk, hogy ehhez az adott korosztály ismerete és a hozzájuk illeszkedő módszertani tárház biztos használata elengedhetetlen. Az újoncaink közel fele kerül ki a kiscserkész, és közel fele kerül ki a cserkész korosztályból. Ez azt követeli meg, hogy az ÖVVK-t végzettek ilyen korosztályra felvértézve induljanak neki a vezetői feladatoknak. Vagy ilyen korosztályra képzett őv-eket kapunk vissza, vagy a VTK keretein belül tudunk adni támogatást.

Azonban a közösség és a tudás hatékony használata között ügyesen kell egyensúlyoznunk. Ennek megoldásaként két féle őv-rendszer alakult ki.

A polihisztor őv – aki a közösség elindítója, biztos pontja, és a cserkészek fejlődése során végigkíséri őket a nevelés hosszú folyamatán. Akár kiscserkészként, akár cserkészként indult el az őrsv, az őv személye minden korosztályon átvezeti, és a köztük kialakuló személyes szálak hosszútávon biztos és kiszámítható csomópontban futnak össze – az őv személyében.

Az őv-nek kell a korosztályi váltáskor a VTK, hogy újabb ismereteket, módszertant, tudást kapjon a korosztályhoz. Ez rendszeres frissítést, újragondolást, megújulást hoz. Emellett újabb és újabb kapcsolatokat hoz a vezető életébe, s a megújulás újra feltölti energiával, a kiégést elkerülendő.

Veszélye, hogy ellaposodik az őrsv élete, mert a vezető nem tudott megfelelően fejlődni, és korábban átért korosztályi módszereket erőltet – hiszen azokat ismeri. Másfelől a rajok életében minden évben változás van, hiszen új vezető érkezik és távozik a vezetői köréből.

A specialista őv – aki egy korosztályra kapott képzést, és annak egyre szakavatottabb mestere lesz. Őrsét a korosztályon viszi végig, és a korosztály végén átadja a másik korosztály vezetőinek. Így – akár az iskolában – a feladatra képzett, profi szakemberre bízunk a cserkészünket. Biztos lehet a cserkészünk is, a szülei is, és a vezetői is, hogy a cserkész a legprofibb vezető irányítja, hiszen erre a korosztályra van felkészítve, és ezt csinálja mostantól éveken át.

Az őv-nek az energetizálásban van feladata, mert lemerülhet. Ehhez lehet a VTK is jó eszköz, de bármilyen vezetői megújulás tökéletesen megfelel. Nagyobb a veszély a kiégésre, mert a korosztályi váltás izgalma sem hozza azt a felrázást, amit mások megélhetnek.

Veszélye a belefásulás mellett, hogy a raj vezetői köre zárttá válik, másfelől a rutinból vezetés veszélye is ott lebeg a fejük felett, hiszen ugyanazt csinálja az őv másodszor, harmadszor is.

Bármelyik rendszert is választjuk, azt következetesen, odafigyelve a vezetőinkre működtessük, és támogassuk a vezetőket a maguk útján. Ebben a legfontosabb a vezető fejlesztése, fejlődése, és naprakész tudással való felruházása.

7.1.2. Megbízatások

A megbízatások alatt értjük azokat az állandó feladatokat, amelyek a rendszerességre és a tartós felelősségre való nevelés eszközei. Bi-Pi elgondolására épülnek ezek az őrsön belüli funkciók, amelyek alapja, hogy ha különböző felelősséggel ruházzuk fel az őrstagokat, fel fognak nőni a feladathoz, és felelősségvállalásuk mellett készségeik is fejlődnek. Ezek nem kötelező megbízások az őrsökben, hanem lehetőségek. Fontos tudatosítani, hogy nem az őrsvezető munkájának szétosztására, vagy a felelősség átadására szolgálnak.

Az alábbiakban olvasható egy lista az esetleges lehetőségekről, de fontos, hogy ezek nem kizárólagosak. Az őrs korosztályához, az őrstagok képességeihez, érdeklődési köréhez alakítva újakat is ki lehet találni.

Segédőrsvezető: Az őrsvezető „helyettese”. Kiváló önismereti eszköz, ha e tisztséget meghatározott időközönként más látja el. Az őrstagok ízelítőt kapnak a vezetéssel járó felelősségből és nehézségekből, ugyanakkor az őrsvezetővel való kapcsolat, együttműködési készség is fejlődhet.

Zászlós: A zászló – mint az őrs közös szimbóluma – jelképezi az őrsöt: tagjai, neve, raja, csapata, magyarsága (nemzeti színű szalag) mind rajta szerepel. A zászlós feladata, hogy gondozza, tisztán tartsa, és gondoskodik arról, hogy mindig jelen legyen ott, ahol az őrs is. Nevelési szerepe a megbízhatóságban és az eszmei értékekre való odafigyelésben érhető tetten.

Imafelelős: Az őrsvezető feladata a vallásos közösség formálása, így az őrsgyűlések elején és végén elengedhetetlen momentum az imádság. Az imafelelős gondoskodik ezeknek az alkalmaknak a tartalmáról és az együttlétek lelki háttéréről. Nevelési szerepe a személyes vallásosság és hitéleti elmélyülésen túl a liturgiában való elmélyedés és az imádság általi önkifejezés elsajátítása. Segít a közösség előtti megszólalás gyakorlásában, az érzelmek kifejezésében.

Nótafa: Az őrs népdalkincsének ápolója és bővítője az őrsvezető mellett. E feladatával befolyásolni képes az őrs hangulatát. Nevelési szerepe a hangulatkezelésen túl ott mutatkozik meg, hogy a népi kultúrával a népdalokon keresztül vállal kötődést, fejleszti az előadói készséget és elkötelezetté tesz a közösségi tevékenységek terén.

Játékmester: A játékmester a nótafával együtt a hangulatfelelős az őrsben. A holtidők kitöltésekor van nagy szerepe, hogy azt is értékesen, a közösséget fejlesztve tudjuk eltölteni. A hagyományos cserkészjátékokon kívül saját hozományával bővíti az őrs játéktárát. Nevelési szerepe a megbízatásnak abban rejlik, hogy a kulturált szórakozás, a közös játékelmény megteremtésének szerepe hárul rá.

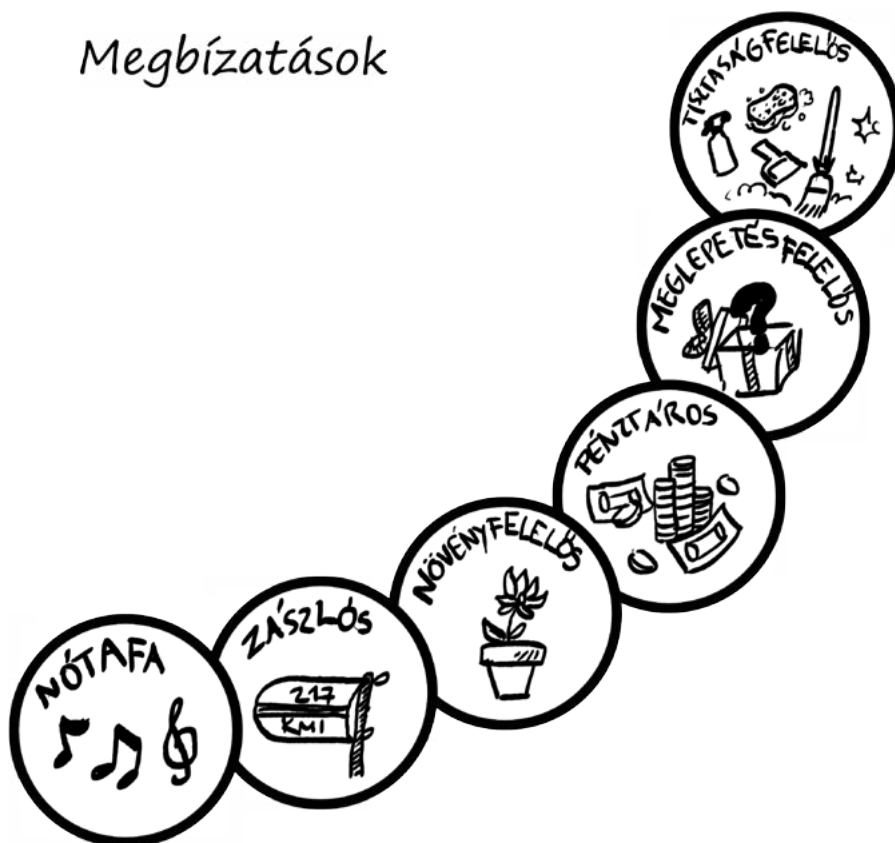
EÜ-s: A mindennapos és veszélyesebb balesetek során fontos a felkészültség. A megbízatás lényege az egészségügyi ellátás tudásán kívül az őrs egészségügyi felszerelésének gondozása. Nevelési szerepe szempontjából fontos, hogy a talpraesettséget, a higgadtságot és az átgondoltságot erősítsük, erre felkészítsük a cserkészeket.

Kincstárnok: A közösen megállapított őrsi pénz beszedése és őrzése. Nevelési szerepe a felelősségtudat fejlesztésében rejlik.

Honlapmester: Az őrs honlapját, csoportját, blogját, levelezőlistáját gondozza, beszámolókat ír az őrsi alkalmakról a világháló nyilvánosságának. E felelősség a számítástechnikai kompetenciák fejlesztése mellett a közösségépítésre is kiterjed, ugyanis az élménybeszámolók, a felidézett közös élmények erősítik az őrs összetartozását, identitástudatát.

Megbízatások

7.1.3. Egyszeri feladatok

Vannak olyan, nem állandó megbízatások, amelyek egy-egy eseményhez, programhoz kötődnek. Ezek a megbízatások ugyan olyan fontosak, mint az állandók, és nevelési szerepük éppen olyan hasznos és előremutató, de ugyanolyan körültekintéssel kell ezeket a feladatokat is kiadni. Lehetőleg mindenki kapjon mindenfajta feladatból, akár milyen kicsi is az. Egy őrsi túra szervezésénél a vonatok vagy buszok kinézése kis energiát igénylő feladat, főként a világháló ismeretében, de rettentően fontos. Eleinte természetesen minden kiadott feladatot a vezetőnek is el kell végezni a biztonság kedvéért, de idővel a megszolgált és kipróbált bizalom alapján erre nem lesz szükség.

Igyekezzünk az első években a „mindenki mindent kipróbál” elve szerinti megbízatások után olyan feladatokat adni, amelyek a cserkészek egyéniségéhez a leginkább illeszkednek. Azonban mindezek mellett ne azok vigyék el az összes pl. világhálózathoz kötődő feladatokat, akik egyébként is éjjel-nappal a számítógép előtt ülnek. Érdekes nekik is kiadni ilyen feladatot, mert gyorsan, és biztosan végzik el, de olyan is kapjon, akinek ez a személyes fejlesztéséhez szükséges.

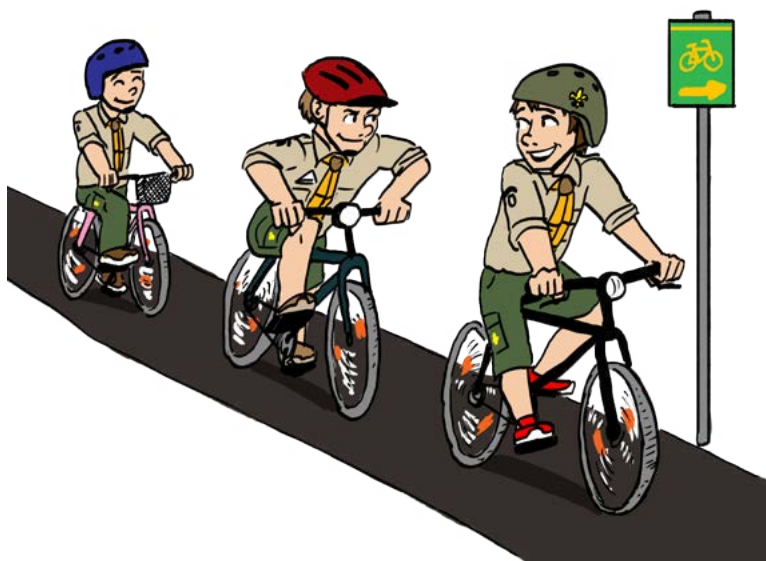
7.1.4. Az őrsgyűlés keretei

Az őrsgyűlés egy találkozási pont, egy biztos időkeret, egy közösségi tér, tevékeny jelenlét. Ez az időkeret és térbeli elkülönülés szolgálja az őr tagjainak és vezetőjének azt a közös együttlétét, amelyből az egyén és a közösség is épül. Az őrsgyűlés a közösségépítés legfőbb és nagy erővel bíró eszköze a mindennapokban. Az őrsgyűlés olyan közösségi alkalom, amely lehetőséget ad, hogy a kortárcsoport és a vezető a rábízottaknak átadhassa a tudását, hozzáállását, elgondolását, motivációját, hogy általa juttassa közelebb az eszményi cserkész képéhez az őr tagjait. Az őrsvezető a cserkészéletút elején járó korosztályok őrsgyűlésein jelentősen többet határoz meg az őrsgyűlés menetéből és a feldolgozandó témákból, de hosszú időre meghatározza azt a formát, ahogyan az őrsgyűlések lezajlanak, megvalósulnak.

A cserkész módszerek között szerepel a „folyamatos és ösztönző, vonzó és hasznos programok főként a természetben”. Az őrsgyűlés létének ezt a folyamatosságot és ösztönzést kell adnia. A rendszeressége végigkíséri a cserkészt az életpályáján. A közösségi találkozási alkalom, a többiek jelenléte, az őrsvezető készülése és irányítása azok, amik ösztönzően hatnak a cserkészre. Emellett épül, tudást szerez, készséget fejleszt, képességet csiszol és önmaga fejlődik, a cserkészszerszámhoz közelebb kerül. Végezetül lehetőségeink szerint a csapatotthon falai közül kilépve, a természetben kerítünk ezekre sort. Érdekes kihasználni, életkor függvényében a település és környezete adta lehetőségeket (folyóparti séta, kerékpártúra, múzeum, színház, táncház).

Az őrsgyűlés legyen minden esetben, a korosztály igényei szerint ÉLVEZETES.

Érdekes

Lendületes

Változatos

Előkészített

ZAVARTALAN

Eseménydús

Tevékeny részvételt kívánó

EREDMÉNYES

Szórakoztató

A betűszó jelentése:

Érdekes: Az őrsgyűlés keretei között olyan dolgok kerüljenek elő, a korosztály és egyéni érdeklődési területeket és a terhelhetőséget figyelembe véve, amelyek lekötnek mindenkit.

Lendület: A rendelkezésre álló időben a folyamatos elfoglaltság és az érdekes témák kettőssége magával ragadja az őrstagokat. Ehhez elengedhetetlen a megfelelő felkészültség.

Változatos: Az őrsgyűlésre érkezőknek nem egy sablont kell végigjárniuk hetente, hanem törekedni kell arra, hogy minden percben újdonságra lelhessenek. A témák megválasztásában, a kísérő programokban mindig újabb és újabb elemek bukkannak fel, és a menete maga is újdonságokat ad.

Előkészített: Az alapos felkészültség és a képzési anyag átisméltlése elengedhetetlen. A munkaterv írása megkönnyíti a munkát.

Zavartalan: Az őrsgyűlés sajátos hangulatának fenntartása érdekében mellőzzünk minden egyéb külső hatást, ami megzavarná a helyzetet és a figyelmet. Ez kölcsönös, figyelni kell arra is, hogy az őrsgyűlés se zavarjon más embereket, tevékenységeket.

Eseménydús: A közösen átélt események során nő a közösség ereje. A jól megtartott őrsi foglalkozáson az átélt események közös élménnyé válnak, amely nagy megtartó erő.

Tevékeny részvételt kívánó: A cselekedve tanulás által mindenkinek tevékenyen részt kell venni az őrsgyűlésen. Ehhez figyelembe kell venni az eltérő adottságokat, képességeket, ne legyen olyan, aki valamiből kizorul vagy kimarad.

Eredményes: Az őrsgyűlésen való részvétel minden területen (lelki, érzelmi, testi, értelmi és társas területeken) fejlesztő. Minden résztvevő úgy menjen haza, hogy valamivel mindig gazdagodott.

Szórakoztató: A kulturált szórakozás és szórakoztatás a fő cél. Egyedi módon, minden más szórakoztató iparágától függetlenül ad élményeket, építi a közösséget.

7.1.5. Az őrsvezető személyes példája

„Az őrsvezető elsősorban kiképzője és oktatója őrsenek. A fiúk nevelése, lelki irányítása a felnőtt vezető: a rajparancsnok feladata.”²⁹

(Balla Dezső)

Az őrsvezető nem lesz azonnal, megbízásától kezdve átgondolt, felelősségteljes felnőtt nevelő; vezetési stílusa, nevelőereje az őr formálódásával egyidejűleg alakul. Megnyilatkozásaival, cselekedeteivel, példamutatásával fokozatosan építi ki tekintélyét, és válik megbízott vezetőből az őr tényleges, elfogadott, nevelő erővel bíró vezetőjévé.

Az őrsvetetői tisztség igen összetett funkció, az operatív vezetés mellett megidézi az idősebb testvér szerepét is: az őrsvetető megfontoltságot sugall, iránymutatást ad az őr tagjainak, miközben tevékeny részese a közösség élményeinek. Tudást közvetít, megteremti a közösségi együttlét feltételeit, a rendszeres őrsi alkalmakat, amelyek a cserkész életforma alapjait biztosítják.

Törekszik rá, hogy eme alkalmak, őrsgyűlések olyanok legyenek, amit megfogalmaztunk a cserkészprogramokkal kapcsolatban: élvezetesekek és építő jellegűek. Iránymutatóként a rajparancsnokra támaszkodva dolgozik, azaz minden olyan nevelési célt, amelyet a rajparancsnok elé tűz, a közösség vezetőjeként maga is kitűzött célként értelmezi, és személyes életvitelével, a maga példájával közvetíti cserkészei felé. Így a példa nem egy felnőttől érkező, elérhetetlen vagy teljesíthetetlen elvárásnak van jelen, hanem elérhető, kézzel fogható valóságnak, amely az őrstagok előtt áll, és velük él folyamatosan.

²⁹ Balla Dezső: *Őrsvetetői notesz*. MCSSZ, Budapest, 1943. 30. o.

Az őrsvezető **példája** mint követendő minta, leginkább a portyák, táborok alkalmával tapintható ki a legtisztábban. Amikor például a cserkészeink látják, hogy az őrsvezető milyen felszereléssel érkezik, ők is olyat szeretnének magukénak tudni. Amikor az őrsvezetőt egyenruhában látják érkezni a portyára, számukra is ez válik természetessé. Amennyire az őrsvezető részt vesz a játékban, a cserkészek is annyira lesznek lelkesek. Ha az őrsvezetőről tudják, milyen tevékenységekben vesz részt, ők is érdeklődni fognak ezek után.

Ne felejtsük, hogy amikor a valaha fogadalmat tettek emlékeznek a régi időkre, a maguk gyermek- vagy ifjúkori cserkészetére, legmeghatározóbb élményként a rajparancsnokok határozottságát, egyenességét, kiállását és értékek mentén való gondolkodását, valamint az őrsvezető személyiségét, a minden izgalmas kihívást megvalósító, őket igazi kalandokba vivő „bandavezérségét” emelik ki.

7.1.6. Kortárs vezetők

A kortárs vezetők sajátos szerepe abban rejlik, hogy az őrs tagjaihoz hasonló életkora miatt egyenértékű tagja is a közösségnek, jól ismeri a belső viszonyokat, ám megbízatása és képzettsége folytán felnőttébb, megfontoltabb, és esetenként bölcsebb is vezetettjeinél. Semmiképpen nem hanyagolható el a felnőtt vezető jelenléte, de a közösség-szervező életkorára aligha adható annál tágabb megkötés, mint hogy fiatalabb nem lehet a korosztálynál. Amennyiben a vezetőnek van lehetősége az őrs tagjai közül választott vezető irányítására bízni a közösséget, és maga számára vállalható, hogy a közösség alkalmain rendszeresen jelen legyen, mint felelős vezető, akkor lehetséges a közösség irányítását a kortárs vezető kezébe helyezni. Ebben az esetben is fontos a képzettség, de a felálló viszonyok eltérőek lesznek ahhoz képest, amikor az idősebb őrsvezető a közösségépítés motorja.

7.2. Raj keretekben lévő eszközeink

7.2.1. A raj

A raj az azonos nevelési igényekkel rendelkező (azaz közel azonos korosztályú) cserkészek 2-8 őrsének nevelési közössége egy felnőtt nevelő-vezető irányítása alatt.

Nemiség szempontjából a cserkész és a kósza korosztályokban nem javasolt a nemek keveredése. A többiben előfordulhat nembeli keveredés, de a felelős vezetők jelenléte a megfelelő nemekből nélkülözhetetlen és hiánya megengedhetetlen.

A raj nevelési egység, ezért akkor is rajról beszélünk, ha csak egy őrs tartozik bele – hiszen annak az egy őrsnek a maga korosztályi kérdéseire kell nekik szóló választ adni. Ebben az egységben lehet mindazokat a dolgokat megadni, amelyek a nevelésüket legjobban szolgálják. Lásd még: 7.7. Kiscsapatok korosztályos nevelése (Dunakanyar-modell).

A rajban a rajparancsnok az a felnőtt vezető, akinek ismerni kell minden cserkészt. Így ír erről Bi-Pi:

„Egy érv, miért ne legyenek 32-nél többen egy csapatban

A csapat létszáma lehetőleg ne haladja meg a harminckettőt. Azért ajánlom ezt a számot, mert amikor magam is fiúkkal foglalkoztam, úgy találtam, hogy kb. tizenhat volt az a szám, amennyivel elbírtam – hogy megismerhessem és fejleszthessem minden egyes fiú jellemét. Megengedem, hogy mások kétszer annyira képesek, mint én, innen a harminckettő.

Beszélnek 60, sőt 100 főből álló, kitűnő csapatokról is, s a vezetőik azt állítják, hogy fiaik éppen olyan jól képzettek, mint kisebb csapatokban. Csodálattal adózom (csodálaton itt meghökkenést érve), de nem hiszek nekik.

„Miért bíbelődjünk az egyéni kiképzéssel?” – kérdezik ezek a vezetők. Mert ez az egyetlen útja, hogy nevelhess. Oktatni akárhány fiút lehet, akár ezret is egyszerre, ha erős a hangod, és vonzó fegyelmezési eszközeid vannak. De ez nem kiképzés, nem nevelés.

Egyedül a nevelés az, ami számít a jellem, az ember kialakításában. Ha helyes módszerrel beleplántáljuk az egyénbe a tökéletesedés iránti vágyat, ez lelki alkatának és képességeinek legmegfelelőbben kelti föl aktivitását.

Semmi értelme a cserkésztestvényt prédikálni, vagy napiparancsként kiadni egy sereg fiúnak; minden a maga módján akarja kifejteni, és törekszik megvalósítani. Ezen a ponton jut szóhoz a cserkészvezető személyisége és tehetsége.

Gondoljunk hát át néhány erkölcsi és értelmi tulajdonságot, ami jellemformáló, s aztán vizsgáljuk meg, milyen módon nyeri meg a cserkészvezető a fiút, hogy ezeket, a cserkésztestvérén, magában kifejlessze.”³⁰

(Lord Robert Baden-Powell of Gilwell: A cserkészvezető)

7.2.2. Megbízások

A rajon belüli megbízások száma kevés, és inkább a kósza korosztálynak vagy idősebbeknek szól. Ekkor már a megbízások az egyén érdeklődése mellett a jövőben választani kívánt feladatok, hivatások gyakorlásának, kipróbálásának lehetőségét nyújtják.

Néhány példa: fényképész, honlapszerkesztő, újságszerkesztő.

³⁰ Az angolszász cserkészskultúrában használt „csapat” szó rajt jelent a magyar cserkésztestvérek között!

7.2.3. Egyszeri feladatok

A raj programjai, eseményei magukkal hoznak olyan feladatokat, amelyek szervezéséhez a rajparancsnoknak szüksége lehet segítségre. A feladatok ésszerű kiosztásával a raj tagjai a csapatban elvégzett munka örömét és értelmét érezhetik. Képet lehet kapni az adott ember megbízhatóságáról, pontosságáról és ennek fényében tudjuk nevelését a jó irányba, de személyre szabottan továbbvinni. Lehetőség van arra is, hogy egy őrs mint közösség vállaljon feladatokat, ezzel erősítve összetartásuk erejét. Emellett ezek által a személyre szabott feladatok által mindenki megláthatja a másik egyediségét, tehetségét. Ez a nevelési szempont komoly erő a kölcsönös megbecsülés, az elfogadás, az értékek meglátása terén.

7.2.4. Rajgyűlés keretei

A rajgyűlés célja, hogy a nevelési folyamatban az azonos korosztályúakat összegyűjtve olyan programot nyújtson, ahol megtapasztalható a saját kisközösségükön túli, de nem jelentősen eltérő közösségben az együttműködés, a közös játék. Megmutathatják magukat és a saját tudásukat, különlegességüket, valamint azt, hogy mennyi mindent tanultak, mi mindenben fejlődtek és ezáltal tanulhatnak egymástól.

A rajgyűlést érdemes a RÖR (raj-őrs-raj) keretben tartani, azaz olyan együttléti keretet felépíteni, amelyben a raj az elején és a végén kap szerepet, de a középső részben az őrsök vannak előtérbe helyezve.

A rajgyűlésen különböző korosztályok vannak együtt és így kölcsönös nevelési eszközei egymásnak. A kisebbek csodálattal és vágyakozva tekintenek a nagyobbakra, jelenlétük motivációval tölti el őket. Ez azért is fontos, hogy meglássák, van előttük jövőkép, van hova eljutniuk. Az idősebb korosztályoknak példaképként kell szolgálniuk. Segítik őket, támogatják őket, akár csak a jelenlétükkel, akár tudásukkal, akár eredményeikkel. Megtanulják, hogy a kisebbeket, kevésbé képzeteket hogyan fogadják, támogassák.

A rajgyűlések ritka alkalmak (kósza korosztálytól lehetnek gyakoribbak). Érdemes tartani évente 3-6 alkalmat, amikor lehetőség van nagy létszámú játékokra, közös képzések tartására, a táborban használandó dalok tanulására.

7.2.5. A rajparancsnok személyes példája

A rajparancsnok felnőtt, emiatt a tettei és szavai nagyobb súllyal esnek latba. Számára a cserkészlet igazi életforma. Minden, amit tesz az életében, az a cserkész mivoltával összhangban lévő cselekedet és megnyilatkozás, és bármit is tesz a cserkészletben, az életének elválaszthatatlan része. A rábízott cserkészekbe, a mindennapjaikba is beépül minden, amit tesz. A vezetők példája örökre beleég a cserkészbe, és azt követendő normaként, elérendő célként viszi magával egész életében. Olyan példakép, amelyet érdemes elérni, amiről

messziről látszik, hogy megvalósítható. Ő maga is még fejlődik, de a mögötte lévő többévtényi cserkészélet folyamatos közelítést jelent a cserkészeszeménnyhez.

A rajparancsnok mint cserkészsegédtiszt a cserkészlet miértjeivel tisztában van, és a nevelési tervet aszerint állítja össze, hogy miként juthat közelebb a cserkész az eszményképhez. A miérttek ismerete azért elengedhetetlenül fontos, mert a gyermekek és fiatalok nevelése, a közösségteremtés és működtetés eszköztára szinte kimeríthetetlen, de nem mindegyik felel meg a cserkészlet kereteinek. A tudatos, felnőtt vezető hiszi, hogy a cserkészlet egy lehetséges jó út, pontosan tudja, mit miért csinálunk a cserkészletben, és tisztában van azzal, hogy ettől eltérni csak a kereteken belül lehet.

A rajparancsnok is nevelő, irányítja a cserkészt az önnevelés felé, talpraesett emberré kívánja faragni. Nem szigorú szülői szemmel vesz részt a nevelésben, de természetesen segítője, támogatója a szülőknek.

7.2.6. A rajparancsnok mint nevelő vezető

A rajparancsnok minden egyes cserkészét ismeri (családi, iskolai, teljesítményi háttér). Képes segíteni és támogatni a cserkészét a célja felé vezető úton akkor is, ha az nem a cserkészközösségben elérendő cél. Nem az a legfontosabb, hogy a cserkészközösségben a csúcra juttassa a cserkészt, hanem az, hogy egyéni boldogulását segítse és a boldogság ösvényére vezesse. A cserkész megismerése azért is fontos, hogy az egyéni fejlesztése olyan legyen, amely a cserkészet célja felé viszi, a neki legjobb keretekkel és módszerekkel, és figyelembe véve egyéni képességeit, készségeit és lehetőségeit. A megismerés egyik jó lehetősége a családlátogatás, ami által egyszerre több minden is felmérhető.

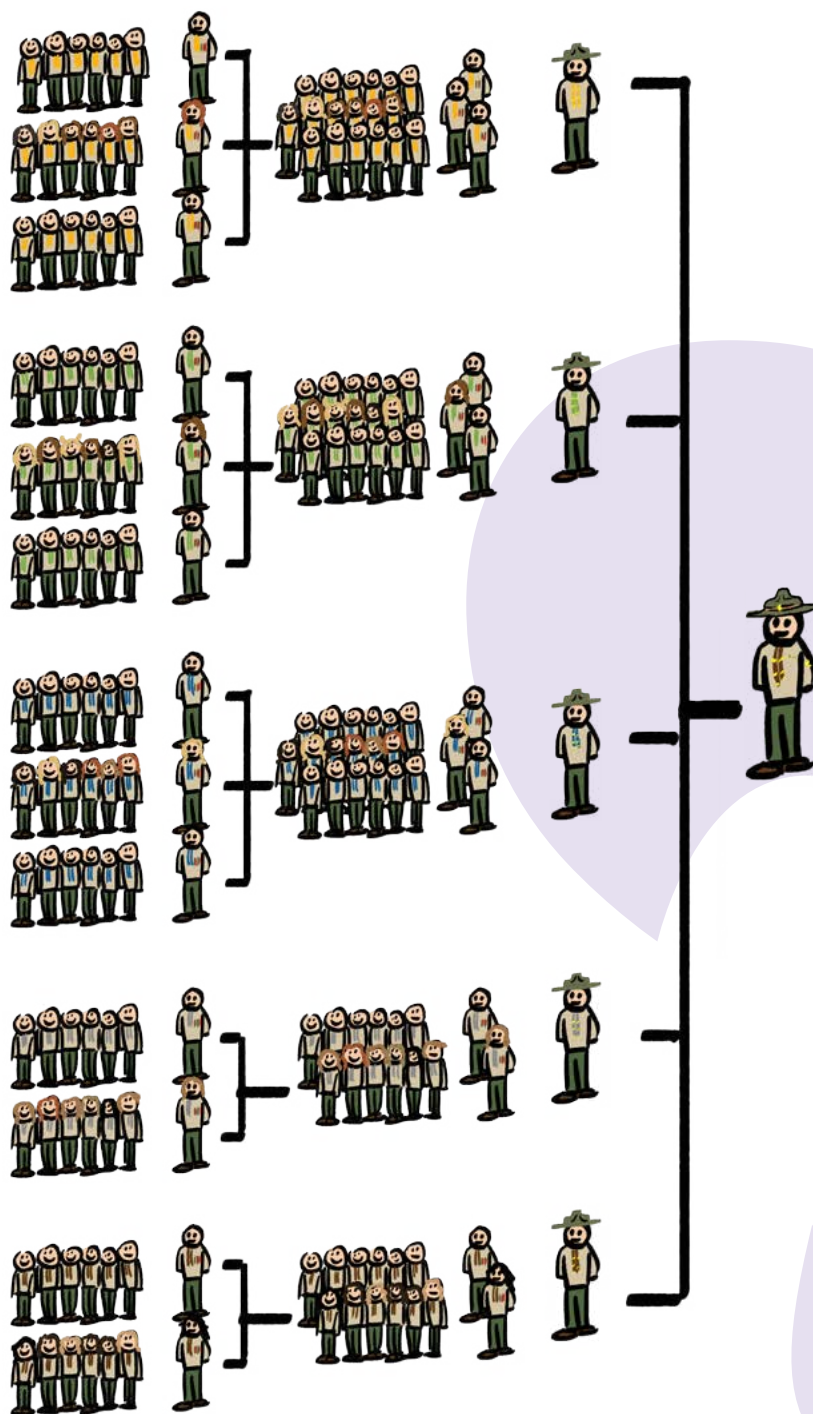
A nevelési folyamatban csak akkor tud a rajparancsnok teljes mértékben jelen lenni, ha ténylegesen társként fordul a családhoz, a templomhoz és az iskolához.

A család, amely a nevelés alapvető színtere (lenne), igen sok téren meghatározza a ránk bízottat. A szülői hozzáállás lehet sokféle (támogató, megtűrő, ellenséges), azt azonban nem feledheti egyetlen vezető sem: a gyermeknevelés elsősorban a szülő felelőssége, és nem feladatunk az, hogy átvegyük a szülői szerepet.

A templom olyan társa a rajparancsnoknak, amely által a cserkész hitében támogatott, és a hit tanításait megtanult személyként van jelen. A cserkészlet maga vallásos mozgalom, azonban nem kívánja átvállalni a templom feladatait. Természetesen támogatja és buzdítja a cserkészeket, hogy legyenek jelen abban a közösségükben, és a maguk nevelési folyamatában a templomot mint életük színterét megfelelő helyen kezeljék. Elvárja, hogy a hitéletüket, a hittani tudásukat fejlesszék, és a személyes kapcsolatukat Istennel a maguk számára fontosnak tartásuk és életkoruknak megfelelő szinten éljék meg.

Az iskola társként komoly szerepet vállal a cserkészek tudásának növelésében. Részben a szocializációs területeken fejleszti a tanulókat (csoportokba osztott, sokféle osztálytárs), részben a világról alkotott képüket befolyásolja (ismerettel, amit átadnak a tanárok); részben pedig a szemléletüket formálja. A cserkészvezető egy szilárd értékrend, egy eszményi cserkész képe alapján formálja a rábízott cserkészt, és ebben támaszkodik az iskola által átadottakra.

7.3. A csapat

A csapat az egy lakóterülethez tartozó (hasonló életvitelt folytató) cserkészekből álló rajok összessége, korosztályi és nemi megkötések nélkül, egy jogi és erkölcsi felelősséget vállaló felnőtt vezetői irányítása alatt, akinek feladata a neveléshez a háttér megteremtése; a csapat képviselte kifelé és befelé egyaránt; és hosszú távú nevelési ív (belépéstől a nevelési folyamat végéig) megalkotása és működtetése segítői által.

Akik egy cserkészcsapathoz tartoznak, azokat életkörülményeik, közösségi kapcsolataik egy területhez kötik. A csapat a magyar cserkészzetben általában kétféle kötődésű lehet. Az egyik, amikor egy oktatási intézményhez, általában valamilyen egyházi iskolához kötött, és ahol a cserkészek főként az adott iskolából kerülnek ki. A másik lehetőség, amikor egy egyházközséghez/gyülekezethez tartozó fiatalok alkotják a csapatot. A cserkészcsapat a cserkészszemély helyi őrője, a csapatparancsnok pedig a szervezet helyi képviselőjeként megteremti a hátteret ahhoz a nevelői munkához, amelyet a rajparancsnokok végeznek az őrvezetők segítségével.

A csapat mint szervezett közösség számos lehetőséget kínál arra, hogy a tagok megláthassák és megtapasztalhassák azt az életutat, amit a cserkészzet kínál számukra. **A csapattagokat a korosztályokon átnyúló összetartozás, sokkal kisebbek és nagyobbak egymásra látása és a közös múlt köti össze.** A csapat múltja fontos **identitásképző** erő: a közelmúltból személyes tapasztalatai lehetnek a csapattagoknak, a korábbi évek kiemelkedő eseményeinek, személyeinek emlékét pedig a csapat hagyományok révén ápolhatják. A csapat jövője összetettebb ennél: mint a helyi közösségekkel kapcsolatban álló közösség, az elvárásokkal szembesülve keresi a maga helyét és lehetőségeit.

A csapat a cserkészzet legfontosabb megjelenése. A csapat adja a helyi kapcsolatot a társadalommal, a gyülekezetekkel és plébániákkal, az iskolákkal, a közigazgatással stb. A csapat működési területén kapcsolati tőkével rendelkezik, a legtöbbet tudja tenni tagjaiért a helyi viszonyok ismeretében, és magasabb szintre tudja utalni a nála megjelenő, de erejét meghaladó igényeket, hogy arra a kerület vagy a szövetség találjon választ. Lásd még: 7.7. Kiscsapatok korosztályos nevelése (Dunakanyar-modell).

7.3.1. A csapatparancsnok szerepe a nevelésben

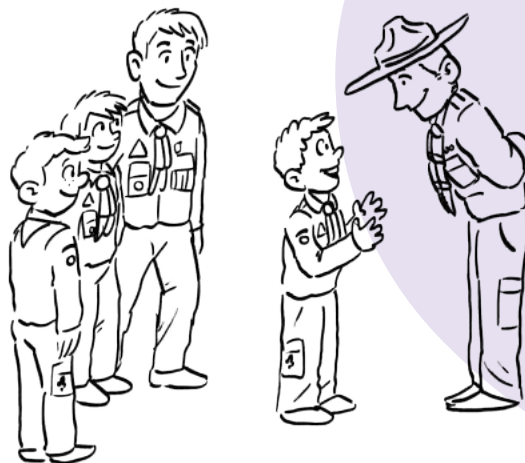
A csapatparancsnok a cserkészszövetség helyi képviselője. A helyi közösségekkel és a cserkészszervekkel tart kapcsolatot, a társadalom helyi vezetői és tagjai előtt a cserkészzet arca. Ő az, aki örököl a csapat működése

felett, aki háttérrel teremt a nevelő munkához. Ő az eszmei iránymutató, a családfő – a „főcserkész”.

A „külsőgyekek”, a csapatstratégia végrehajtásán, az éves nevelési terv kidolgozásán stb. túl a legfontosabb feladata a nevelési ív teljes időtartamának átlátása és az egyes cserkészek nevelési íven való végigjuttatása. Tudnia kell, honnan hova kell eljuttatni a rábízott cserkészt, a belépéstől a cserkésznevelés végső céljáig. Ehhez a megfelelő vezetői háttérrel kell megadnia, így kiemelt a felelőssége abban, hogy kik válnak vezetővé! Ez kölcsönös bizalmi viszonyt feltételez a csapatparancsnok és vezetői között.

A csapatparancsnoknak tudnia kell, miként tudja a cserkészlet eszmeiségében megtartani a nevelési igények csökkenésével (de az önnevelés túlsúlyossá válásával) a csapat egykori kiscserkészeit a csapatban.

Mindezek mellett a nevelési folyamatot végző vezetők közösségének, a vezetői őrsnek is része olyan módon, hogy megadja a vezetőknek a vezetői igényeik szerinti programot, támogatást nyújt a vezetői munkához, és lehetőséget ad arra, hogy a vezetők a rájuk bízottak nélkül, őszintén beszélhessenek örömeikről és gondjaikról.

7.3.2. Megbízások

A csapatparancsnok egyedüli felelőse a helyi szinten zajló eseményeknek. Azonban a Magyar Cserkészszövetség mögötte áll, hiszen az MCSSZ adott a kezébe engedélyt, bízta meg azzal, hogy (mivel kijelentette, hogy ezt a feladatot vállalja) legyen felelőse az MCSSZ céljai megvalósításának helyi szinten. Ebben a munkában nagyon jó, ha van vagy vannak olyan segítők mellette, akiknek a meglátásaira, tanácsaira, élettapasztalatára számíthat. A döntés továbbra is az övé, hiszen a felelősséget nem adhatja át.

A megbízások kiosztása tehát elsősorban a csapatparancsnokok összetett munkáját hivatott megkönnyíteni. A csapatban használatos megbízások egy korosztályi szint elérése után adhatók a cserkészek kezébe. Érdemes megadni a lehetőséget, hogy nagyobb méretekben is próbára tehesék magukat cserkészeink. Más megközelítésből pedig ez egy lehetőség a már megházasodott és munkába állt felnőttcserkészeknek, hogy a csapat életében benne tudjanak maradni, és hogy ezek ne a „kiavartás” szertartásai legyenek. Érdemes ezekre ilyen területen már kipróbált embereket felkérni, hogy szaktudásukkal, tapasztalatukkal segítsék a csapatuk működé-

sét. Mindezek a megbízatások idősebb cserkészeink elköteleződését erősítik, megmutatják a közösség szolgálatának lehetőségét, és a saját talentumaik visszaforgatását abba a közösségbe, amelytől ők maguk is kaptak.

Néhány megbízástípus:

Csapattitkár: Minden csapatnak vannak leveleznivalói, jelentésként beadandó papírai stb. Egy csapattitkár nagy kincs a csapatparancsnoknak, aki ezeket a terheket átveszi.

Csapatkönyvtáros: A feladata könyvek karbantarása, fejlesztése. Milyen jó lenne, ha minden csapatnak lenne könyvtára, amelyet a cserkészek és vezetők is rendszeresen használhatnának.

Csapatpénztáros: A csapatkassza működtetése nem könnyű. Azok a kiadások, amelyek a nevelő munkát szolgálják, a csapat alapműködéséhez szükségesek, mind olyan pénzeszközöket igényelnek, amelyek előre tervezett módon rendelkezésre állnak, és felhasználásukban egyetértés van.

Csapaszertáros: Rendben- és karbantartja a csapatfelszereléseket. Ő adja ki, veszi vissza a sátrakat, konyhai felszereléseket stb. Tud előre tervezni, látja, hogy mik azok az eszközök, amiket hamarosan cserélni vagy bővíteni szükséges. Ezáltal folyamatos kapcsolatban van a csapatpénztárossal és a csapatparancsnokkal.

Tanácsadók: Érdemes felkérni a csapatban tanácsadókat, akik a csapatparancsnok mellett állnak, és támogatják munkájában, döntéseiben és elhatározásaiban. Akit erre a feladatra kér fel a csapatparancsnok, nagyszerű lehetőséget kapnak arra, hogy egyéni tapasztalatukból kiindulva megosszák azt, amivel támogathatják. Valamint az alázatra nevelésben is nagyszerű lehetőséget nyújt ez a megbízatás, hiszen a helyi vezetőnek tanácsot adni azt jelenti, hogy bár fontos a szava, nem ő lesz a színpadon, nem az ő neve kerül a lap aljára.

Csapatparancsnok-helyettes: A csapatparancsnok közvetlen támasza. Lehet korosztályokért, nevelésért, programokért, pénzügyekért stb. felelős csapatparancsnok-helyettes. Fő feladata saját területe koordinálása, a vezetők motiválása, bevonása.

7.3.3. A csapat közös alkalmai

A rajnál leírtak alapján a csapat szerepét alaposan át kell gondolni. Az őrsi kisközösségek és a raj mint azonos korosztályú cserkészek közössége a mozgalom alapját jelentik, és a Bi-Pi által elképzelt megvalósításának fő színterei. A csapat pedig háttérrel ad a nevelési munkához, mivel hasonló életvitelt folytató cserkészeket fog össze.

A csapatparancsnoknak a háttér megteremtésén, a „külsőgyeken”, a csapat stratégia végrehajtásán, az éves nevelési terv kidolgozásán stb. túl a legfontosabb szerepe a nevelési ív teljes időtartamának átlátása, és az egyes cserkészek nevelési íven való végigjuttatása.

Az év folyamán vannak olyan programok, amelyek a csapat közös eseményei. Nem minden programnak kell a teljes csapatot megmozgatni, és valljuk meg, nehéz is minden korosztálynak egyformán jó programot adni, amely még egyforma programot is jelent (pl. számháborúzni nem nagy élmény a cserkészeknek a kiscserkészekkel, akik még inkább az izgalom miatti hangoskodásban élik ki magukat, de nem is nagy kaland olyan vándorokkal, akik ezt már-már a legmagasabb mesteri fokon űzik).

A nyári táborok végeztével, amikor mindenki „hazaért”, túl van a nyaraláson, és ismét berendezkedik a 10 hónapos napirendjére, érdemes a csapatot összeszedni, és az eseménynaptárban jelzett évkezdő túrát megrendezni. A túra célja a közösen eltöltött idő egymásra fordítása, és a résztvevők élményközösségének megteremtése. Ezek fontossága akkor jelenik meg, amikor egymással akarunk dolgozni, mert van közös élményünk, van honnét elindulunk! Másfelől a csapat összehozása egy közös kezdőpont, amely megerősít mindannyiunkat, hogy igenis van kikkel és van kiért dolgozunk.

A cserkészcsapat legnagyobb ünnepe a közösséghez csatlakozó új cserkészek fogadalmötétele, és az azt megelőző próba. A próba, bár nem közös esemény minden korosztálynak, hiszen eltérő igényeik szerint eltérő keretekben adnak számot tudásukról, mind évközben, mind a próbázásra szánt alkalommal. (Pl.: a kiscserkészek egy keretmesés erdei útvonalon, a cserkészek egy keretmesés akadályversenyen, a kósza akár írásban, akár egyéni járőrben stb.)

A próbáztatás fenekestül felforgatja a cserkészeink életét. Hiszen a vezetőket bevonjuk a próbáztatás lebonyolításába (ők lesznek az akadályverseny állomásai), a cserkészeinket érdemes különböző időpontokra a helyszínre juttatni, hogy ne foglaljon le még több vezetői energiát az „örzésük” és a programbiztosítás számukra. Ezen felül a cserkészeink őrseiket elhagyva találkoznak a csapat többi tagjával, és estére már nagy zsidvásárnak tűnik különböző korosztályú cserkészeink jelenléte. Mindez azonban rendezett és emelkedett hangú bensőséges ünneppé változik a fogadalomtételre. A fogadalomtételen (ahol a kiscserkészek ígéretet tesznek) a csapat a lehető legtágabb közösségként jelenjen meg, mert közös ünnep ez. Akik már tettek fogadalmat, még ha nem is mondják hangosan a fogadalom szövegét, de megerősítik azt, és a maguk elköteleződésében ismét biztosabbá válnak! (Ezért is fontos, hogy minden korosztály újra és újra végiggondolja a fogadalmat és a törvényt!) A fogadalomtétel menetéről lásd a későbbi részeket.

A vezetői kör, amely lehetőség szerint maga is vezetői őr és közösség, a csapat irányításának egyik színterét jelenti. Azonban ez a közösség nem lesz közösség, ha meghaladja az őrnel leírt létszámot, ezért érdemes ak-

kor széttagolni. Az viszont biztos, hogy a csapat közös alkalmai között szerepelni kell a vezetők találkozásának. Évente két alkalommal biztosan találkozniuk kell, létszámtól függetlenül, az összes vezetőnek.

E két alkalom egyike a nyár vége, amikor a következő évi eseménynaptárat összeállítják, a következő nyárig tartó időszak nevelési ívét megfogalmazzák csapatszinten. Kidolgozzák az egyes korosztályok, rajok és őrök nevelési céljait, eszközöket és erőforrásokat rendelnek hozzá stb. Ez a találkozás elhagyhatatlan, és emberi oldalának különösen nagy jelentősége van, ahol a csapatparancsnok és a rajparancsnokok egymás felé is kifejezik köszönetüket az eddigi munkáért, valamint mindannyian hálával fordulnak a „bandavezér” szerepet betöltő őrsvezetők felé, akik sok időt töltenek a ránk bízott „kölykökkel”. Másfelől ez az a fórum, ahol mindenki őszintén elmondhatja, hogy mi történik vele, merre tart, miket tervez, mert ezek a tervek és állapotok erősen befolyásolni képesek a közös munkát.

A másik alkalom a tanév vége, amikor megismerik a vezetők, kinek hogyan sikerült megvalósítania a tervet, és ennek a hátralévő része, a tábor miként és hogyan illeszkedik ebbe a tervbe. Azért is kiemelten fontos ez a találkozás, mert a leginkább hatékony nevelési lehetőség a tábor, ahol a cserkész korosztály nevelésére 240 órányi folyamatos együttlétet kapnak a vezetők. Ez a nevelési alkalom jelentős előkészítést igényel, és nagy erőt hordoz magában, ahol láthatóvá válik a sok közös, de kisebb körben tartott megbeszélés eredménye, és megerősödnek a vezetők abban a nagyszerű közösségben, akikkel közösen tervezik és valósítják meg a csapat táborait. Itt lesz kézzelfogható a nevelési terv megvalósulása.

Minden egyéb találkozási lehetőség, program, esemény lehet csapatszintű. Azzal azonban számot kell vetni, hogy minden esemény megrendezése, megszervezése erőt, energiát, időt és lelkesedést kíván, és ha ezt a neveléssel foglalkozó vezetők csinálják, akkor nekik kevesebb jut a nevelésre, közösségépítésre, pedig ez a legelső és legfontosabb feladat.

7.4. A vezetői őr

A vezetői őr célja a csapat vezetőinek összefogása (operatív vezetői csoport), szakmai fórum létrehozása és a pihenési lehetőség megteremtése. Ennek a három szempontnak az őr életében egyszerre kell teljesülni, és mindegyiknek közel azonos súllyal kell latba esni. Mindezeknek olyan jellegűeknek kell lenniük, hogy a vezetőknek is vonzó legyen, az őr és a leendő vezetők számára is egyértelmű legyen a lehetőség, és érje meg az őr tagjának lenni.

A tagság, a bekerülés feltételei esetenként változhatnak a csapat döntése alapján. Lehet, hogy a képesítéssel rögtön bekerül valaki, de az is lehet, hogy csak jól végzett vezetői munkával lehet bekerülni. A tényleges megbízás és a munka azért fontos, mert a vezetői őr céljával nem összeegyeztethető az, hogy munka nélkül, vezetői feladatok ellátása nélkül legyen valaki tagja. A vezetői őr a kiégéstől akar megóvni, töltetkezési lehetőséget akar biztosítani. Ez a lehetőség nem annak kell, aki nem dolgozik vezetőként, hanem annak van szüksége rá, aki ténylegesen vezetői munkát végez, aki dolgozik.

A vezetők összefogása fontos operatív tényező is. Egyrészt a csapat életét érintő események és döntések meghozatalához kell egy több szempontot is mérlegelni tudó fórum, ahol mindenki véleménye megjelenhet (a nem vezető cserkészek véleményét a(z) (őrs)vezetője képviseli). Ez azt jelenti, hogy a problémák, kérdések felszínre kerülnek, alaposan megbeszéljük, majd az arra illetékes személy dönt az elhangzottak alapján. Mindezek mellett ez az információáramlás egyik legjobb ellenőrzési lehetősége (mert sajnos az információk torzulnak, de itt mindent meg lehet kérdezni), valamint az információk továbbadásának színtere.

A vezetői őrsnek szakmai fórumnak is kell lennie, ahol a vezetők problémáikban segítséget tudnak kérni a tapasztaltabb, régebb óta vezetőktől, és módszertani fejlődési lehetőséget tud biztosítani nekik a közösség. Itt nincsen cserkész tudásbeli képzés, csak vezetői kérdésekről van szó.

Az őrsi kereteket és külsőségeket a vezetői őrsnek is meg kell jeleníteni, tehát olyan neve legyen, ami kifejező, jelentést hordoz a tagjai számára stb. Legyen indulója, zászlaja, jelvénye, beavatása, amelynek körülményei titkok. A titkos szertartás jelentősége a közös élményben gyökerezik.

A tagság, az érdem, hogy elérte a bejutás lehetőségét, nem évül el, aki bekerült, örökre tagja marad a vezetői őrsnek. Természetesen ez egy idő után, amikor az aktív vezetést befejezi, már nem rendszeres részvételt jelent.

7.5. Csapatprogramok

A csapatprogramok egyik legnagyobb vonzereje, hogy van a csapattagok között valamifajta láthatatlan kapocs, egy eszmei egység, amely a vezetők és a cserkészek, a más korosztályú cserkészek és a nevelési kereteket keresztül-kasul behálózó kapcsolatok révén a csapattagok között áll fen. Találkozás más korosztályokkal, amely egyfajta mágnesként vonzza a cserkész életúton a kisebbeket a nagyobbak közé. A kisebbek bepillanthatnak a nagyobbak munkájába, ők pedig visszanezhetnek a kisebbek életébe (amelyet nagy valószínűséggel ők már átéltek), és kölcsönös vonzalmat hoznak létre: ők lesznek a „kicsiknek” a vonzó példa. Ezért fontos, hogy a csapatban az egyes korosztályok munkái láthatóak és vonzóak legyenek – a korosztály tagjainak és a többieknek is.

A csapatprogramok motivációt jelentenek a fentiekén túl abban is, hogy az űrs (amely minden héten találkozik) és a raj (amely az azonos korosztályú cserkészeket jelenti, és minden évszakban közösen megy portyára) keretein túl is lássanak. A cserkésztestvériség megélésének kis egységei az űrs és a raj, de a csapatnál már előkerülnek a szinte idegen, de mégis ismerős cserkészek. Akiknek a csapatszám egyezik a cserkészével, de még sincsenek szoros kapcsolatban. Amikor a csapatból valaki olyan megbízatást kap, amely alapján a neve a csapaton túlra is eljut, mert munkájára büszke lehet az MCSSZ, akkor a csapattagok is büszkén látják a csapatuk számát az illető neve mögött. Az „ezt is mi csináltuk” érzése tölti el őket, és erősíti azt a cserkésztestvériséget, amely az űrstől kezdve táguló köröket jelent.

Emellett a csapatban uralkodó szellem nehézséget is jelenthet. Sok esetben azért halad nehezebben a cserkésznevelés, mert a csapatokban vannak kialakult jó vagy rossz szokások, amelyeket nem könnyű újragondolni, értő szemmel és füllel ránézni, meghallgatni, és a helyes következtetések levonását követően bölcsen változtatni. Ez a vezetők közös felelőssége, amelyben helyesen kell a cserkészeknek átadni a szokásokat. A cserkész a csapaton túlra is ellát, ahogy növekszik, és ha nem tud utánanézni, hogy a csapatában valami miért van úgy, ahogy van, akkor erősen megkérdőjeleződik benne a megszokott dolgok helyessége.

A csapat egyik legnagyobb értéke a közös múlt és a közös jövő. A közös múlton nem tud már változtatni senki, de a tettek, a helytállások, a csapat hősei (akár egy *Jó munkáért!* érdemrend, akár sokkal nagyobb tett) erősítik a csapathoz tartozás fontosságát és eszméjét. A nevelésben fontos és nagy szerepet kapnak azok az értékek, amelyek a múltban gyökereznek, és kiállták az idők próbáját. A csapat története az adott környezetben való helytállása olyan cserkészeket mutat be, akik a cserkészeszményt kívánták megvalósítani, és az adott helyzetben ilyen vagy olyan cselekedettel tették ezt az eszményt elérhető és megvalósítható példává.

A csapat jövője összetettebb ennél. A csapat mint a helyi közösségekkel kapcsolatban álló közösség, az elvárásokkal szembesülve keresi a maga helyét és lehetőségeit. Miközben helyi szinten az egész cserkészlet (mind a mozgalom, mind a szervezet) képviselője, így annak értékeiből nem tehet engedményt, aközben a lehető legjobban itt látható, milyen érdeklődések, igények jelentkeznek, amelyekre valamilyen módon választ kell adnia. A válasza lehet az is, hogy ez nem a csapat feladata (pl. politikai pártok ifjúsági tagozatának utánpótlása), és lehet az is, hogy támogatóan vesz részt, de nem az egész az ő ügye (pl. vallásosság elmélyítése a gyülekezetben). Vagy az, hogy ez a miénk, és ha valaki részt akar venni benne örömmel várjuk (pl. a plébániai közösségek tábori felszereléseinek megosztása, fejlesztése).

7.6. Körzeti, kerületi programok

A cserkészlet nevelőmunkája helyi közösségekben valósul meg, ám fontos, hogy a csapatok ne elszigetelten folytassák e tevékenységüket. A szűkebb környezettel való kölcsönhatáson túl a cserkészcsapatok részei a szövetségnek, és lényeges, hogy ez élő kapcsolódást jelentsen. A Magyar Cserkészszövetség nem különálló, önmagukban elzártan működő csapatok halmaza, hanem egymást ismerő, **egymással kölcsönhatásban lévő makroközösség**.

Ahogy az űrszervező sincs csupán önmagára utalva munkája során, úgy a cserkészcsapatok működése sem jelenthet izolációt, magára hagyatottságot. A szövetséggel és annak egységeivel való kapcsolat megvalósulhat egyéni szinten is (vezetőképző táborokból, konferenciákról, közgyűlésekről való ismeretség révén), ám lényeges, hogy a csapat is tudatosan tájékozódjon a tágabb cserkészkörnyezete iránt.

Egyrészt a csapat közösségileg és szakmailag is sokat profitálhat (ismeretségek, barátságok, működő példák, módszertani ötletek) a más csapatokkal való együttműködésből, másrészt eme programok a tagok számára is megmutatják a cserkészlet átfogó, nagy testvéri közösségét.

A legtöbb esetben e cél megvalósulását a körzet/kerület biztosítja, az egy földrajzi régióban, egymáshoz közel működő csapatok átfogó egysége. E programok akár alkalmoszerűek, akár rendszeresek (például közös táborozás) lehetőséget kínálnak a csapat erőforrásain túlmutató vállalkozások (szociálismunka, önkormányzattal való együttműködés) véghezvitelére.

A körzetben és a kerületben alapvetően sok szempontból hasonló környezetben működő csapatok dolgoznak együtt. A kerületi és körzeti programok azért is sokat adnak, mert:

- könnyen elérhetőek, hiszen nem kell az egész országot átutazni értük, azaz szinte helybe jönnek,
- a helyi igényekhez igazodnak megvalósulásukban.

Érdemes élni velük, és az igényeket jelezni, mert annál közelebbi lehetőség nincsen, mint amit a csapatokhoz legközelebb álló felettes szervezeti egység tud nyújtani.

Mindezek mellett a csapatokban dolgozó vezetőket tehermentesíti az erőforrás-megosztás, amivel a kerület vagy a körzet élni tud. Könnyebb egy program megszervezése, ha nem egy cserkészcsapatra jut az egész szervezés. Ez azt is jelenti, hogy a vezetők több energiát tudnak a közösségépítésen keresztüli nevelésre (őrsvezető) és a tudatos nevelésre (rajparancsnok) fordítani, mert nem az viszi el az idejüket, hogy a programot megszervezzék, hanem sokkal kevesebb energiát felemésztve a saját nevelő munkájukba beillesztik a lehetőséget, és gazdagítják azt általa.

Az azonos körzetben és kerületben lévő cserkészek könnyebben tudnak egymással találkozni a fizikai közelség okán, de emellett fontos, hogy a közel azonos életkörülmények között élők egymást is tudják segíteni a maguk tapasztalataival, lehetőségeivel, kapcsolataival. Ehhez elég közel vannak még a cserkészekhez is, sokszor közelebb, mint a központ a csapatokhoz.

7.6.l. Szakági, szövetségi, szervezeti, nemzetközi programok

Minden olyan program, amely a kerület felett valósul meg, sokkal inkább lehetőség immár. A központ nem tud minden egyes cserkésznek személyre szabott képzést adni, de tudja segíteni a vezetőket, hogy személyre szabott nevelési programmal támogassák a cserkészeket. Emellett a tömegeket megmozgató rendezvények nem az egyes cserkészeknek, vagy valamilyen szakterület felé érdeklődő cserkészeknek szólnak, hanem lehetőségeket adnak arra, hogy az egyes cserkészek az egyéni érdeklődésük alapján megvalósítsanak valamit, ami számukra fontos. Legyen az a dzsemborin való részvételtől egy szakági különpróba letételéig bármi.

Mindez a nevelő vezetőknek energia-, idő- és pénztakarékos megoldásokat kínál, amivel tudnak élni – és viszszaélni. Ezek a programok nem pótolják a korosztályi munkát, nem adnak nevelési ívet és nem az egyénekre összpontosítanak, hanem egy színes „étlapot” kínálnak a vezetők és a cserkészek felé, akik a maguk ízlése szerint választanak belőle. Ebben viszont elengedhetetlen a vezető szerepe, akinek tudnia kell, hogy a nevelési ívben kinek mire van szüksége a teljes ember nevelésén keresztül a cserkészszemélyhez való közeljutásban. Egy néptáncos együttesben évek óta táncoló cserkésznek a regőstábor kisebb kihívás, mint egy eü különpróba. Ebben kell a vezetőnek bölcsnek lenni, hogy a helyes irányba mozdítsa, terelje a cserkészét.

Minden ilyen találkozási pont, rendezvény, esemény fontos nevelési alkalom a társas terület fejlesztésében. Persze ebben a legnagyobb kihívást a nemzetközi rendezvények jelentik, ahol ki kell állni egy nagy közösség nevében, képviselni azt, és közben úgy jelen lenni, hogy a személyes meggyőződés, a nemzeti tudat és a nemzetközi testvériség kellőképpen egyensúlyba kerüljön. Azonban kisebb léptékekben is van kellő tennivaló ilyen téren – sokszor ott is, ahol egységet vélünk: pl. a határon túli magyarsággal, vagy a főváros–város–vidék ellentétekkel kapcsolatosan.

Egyes korosztályoknál, a kósza és vándor korosztályban főként, a kinyíló világ egyre több lehetőséget tartogat a cserkészek számára. Az ilyen rendezvények megismertethetnek velük más kultúrákat, szemléletmódokat, megfigyeléseket, valamint lehetőséget adnak számukra, hogy a tudásukkal kiálljanak mások elé, és kipróbálják magukat más környezetben. Mindezek mellett igen nagy kitekintést adnak a raj világán túlra, ahol viszont sokféle tapasztalatot tudnak megmutatni akár a saját gyakorlatukból, akár a rajuk útjain szerzett tapasztalataikból. Mindezek a találkozási lehetőségek nagyszerű alkalmat adnak arra, hogy a megszerzett nyelvismeretet próbára tegyék, élőben tapasztalhassák meg a nyelvtudás előnyeit és örömeit, és általa kapcsolatot teremthessenek másokkal. A nyelvtanulás kölcsönösen érdekünk, az egyénnek, a cserkésznek és országunknak is! Nem véletlen, hogy a különpróbák között kiemelt helyen szerepel a nyelvtanulás, és a nyelvtudás jelvénye is kiemelt, nem az általános különpróbajelvény.

A szakágak olyan területeken adnak lehetőséget a cserkészeknek önmaguk kipróbálására, amelyek gyakran meghaladják a rajvezetés vagy a csapatvezetés kereteit. A szakágak ismeretanyagának átadásához már szükség van a szakági közösségre, közegre, valamint különlegesen képzett vezetőkre és felszerelt képzési helyre. Azonban a szakág már olyan mélységű azonosulást kíván, amely a cserkész életformát is alakítja – a szakági életforma lesz az, amelyet a cserkész él. Ez azonban nem szakadhat el a cserkészettől, amíg a cserkészeten belül van a helye.

Az MCSSZF tagszövetségekkel való együttműködés izgalmas lehetőségeket tartogat, ahol nem kell különleges nyelvtudás sem. Bátran használjuk ki a lehetőséget, hogy a történelmi Magyarországot bejárjuk, s mindenhol barátokkal, testvérekkel találkozhatunk. Jó lépés az első államhatáron túli lehetőségként kihasználni ezt a kapcsolatot.

Emellett érdemes a testvér őr, raj, csapat gondolatát is felvetni, hiszen kölcsönös gazdagodást élhetünk meg az ismeretségek által.

7.7. Kiscsapatok korosztályos nevelése (Dunakanyar-modell)

Számos esetben a csapat létszáma, a vezetői kör mérete nem teszi lehetővé, hogy minden korosztálynak külön eseményeket szervezzék a csapat. Így lenne a nyári tábor, vagy a portya egy-egy korosztályra kitalálva, a többiek által átélve – de nem rájuk szabva.

Ennek feloldását látjuk az ún. „Dunakanyar-modell” működtetésében. Vegyünk egymástól nem túl távol lévő, kis létszámú csapatot. A csapatok szövetkeznek, mint egy körzet, és a korosztályi nevelés érdekében erőforrásait megosztják.

Az évközi, heti programokat a csapatok magukban élik meg. A heti rendezvényeknek, a település életében való jelenlétnek, a szentmisék és istentiszteletek tevékeny részeseinek lenni helyben van értelme. Hiszen a helyi közösség szövetében van helye a cserkészcsapatnak, mert a neveltjeinket a helyi közösségben való helytállásra neveljük.

A kiscsapatok életében tehát az a fajta együttműködés hatékony, amelyben a nagyléptékű feladatokat megosztják egymással. A Dunakanyar-modell szerint a szomszédos csapatok összefognak, és egy-egy csapat egy-egy korosztály táborát szervezi meg. Ezt a forgó rendszert mutatja a következő táblázat:

	2112. sz.	2589. sz.	2365. sz.	2145. sz.
A év	kcs	cs	k	v
B év	cs	k	v	kcs
C év	k	v	kcs	cs
D év	v	kcs	cs	k

Így A évben mind a négy csapat minden kcs-ja a 2112. sz. cserkészcsapat által szervezett kcs tanyázásra megy. Cserébe a csapat cserkészei, kószái és vándorai kapják meg a saját korosztályi táborukat a többi csapat által szervezett korosztályi táborban. S a következő évben forgás.

Így minden csapat csak egy nyári táborért felel, egy tábor megszervezésére fordítandó energiát kell belefektetnie, és minden cserkésze megkapja a korosztályi táborát.

Természetesen ehhez nagyfokú bizalomra és együttműködésre van szüksége. Erről szól a körzeti élet.

7.8. Intenzív nevelési alkalmak

7.8.I. Túra, portya

A túra két napos vagy két napnál rövidebb ideig tartó, de emberi teljesítményt igénylő cserkész-természetjárás. A portya létszámtól független cserkészközösség háromnapos, vagy tizenkét cserkésznél kisebb létszámú cserkészközösség két napnál hosszabb tartamú természetben való cserkészélete.³¹

³¹ A Magyar Cserkészszövetség Táborozási Szabályzata, 2010.

A túra és portya egy olyan együttlét, amikor hosszabb időt töltünk együtt. Ennek következtében amellet, hogy egy jót túrázunk, és testünket neveljük (akár erősítjük, akár mást teszünk), sok más nevelési lehetőség is adódik.

A testi nevelésen túl a lelki nevelés nagyszerű területe, hogy rácsodálkozzunk Isten teremtett világára, és az Isten által teremtett ember alkotóképességére – akár a természetben járunk, akár a civilizációban.

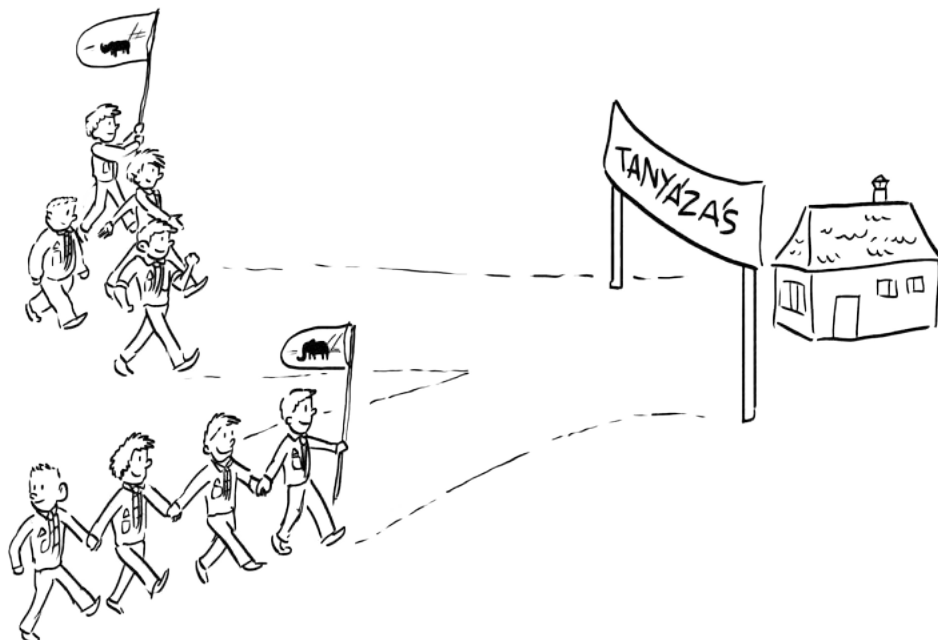

A közös túrán a közösségi terület is erősen fejlődik, hiszen akár csak a saját őrünkkel, akár a rajjal közösen túrázunk, a közösség egésze lesz az a keret, amelyben gondolkodunk.

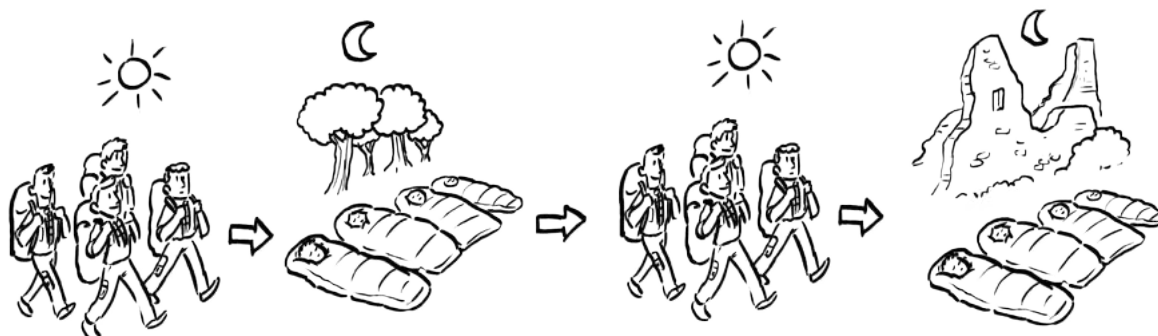

7.8.2. Tanya, tábor

A tanya és a tábor (korosztályában tér el, de alapvetéseiben azonos – ezért tábor szóval jelöljük mind a kettőt a továbbiakban) egy összefüggő, intenzív nevelési alkalom. **A tábor egy 5-30 napos, a cserkészek önálló erőfeszítéséből létrejövő közösségi együttlét, amelynek célja, a tábor sajátosságait kihasználva, a cserkésznevelés céljához való hozzájárulás.** A tábor határai azért fontosak, mert esetenként a sokféle körülmény befolyásolhatja azt, miként alakul ki a tábor. Egy kósza korosztály 5 napos mozgótábora célja szerint ugyanolyan hatásos és eredményes, mint egy dzsemborin részt vevő raj 2+10+13 napos (odaút+dzsembori+utazás a fogadó országban) jelenléte. Nagyon fontos, hogy a tábor a cserkészek erőfeszítései nyomán jön létre. Tehát nem egy kész táborhelyre költöznek be egy időre, vagy kiszolgáló személyzettel rendelkező szállóban töltenek el időt a maguk örömeire, hanem maguk teremtik meg a tábort. Természetesen a tábordíj beszédével a tábor anyagi alapjait teremti meg a vezetés, azonban érdemes ezt is a korosztályi munkába valamilyen módon beépíteni. Főként egy nemzetközi út esetében, ahol a pályázástól kezdve a kis munkákon át bármivel hozzá tudnak tenni a cserkészek az anyagi alapok előteremtéséhez.

A táborozás egy közösségi létforma, ahol mindenkinek van munkája, feladata, és a közösség közös erőfeszítései teremtik meg annak minden kényelmét és szükségletét. „Egy cserkész nem cserkész. Egy cserkész Robinson.” Az egyedüli túlélőtábor az egyénnek izgalmas, kihívást jelentő alkalom lehet, de nem közvetlenül szolgálja a cserkészzet célját. Megfelelő korosztályoknál, megfelelő keretek között jó eszköz lehet egy-egy ilyen képzés, próbatétel, de nem önmagában. A közösségi együttlét lehetőséget teremt arra, hogy a megvalósuló tábor az adott korosztály igényeire adjon választ, a korosztályt alkotó cserkészek fejlesztésében jó eszköz legyen, és a nevelésükben a legjobb eszköz, mert egy hosszabb időtartamon keresztül kap a cserkészvezető lehetőséget arra, hogy a cserkészszemély felé közelítse a cserkészeket. A közösségi létből fakadóan mindenkinek lehetősége van magát próbára tenni mindenféle szerepben (pl. őrseget állni), ugyanakkor elmélyítheti tudását abban, amiben többre vágyik (pl. a gyógynövényes különpróba letételéhez a táborban is gyűjt gyógynövényeket). A közösség kiegyensúlyozza az egyének egyszerű, egymás mellett létéből fakadó hiányosságait, és bár lehetőséget kap az is a főzésre, aki nem a legnépszerűbb szakács, a napok többségében azonban azok főznek, akik tényleg tudnak jól főzni.

A tábor a cserkészélet egyik legnépszerűbb terepe a cserkész helytállására. A tábor egy folyamatos próba a lelkiségből, az érzelmekkel való bánásmódból, a test fejlesztéséből, a tudás elsajátításából és kipróbálásából és a társas együttlétből. Az EINK minden területét érinti, ezért a legjobb alkalom arra, hogy a cserkészeket fejlesszék a vezetők. A tábor célkitűzései között ezért szerepelnie kell mindazon céloknak, amelyek a nevelési tervben megjelentek, és mindezek eszményi megvalósulási helye a tábor. Így a tábor nemcsak pihenés és közösségépítés lesz, hanem egyszerre lesz az egész ember nevelésének terepe. Ezért is fontos, hogy a tábort a vezető illessze a nevelési folyamatba, és a munkaterveit, nevelési terveit úgy dolgozza ki, hogy a tavaszi próbátatást követően is legyenek őrsi és raj alkalmak, amelyek a tábor előtt a táborra készítenek fel, a tábor után pedig lehetőséget adnak a képzésre, közösségépítésre stb. Ezek ugyanolyan fontos elemei a nevelési tervnek, mint a kiképzési anyag, a közös ünnepek, a fogadalomtétel vagy az őrsgyűlés. Emellett elengedhetetlenül fontos a tábort utólag értékelni és a célja szerint megvizsgálni: a létrejött tábor miként kapott helyet a nevelési terv megvalósulásában.

A tábor adja a legnagyobb lehetőséget arra, hogy a közösség előtt sor kerülhessen a cserkészek tehetségének kibontakoztatására, a tábor keretei között az önmegvalósításra, az önkifejezésre. A tábor napirendjét végiggon-
dolva a szolgálatvállalás kedvessége és áldozathozatala, a napi programok megtartása, az egyéni képzéseken való részvétel, az építkezés, a tábortűz vagy az éjjeli őrség, mind remek alkalom arra, hogy mindenki megtalálja a számára leginkább kedves kifejezési formát. Ugyanakkor a vezetőnek oda kell figyelnie arra, hogy a cserkészek ne egy-egy területen legyenek otthon, hanem a tábor megerősítse azt, amiben otthon vannak, és támogassa azt, amiben kevésbé fejlettek.

A tábor nagyszerű lehetőséget ad arra is, hogy raj-őr-raj (RÖR) rendszerben legyenek a cserkészek. A rajke-
retekben nagyobb létszámú játékok játszhatóak, feladatok hajthatóak végre, míg az őrsi keret megadja az intimitást a személyes kapcsolatok és a személyre szabott fejlesztés teljessé tételéhez. Mindezek mellett a cserkészek megtapasztalhatják az egyén, a kisközösség és a korosztály egyénenkénti és közös teherelosztását, teljesítőképességét és eredményességét.

Háttériorodalom:

Atkinson-Hilgard: *Pszichológia*. Osiris Kiadó, Budapest, 2005.

Baden-Powell: *A cserkészvezető*.

Bakay Kornél: *Ragyogj cserkészliliom!* Metrum Kiadó, Budapest 1989

Balla Dezső: *Őrsvezetői notesz*. Hatodik kiadás, MCSSZ, Budapest, 1943.

Bodnár Gábor: *Cserkészkönyv I.* MCSSZ, Budapest, 1969.

Michael Cole-Sheila R. Cole: *Fejlődéslélektan*. Osiris Kiadó, Budapest, 2006.

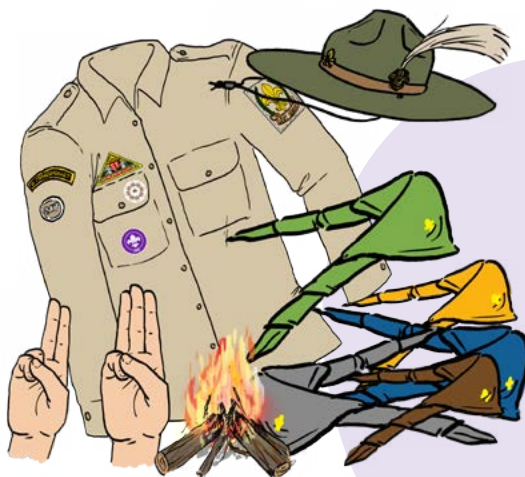
8. A cserkészzet sajátásaiban rejlő eszközök

8. A cserkészzet sajátásaiban rejlő eszközök

„Miért tekinthetjük a természetjárást a cserkészzet kulcstevékenységének? Ez az a kérdés, amelyik megkülönbözteti a cserkészteket a szokásos fiúegyesületektől. Könnyű válaszolni rá, nemcsak arra akarjuk megtanítani fainkat, hogyan éljenek meg, hanem arra is, hogyan éljenek – azaz hogyan élvezzék, magasabb értelemben, az életet.”

(Baden-Powell: A cserkészvezető)

A cserkészzet sajátos eszköztárában különösen nagy hangsúlyt kapnak azon elemek, amelyek kifejezik értékeinket, alapelveinket. A napi jótett, a jelszó és köszöntés, a cserkészjelvény, a cserkészjel, az egyenruha mint nevelési eszköz szerepelnek az eszköztárunkban. Ezek a cserkészzet szellemének külső jelei. Mint minden közösségnek, a cserkészzetnek is vannak olyan közösségi jelei, érintkezési formái, melyek jelzik **a közösség együtvé tartozását**, egységét.

Napi jótett: a cserkészttörvény 3. pontja önmagáért beszél „A cserkész, ahol tud, segít!”, ezt, gyakorlását folyamatosan, minden pillanatban tenni kell. Még fontosabb a fogadalom, amely egy életre szól; „(...) Minden lehető megteszek, hogy másokon segítek. (...)”. A tudatosan végzett napi jótett később rutinná válik, és a vezetői példamutatás alapja lesz. (A napi jótetre emlékeztet a nyakkendőnk végére kötött csomó.)

Jelszó és köszöntés: „Légy résen!": állandó figyelmeztető a kötelességteljesítésre, segítőkészre, törvénytartásra, önnevelésre. „Jó munkát!": a mindennapos életben a feladatokat elvégezni csak megfelelő hangulatban, odaadással lehet, erre bízta. A köszöntésre válaszként elhangozhat maga a köszöntés, a jelszó, vagy bármilyen más köszöntés, ami ide vág: „A legjobbat!", „Megteszem, ami tőlem telik!", „Tedd, ami tőled telik!", „Bízatsz bennem!", „Bízom benned!".

Cserkészjelvény: a helyes utat mutató nyílhegy. A fogadalomra emlékeztet a három ága: a kötelességteljesítésre, a törvénytartásra és a segítőkészre. A Szent Korona fogja össze. A lilium a térképekről származik, ami a helyes utat jelképezi.

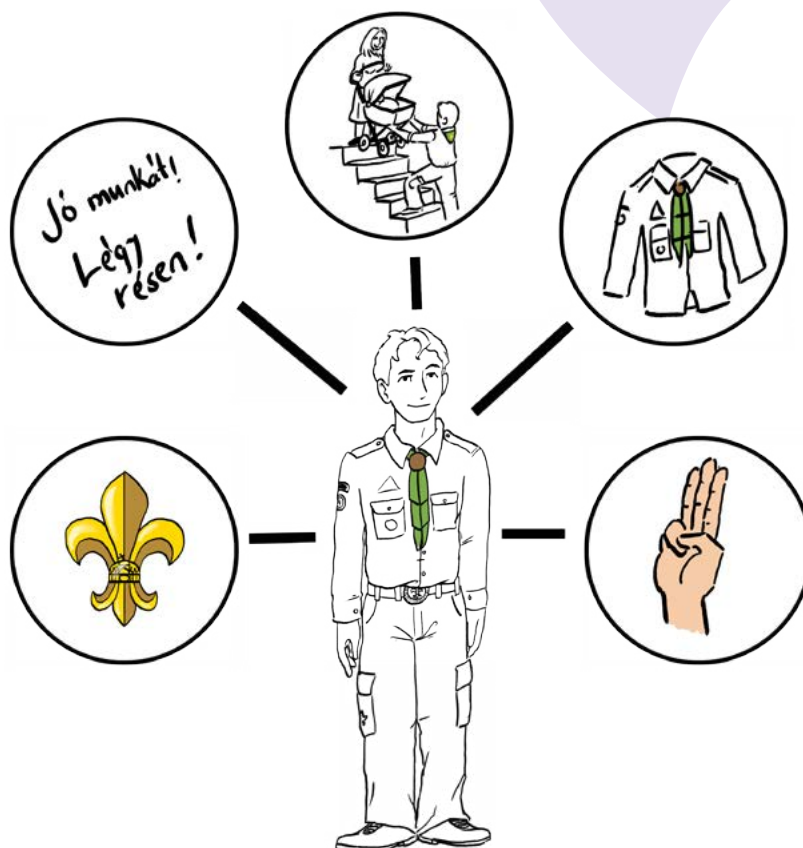
Cserkészjel: a tisztelgésre emelt három ujj, amely a kötelességteljesítés három irányára emlékeztet: Isten, haza és embertárs iránti kötelességek. De a kisujjunkra tett hüvelyujjunk azt is kifejezi, hogy a nagy megvédi a kisebbet, illetve indulataink leszorítására, legyőzésére is emlékeztet.

Egyenruha: hordása tartást ad. Mindenki számára láthatóan jelzi a cserkészek közösségéhez való tartozásunkat, azon belüli hovatartozásunkat, de egyben megkülönböztet minket más országok cserkészeitől is.

Fontos, hogy amennyire a vezető alkalmazza ezeket a „külső” jeleket, csak úgy várhatja el azt vezetteitől is. Ezért a cserkészületünket kifejező legszorosabb eszközeink rendszeres megjelenése és használata erősíti az általuk kifejezett értékeket. Jelszó és köszöntés a mindennapos életben, civilben is, következetesen és rendszeresen, minden találkozáskor elhangozhat.

8.1. A cserkészközösség részévé válni - beavatások, szertartások a cserkészletben

Ma sok szervezet, közösség alkalmazza a beavatást mindenfajta cél és tartalom nélkül, pedig ennek, mint rítusnak egyik eredeti és lényeges funkciója az egyén életének (társadalmi helyzetének megváltozása okán, teljesítménye, életkora stb. miatt) megváltoztatása volt. A cserkészletben minden beavatás az egyént a közösség tagjává emeli, mindezt egy egyszeri és emlékeztető szertartás keretében. Fontos a beavatás jelentését és szinonim fogalmait is világosan meghatározni, hogy tudjuk, melyik formáját érdemes alkalmazni a cserkészlet különböző szakaszhatárainál.

Elköteleződést jelent az egyén oldaláról egy értékrend, egy eszmerendszer és egy életforma mellett. Elköteleződést jelent a közösség oldaláról az egyén, az ő személyes boldogsága és fejlesztése, a „boldogulás ösvényére” vezetése és az érte való felelősség mellett.

Az elköteleződés szintjei jelentősen eltérnek egymástól, mind kifejezésükben, mind háttérükben. Az **avatás** egy kötelezően „átélendő, nem választható aktus, amikor az egyén egy újabb állapotba lép”.

Az ígéret kinyilvánítja, hogy tevője valamit megtesz, valami szerint cselekszik. Ez viszonylagos, a behatárolása is képlékenyebb időben, és emiatt nem is egy „örökérvényű” elköteleződést hordoz magában, hanem szóbeli kötelezettségvállalást (pl. szerződéskötéskor tett ígérek). Az ígérek gyakran feltételesek – ha ez bekövetkezik, akkor azt megteszem.

A **fogadalom** ünnepélyes ígéret valaminek teljesítésére, megtartására, általában Istenre való hivatkozással (pl. szerzetesi). A fogadalom egy nagyon komoly, örökérvényű elköteleződést jelent valamely értékrend mellett, és általában egy felettünk álló erőnek tesszük, azaz „tanúm az Ég”, és Vele kell elszámolnom arról, miként és hogyan tartottam meg.

Az **eskü** Istenre mint tanúra vagy valamilyen szakrális szereplőre hivatkozó ünnepélyes kijelentés (pl. házastársi eskü).

Az **avatás** egy bekerülési rítus, általában nem cselekvő alannyal – inkább a beavatás tárgya a beavatandó. Az ígéret, a fogadalom és az eskü elköteleződést jelent valami mellett.

Mi, cserkészek is igen sokféle beavatási rítust alkalmazunk az ígéret- és fogadalomtételtől kezdve a korosztályi váltások határán lévő beavatási szertartásokon át a keretmesés névadásokig mindenféle helyzetben. Célunk, hogy jelezzük cserkészeinknek, közénk tartoznak, befogadjuk őket. A befogadás révén kötelezettségeket és „kiváltságokat” kapnak, és ezeket megosztjuk velük (pl. a fogadalomtételkor kötelezettség a törvénytartás, és kiváltság a teljes egyenruha viselésének joga). A beavatással elismerjük a teljesítményt, a küzdelembe fektetett energiákat és azt, hogy közös titkainkat, tudásunkat magáévá tette, így a közösség teljes jogú tagja immár. A beavatáskor megerősítjük a kölcsönös bizalmat és egymásra hagyatkozást (mert a vezető felelősséget vállalt érte, hogy alkalmas a beavatásra; a cserkész pedig bíz a vezetőjében, akivel együttműködik). A beavatásoknak fontos része, hogy értelmes engedelmességgel élményhez juthat a közösség is, és a beavatandó személy is. Semelyik beavatás nem lehet csak valakiért, valakiról szóló. Minden beavatáson a megjelent, már beavatott

résztvevők egyfajta példát adnak a most beavatandóknak, hiszen valahová bekerül(het)nek, a már beavatottak csoportjába kerül(het)nek be, akiket ismernek és tisztelnek, szeretnek.

A jó beavatás egyértelmű teljesítményhez kötődik. Mindkét fél tudja, mit kell teljesíteni, hogy elismerjék, és felvegyék közösségükbe. Maga a szertartás a közösségnek egyértelmű, megszokott, míg az új tagoknak személyre szabott, azaz különleges élményt jelentő. A szimbólumok, amelyek összekötnek, a közös titkok részesévé teszik a beavatandókat. Ezek a szimbólumok, vagy ezek egyes részei megjelennek a beavatást követően azokon, akik átléptek egy másik állapotba, átestek a beavatáson. A szertartások átélhetőségét, hatásosságát jelenti a misztérium, a beavatás titkossága. Ez erősíti a beavatottak számára részvételük fontosságát, és érdeklődővé teszi a kívülállókat – ez az egyik titka a vezetőképzőknek is: titkok lengik körül, és az igazságot csak az tudja, aki elvégezte.

A beavatás révén a beavatottak között olyan összetartó erő jön létre, amely egymást is felelősségre hívja. A beavatás része valamilyen módon az egyedüllét (amikor a beavatásra váró utoljára végiggondolja, akarja-e a beavatást, és újra végiggondolja, mivel jár mindez), része a közösség részvételének rítusa (pl.: minden beavatott már várja őket, vagy a végére érnek oda stb.), része annak kinyilvánítása, hogy önkéntesen történik vele mindez, és akarja is.

A férfivé és nővé válás útjának jelentős állomása minden beavatás, amely arról szól, hogy még komolyabban vesszük cserkészünket. Amikor ígéretet vagy fogadalmat tesz a cserkész, újabb korosztályba avatjuk be, és amikor a velük való együttműködésünk keretei változnak, akkor minden esetben közelebb kerül a céljához. Ezért fontos, hogy a beavatások ennek a magasztos célnak feleljenek meg, és folyamatos fejlődést mutassanak.

8.II. Fogadalmaink és beavatásaink

8.II.I. A cserkészek fogadalmai

„Ezt a fogadalmat nagyon nehéz megtartani, de ez egy nagyon komoly fogadalom, és mindaddig nem cserkész a fiú, amíg mindent meg nem tesz, hogy fogadalma szerint éljen.”³² (Bi-Pi)

³² Bi-Pi: *Cserkészlet fiúknak*. MCSCSSZ Budapest, 1994. 20. o.

A Magyar Cserkészszövetségben négyféle „fogadalmat” ismerünk: a kiscserkészek ígérete, a cserkész korosztály életét meghatározó fogadalom, a felnőttcserkészek életviteléhez igazított fogadalom és a tisztek fogadalma.

A kiscserkész ígéret korlátozott időre szól, rövid és egyszerű, a kiscserkészek életkorának megfelelő.

A cserkészfogadalom szövege tulajdonképpen a törvény megtartását tartalmazza, kiemelve a 2. és a 3. pontját. Letétele alapvetően fontos a cserkésznevelés szempontjából. A cserkész ezzel önálló, akaratlagos lépést tesz saját önevelése útján, formálisan és nyilvánosan kifejezi, hogy maga is ezen az úton szeretne járni. Nincsen „cserkésszé avatás”, a cserkészeket nem avatják, ők fogadalmat tesznek.

A mesterek/bölcsek – cserkészfogadalmuk megújítása mellett – a cserkész törvénynek a társadalomban való képviselését és a nemzethez való hűséget fogadják meg. Nem csupán egyéni életükben kívánják a cserkészességet megvalósítani, hanem környezetükében is erre törekcsenek. A jóért munkálkodó „hálót” építenek a többi cserkésszel.

A tisztjelölt a tiszti fogadalom letételekor a felnőtt fogadalom vállalásai mellett nevelői munkára kötelezi el magát. A szöveg a nevelői munka legfontosabb személyes elemét, a példamutatást emeli ki.

A fogadalom szövegét (ahogy a cserkész törvény pontjait) tudni és értelmezni kell (korosztályának megfelelő szinten). A fogadalomtétel azonban az esemény élményszerűsége miatt mélyebben megélhető, mint a törvény pontjai. A fogadalom ideális esetben meghitt viszonyt teremt a tiszt és a cserkész között, ez a nevelőmunka alapját jelentő bizalom egy fontos eleme lehet. A fogadalom letételével a cserkész felettesének is fogadja a tisztet. A fogadalom beavatás is, a cserkész közösségbe való befogadás; tehát nemcsak a tiszt és a cserkész ügye, hanem az egész közösség is. Így a közösség jelenléte elengedhetetlen a fogadalomtételnél.

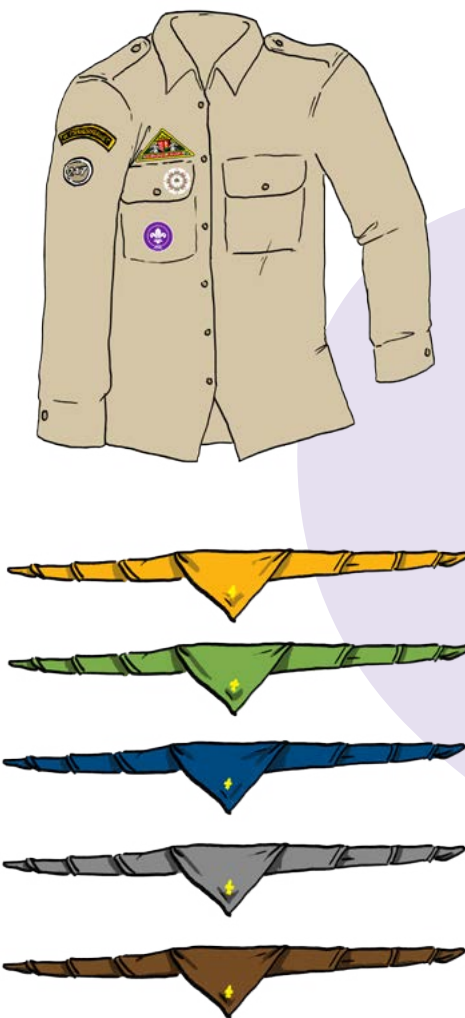
A fogadalomtételt hét elem jelenléte teszi teljessé (egyik sem hagyható el):

- legyen jelen a befogadó közösség – cserkészek esetében legalább a raj – és a közösség vezetője;
- tiszt vegye ki a fogadalmat;
- közös részvétel az imádságban;
- a cserkész törvény hangozzon el;
- a cserkészjelölteket kérdezzük meg, akarnak-e fogadalmat tenni, és érthetően válaszoljanak igenlően;
- a fogadalmat előre mondva a cserkészjelöltek a maguk nevét behelyettesítve mondják el a fogadalom szövegét;
- kapják meg a nyakkendőjüket.

Igyekezni kell a fogadalomtétel eseményét mind a fizikai, mind a lelki körülmények alakításával emlékezetessé tenni. A korosztályi elköteleződések, az egyes korosztályi beavatások szimbolikáját a korosztályi könyvekben tárgyaljuk részletesen. A fejlesztés lehetősége mindenki előtt nyitva áll, érdemes olyanná tenni e szertartásokat, amely a csapathoz kötődik, és kifejezi a közösséget. A felvázolt alapokat azonban érdemes megtartani, hogy megadhassuk azt a közös élményt, amely a különböző korosztályú cserkészeknek ugyanazt a jelentéstartalmat biztosítja.

8.1.1.2. Egyenruha

Az egyenruha alapvető célja, hogy az összetartozást, a közösséget kifejezze. Tükrözi, hogy viselői egy közösségbe tartoznak, köztük a testvériség szellemisége az összekötő kapocs.

Az egyenruha felvételével cserkészünk kifejezi azt az értékközösséget, amelyet fogadalmában magára vállalt. Nem magunknak hordjuk az egyenruhát, hanem azért, hogy hitet tegyünk a világ előtt egy olyan eszmeiség mellett, amelyről hisszük, hogy jobbat tesz az ember és a világot. Cserkésznek nem csak az egyenruhában kell lenni, de az egyenruha nekünk is sokat segít, hogy amit egyenruhában teszünk, az alapján a cserkészetet ítélik meg. Mindezek mellett az egyenruha egyes részeinek viselete a civil életben is kifejezi cserkész mivoltunkat (pl.: a liliummal hímzett cserkész nadrág, a cserkészöv stb.).

Az egyenruha sok információt hordoz a viselőjéről. Jobb oldala arról tájékoztat, hogy honnét is érkezünk, hová valók vagyunk. Az első, amit hordunk, egy világszervezethez tartozásunkat jelzi, és kifejezi közösségünket több millió cserkésztestvérünkkel. Emellett a Hungária jelvényünk (amely az 1929-es dzsemborin volt a Magyar Dzsembori Csapat jelvénye) fejezi ki azt, hogy mi magyar cserészek vagyunk Magyarországon.

Ne feledjük, hogy az űrsben, a rajban vagy a csapatban mindenki elsőként önmaga, és mint ilyen, nélkülözhetetlen és pótolhatatlan. Az űrsi közösség az elsődleges közösség, amelyben megéli cserkész voltát. Az űrsi és rajjelvény (a csapatjelzések alatt a jobb ingujjon) kifejezik azt a legközelebbi önazonosságot, amellyel a cserkész rendelkezik. A csapatszám, csapatnév, körzetjelvény és a kerületi felvarró pedig széleskörű tájékoztatást nyújt arról, honnan érkezett a cserkész.

A másik oldalon lévő jelvények azok, amelyeket azért visel, mert megdolgozott értük. Azt jelzi, hogy milyen tudással (pl. próbajelvény), tapasztalattal (pl. rendezvényjelvény) és egyéni érdeklődéséből fakadó elmélyüléssel (pl. különpróbajelvény) rendelkezik. Azt hirdeti viselőjéről, hogy ezzel a tudással rendelkezik, és készen áll bármilyen olyan feladatra, amelyhez erre szükség van. A vezetők is ezért viselik a vk-s és vezetői jelvényeket, hogy kifejezzék a megszerzett tudást, a bele fektetett energiát és azt, hogy a felelősek a rájuk bízottakért.

8.1.1.3. Tábortűz

A tábortűz közösséget teremtő alkalom. A tábori élet szerves része, amely egyszerre több nevelési célt is szolgál. Lehetőséget teremt arra, hogy az alábbi helyzetekben jó példát és lehetőséget adjunk:

- **Lelki terület:**
 - lelki felfrissülés, töltekezés
- **Érzelmi terület:**
 - napközben történetek feldolgozása, kifejezése
 - tudni átlépni a napközbeni összeütközéseken
 - önkifejezés
 - érzelmi töltekezés
- **Testi területen:**
 - önuralom – tevékeny jelenlét
- **Értelmi területen:**
 - tanulás, megismerés
 - tudásmegosztás
- **Társas területen:**
 - közös szórakozás
 - kisközösségi alkotás és önkifejezés

A tábortűz mint kíván lenni a közös szórakoztatás sokféleségére, és egyben a korosztályi igények kielégítésének megfelelően kíván tanulási alkalom vagy eszmecsere helyszíne lenni. A tábortűz is képzési eszköz, ugyanakkor a cselekedve tanulás egyik legerősebb megjelenítője.

Az egyes korosztályok elvárásai és igényei eltérőek a tábortüzeknél. Ezek miatt a tábortűz alapvető keretei nem változnak, azonban a tág keretek kitöltésében nagy lehetőségekre ad szabad teret. Ezeket részletesen a korosztályi kézikönyvekben tárgyaljuk.

8.2. Cserkészkiadványok, -anyagok, honlapok

A cserkészkiadványok sokféle területet fognak át. Vannak, amelyekre alapként hivatkoznak a vezetők, és vannak, amelyeket folyamatosan frissíteni kell. Van, ami átfogó képet ad, és van, amely egy-egy területet jár körül alaposan. Átfogó tudástárat azért nehéz felállítani, mert a cserkészlet olyan „tudomány”, amelynek egy vékony szelete szól önmagáról, és minden befér, amely nem ellentétes az alapelvekkel.

Ami a legfontosabb, hogy az alapító által írt alapkönyvek, és a magyar cserkészlet alapkönyveinek szánt anyagok mindenkinek meglegyenek, és tudjuk őket használni. Jelen könyvnek nem titkolt szándéka az, hogy alapkönyvként hivatkozási forrás lehessen a cserkészmunkában.

Fontos tudástárat jelentenek a korosztályos őrvezetői és segédtszti kézikönyvek. Előbbiek a cserkésznevelés gyakorlati kérdéseit, módszertanát tárgyalják, míg utóbbiak nevelőmunka elméleti kereteit foglalják össze.

Érdemes figyelmet szentelni azoknak a mindig elérhető adatbázisoknak is, amelyek mindenki számára nyitva állnak a felhasználásra (honlapok, fórumok), amelyek a szerkesztőik által segítséget tudnak nyújtani.

A cserkészirodalmi tájékozódás a világháló segítségével válhat teljessé: ez nem csupán a csapathonlap kezelését vagy a kerületi/szövetségi oldalak ismeretét jelenti, hanem ideális esetben az információkban gazdag külföldi (WOSM, dzsemborik stb.) honlapok, tudástárak rendszeres tanulmányozását is.

Szükség van olyan zsebkönyvekre, amelyek a cserkészek állandó használatára vannak kitalálva. Egy-egy különpróba teljes tudásanyaga van benne, vagy egy-egy témakör alapos kibontása. Ilyen kiadvány a *Cserkészélet imakönyve* (Táborkereszt, Budapest, 2014.) is. Ezekkel könnyebben megvalósítható a folyamatos önnevelés és önképzés, hiszen a tematikus alapkönyvek egy-egy témát boncolgatva könnyen kielégíthetik a tudásvágyát annak, aki az adott területen kíván elmélyedni. Azonban az idő előrehaladtával ezek az anyagok is bővíthetővé válnak.

Háttériorodalom:

Magyar Cserkész, a Magyar Cserkészszövetség hivatalos lapja: <http://www.cserkesz.hu/mcs>

Bodnár Gábor: *Cserkészkönyv I.* MCSSZ, Budapest, 1969.

Lord Baden-Powell of Gilwell: *Cserkészlet fiúknak.* MCSCSSZ, Budapest, 1994.

MCSSZ honlapja: <http://www.cserkesz.hu>

9. Cserkész történelem

9. Cserkész történelem

„Azok a napok már régen elmúltak, amikor a cserkészetre úgy tekintettek, mint hasznos játék, amely távol tartja az angol fiúkat a bajkeveréstől. A szülők és a közvélemény eljutott odáig, hogy a nevelés gyakorlati folyamatát lássa benne mindkét nem számára. A testvériség szélesebb körű **külföldi növekedésével most kezdik általánosan** elismerni azokat a lehetőségeit, amelyek a nemzetközi jó szándék szellemének kialakításáért az emberek közötti barátság irányába mutatnak.”
(Bi-Pi horizontja)

9.1. A cserkész történelem áttekintése

„Igyekeztek ezt a világot egy kicsit jobb állapotban magatok mögött hagyni, mint ahogy találtátok: úgy amikor eljön halálotok órája, boldogan halhattok meg abban a tudatban, hogy nem vesztegettétek el az időtöket, megtettétek, amit tőletek telt” (Baden-Powell utolsó üzenete).

A cserkészmozgalom és a mai magyar cserkészlet megértéséhez fontos tudatosítani a mozgalom történetét, kialakulásának körülményeit. Szövetségünk szellemisége a Bi-Pi-féle alapokon nyugszik, ugyanakkor az elmúlt száz év során sajátos fejlődési utat, utakat járt be a magyar cserkészlet. A történelmi körülmények önálló karakterrel és értékekkel ruházták fel a magyar cserkészletet (lásd: *A magyar cserkészmozgalom értékei* című fejezetet).

A cserkészlet alapötlete **Lord Robert Baden-Powell of Gilwell** (közismert nevén Bi-Pi) angol katonatisztól származik, aki a maga korában előremutató pedagógiai vállalkozásba fogott: **kis csoportokba osztott és különböző felelősségi körökkel ruházott fel 24 fiatait**, akiknek kísérleti jelleggel táborozást szervezett 1907-ben Brownsea szigetén. A cserkészlet alapvonásai már ekkor megjelentek a Bi-Pi-féle koncepcióban: **istenhit, természetközeliség, önállóság, tudatos feladatmegosztás és önnevelés**.

A tábor sikere Baden-Powellt a cserkészlet hivatalos megalapítására ösztönözte, ez **1908. január 24-én** történt meg az angliai Birkenheadben. A következő évek a mozgalom európai elterjedéséről szóltak, sorra alakultak a kontinensen, majd a tengerentúlon a cserkészcsapatok. Az alapötlet forradalmiságát az alkalmazott pedagógia mellett a mozgalom által megszólított fiatalok igen vegyes összetétele jelentette. A társadalom minden szegmenséből jelentkeztek cserkésznek. Talán még ennél is radikálisabb újítás volt a szervezet ökumenikus jellege: felekezeti hovatartozásra való tekintet nélkül bárki csatlakozhatott.

A világcserkészet fejlődési pályára állt, minden kontinensen fokozatosan elterjedt, illetve megindult a lánycserkészet is. Elkezdődtek a **dzsemborik**, a négyévenként megrendezett cserkész világtalálkozók, megalakult a WOSM, jelenleg pedig közel 38 millió tagot számlál a mozgalom, és néhány ország kivételével a Föld valamennyi országában működnek cserkésszövetségek.

Ahogy a 20. század folyamán minden cserkésszövetségnek, az MCSSZ-nek is kialakult a saját karaktere: a Baden-Powell-féle alapelveket a hazai körülményekhez, nevelési hagyományokhoz igazítva ültették át gyakorlatba a magyar cserkészet első vezetői (Temesy Győző, Sík Sándor).

A 20. század tragikus történelmi eseményei a magyar cserkészetre is hatást gyakoroltak: az első világháború szétzilálta a friss mozgalmat, a Tanácsköztársaság során úttörőcsapatok alakultak. A trianoni döntés pedig a szomszédos államokban a kisebbségi magyar cserkésszövetségek megalakulásához vezetett, amelyek sok esetben szükségszerűen a magyar identitás, nyelvhasználat és hagyományok megőrzését is célul tűzték ki. A harmincas években **Teleki Pál** főcserkészként fontos szerepet játszott abban, hogy **1933-ban Gödöllőn** Magyarország lehetett a negyedik világdzsembori házigazdája. **Sík Sándor** piarista szerzetes a vezetőképzés elméleti kereteit, a magyar vezetőideált fogalmazta meg. Sokat köszönhet még a mozgalom Karácsony Sándor pedagógiai és Molnár Frigyes külügyi munkásságának is.

A második világháború visszavetette a cserkészmozgalom fejlődését, a militarizálási kísérletek, a kialakuló politikai klíma miatt megszűnt a cserkésmunka (illetve néhány helyen katakombá módon folytatódott). Az 1945 után újrainduló mozgalmat a pártállami rendszer hatóságilag az úttörőszövetségbe olvasztotta.

A 20. század második felében magyar cserkészet csak az emigrációban működhetett, itthon nem hivatalos formában szerveztek táborozásokat a bátrabb vezetők (pl. pécsi Sziklatábor). 1989-től nyílt lehetőség újra a törvényes működésre, és azóta tart a Magyar Cserkészszövetség újkori története. Ennek fontos állomásai voltak a nemzeti és kerületi nagytáborok (1993, 2000, 2013), a népes magyar kontingenssel megrendezett világdzsemborik és közép-európai cserkésztalálkozók. Jelenleg hozzávetőlegesen 10.000 tagot számlál a mozgalom, az ország minden régiójában működnek cserkészcsapatok.

A cserkészlet globális elterjedésének, fennmaradásának alapja a hagyomány és az alkalmazkodás egyensúlya: a Magyar Cserkészszövetség a Baden-Powell-féle eszmeiségre és a saját kialakult értékeire támaszkodva meg kíván felelni a XXI. század kihívásainak. Küldetésének tekinti a cserkészlet megismertetését a közösségi tevékenységekben inaktív magyar fiatalsággal. A mozgalom minél szélesebb körű társadalmi beágyazódását segíti az érdeklődő civileket megszólító alapképzés és a szervezett vidéki csapatalapítási program.

A jelenkor fontos feladata továbbá a Kárpát-medencei magyar cserkészmunka összehangolása, az egységes vezetőképzés megteremtése.

9.1.1. Baden-Powell búcsúüzenete

A cserkészszeszmeiséget, a mozgalom szellemi alapjait Bi-Pi számos könyvében körüljárta (*Scouting for Boys*, *Rovering to Success*). A cserkészszeszme lényegét búcsúüzenetében is megfogalmazta az alapító. Ezeket a gondolatokat tekinthetjük Bi-Pi örökségének, amelyre a magyar cserkészlet is építeni kíván.

„Kedves cserkészek!

Ha valaha láttátok már a Peter Pan című filmet, emlékeztek, hogyan mondta el a főkalóz búcsúbeszédét minden alkalommal, attól tartva, hogy amikor eljön a halál órája, nem lesz már ideje a búcsúra. Így áll a helyzet velem is, és – bár nem haldoklom – most én is búcsúüzenetemet akarom elküldeni nektek.

Emlékezzetek arra, hogy ez az utolsó üzenet, amelyet tőlem valaha kaptok, véssétek hát jól emlékezetetekbe.

Nagyon boldog életem volt és azt akarom, hogy a tiétek is az legyen.

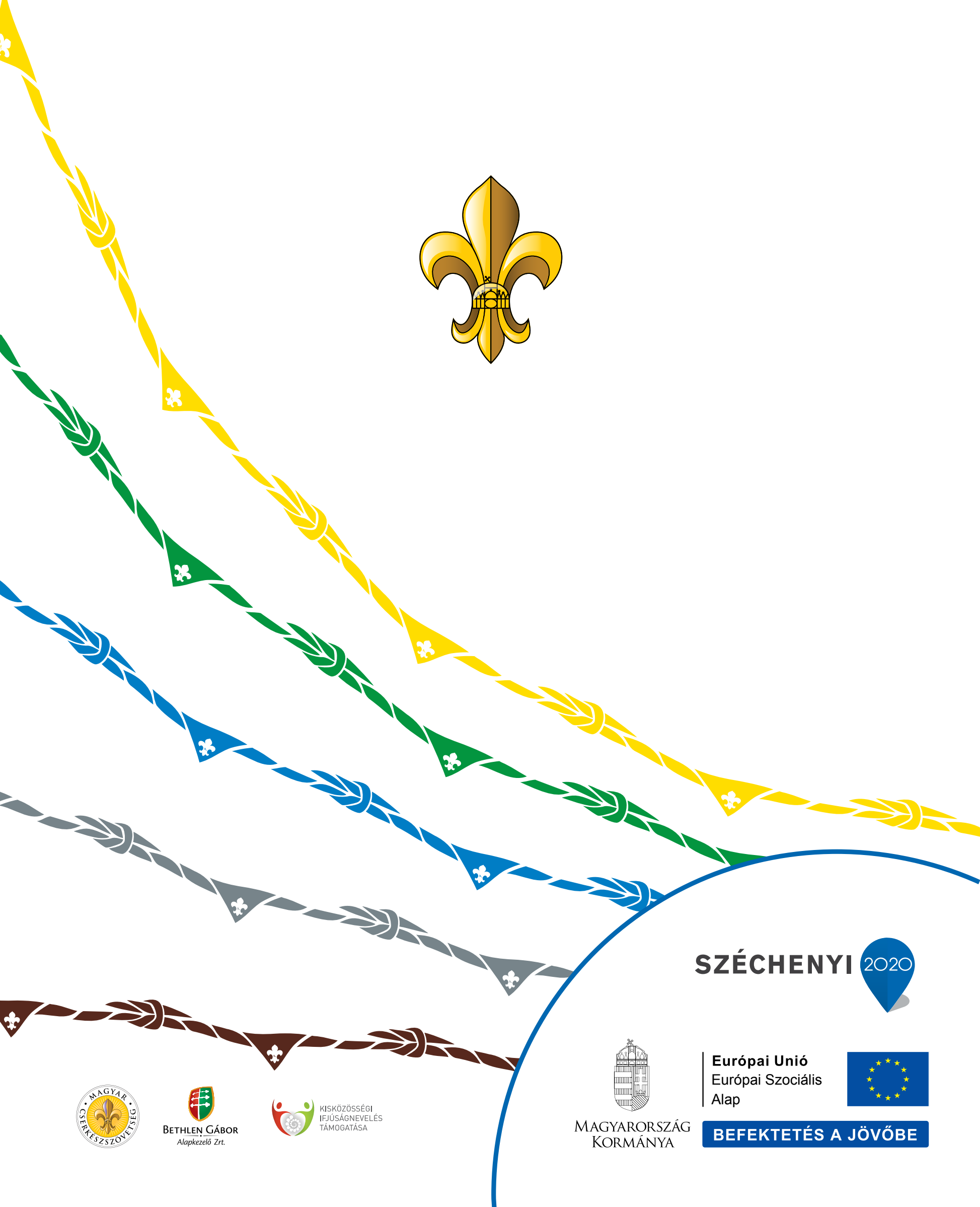
Hiszem, hogy Isten azért teremtett bennünket ebbe a szép világba, hogy boldogok legyünk és élvezzük az életet. Csakhogy a boldogság nem a gazdagságból ered, nem a sikeres karrierből és nem saját vágyaink kielégítéséből. A boldogsághoz vezető út ott kezdődik, hogy fiú korotokban egészségessé és kitartóvá fejlesszétek magatokat, hogy felnőttként hasznosak lehessetek és élvezni tudjátok az életet.

A természet ismeret megmutatja számotokra, hogy mennyi teljes szépségű és különleges dologgal látta el Isten boldogításunkra a földet. Legyetek elégedettek azzal, amit kaptatok és használjátok föl a lehető legjobban. Nézzétek a dolgok derűs oldalát, ne a borúsát.

Ám az igazi boldogságot csak a másoknak nyújtott boldogság által érhetitek el. Igyekezzetek ezt a világot egy kicsit jobb állapotban magatok mögött hagyni, mint ahogy találtátok: úgy amikor eljön halálotok órája, boldogan halhattok meg abban a tudatban, hogy nem vesztegettétek el az időtöket, megtettétek, amit tőletek telt.

Legyetek készen a boldog életre és a boldog halálra. Ragaszkodjatok mindig a fogadalmatokhoz – akkor is, ha már nem vagytok gyerekek. Isten segítsen ebben benneteket.

Barátotok: Robert Baden-Powell”

SZÉCHENYI 2020

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

